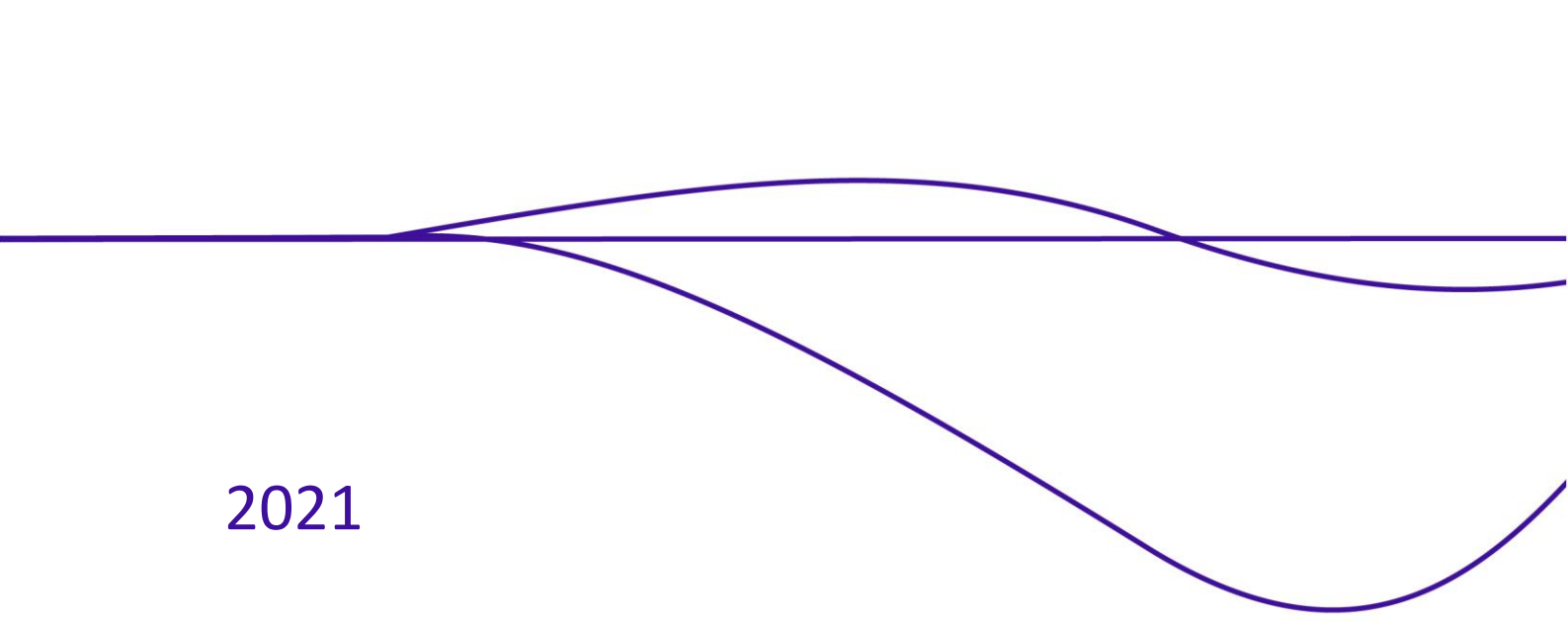

2021

Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) užsakymo valstybės poreikiams sistemos peržiūra

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Kanceliarijos (toliau – LRVK) užsakymu, Vyriausybės strateginės analizės centras (toliau – STRATA) atliko tyrimą apie tris valstybės poreikiams atliepti skirtas mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) priemones. Tyrime analizuotos priemonės: ilgalaikės MTEP programos (ilgalaikės institucinės MTEP programos bei Nacionalinės mokslo programos) ir trumpalaikė MTEP programa (Reikminiai tyrimai). Šioje ataskaitoje pateikta analizuotų priemonių situacijos diagnostika, identifiкуotos problemos susijusios su valstybės poreikių atliepimu įgyvendinant šias priemones bei pateiktos rekomendacijos, ką būtų tikslinga keisti šių priemonių kontekste. Tikimasi, kad ataskaita leis išsamiau susipažinti su nagrinėtomis priemonėmis bei bus pagrindas tolimesnėms diskusijoms ieškant sprendimų, kaip būtų galima patobulinti MTEP užsakymų valstybės poreikiams sistemą.

Tyrimui vadovavo:

Kristina Masevičiūtė

Tyrimą atliko:

Gintarė Januševskaitė, dr. Rasa Pranskevičiūtė-Amoson

Už pagalbą rengiant apžvalgą dėkojame:

Ministerijų, LR Vyriausybės kanceliarijos, Valstybinių mokslinių tyrimų institutų, Lietuvos mokslo tarybos atstovams skyrusiems laiko pasidalinti savo patirtimis, įžvalgomis dėl valstybės MTEP užsakymų ir jiems atliepti skirtų MTEP programų.

STRATA kolegoms: Astai Juškienei, Vilmai Jėčkaitei, Danguolei Kiznienei, Vitalijui Klinevičiui, Beatričei Leiputei, Justinui Mickui ir Viktorui Urbiui.

Parengta vykdant projektą „Įrodymais grįsto valdymo kompetencijų centro įkūrimas“ (Nr.10.1.1-ESFA-V-912-01-0025)

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti info@strata.gov.lt

Turinys

Santrumpos ir sąvokos	4
1. Įvadas	6
2. Tyrimo metodologija	7
3. Analizės rezultatai	8
3.1. Valstybės MTEP užsakymų samprata	8
3.2. Ilgalaikės MTEP programos	10
3.2.1. Nacionalinės mokslo programos	10
3.2.2. Ilgalaikės institucinės MTEP programos	16
3.3. Trumpalaikės valstybės MTEP užsakymų priemonės	23
3.3.1. Reikminiai tyrimai	23
3.3.2. Reikminiai tyrimai ekstremalioje situacijoje	25
Išvados ir rekomendacijos	30
Priedai	35
Nr.1 Valstybės MTEP užsakymų priemonės	36
Nr. 2 Interviu su suinteresuotų šalių atstovais	45
Nr. 3 Užsienio šalių atvejų analizė	64

Santrumpos ir sąvokos

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ES – Europos Sąjunga
ES SF – Europos Sąjungos struktūriniai fondai
ETAg – Estijos mokslo taryba
MIP – Mokslo ir inovacijų pareigūnai
MITA – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
MTEP – Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTEPI – Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
MTI – Mokslinių tyrimų institutas
MSI – Mokslo ir studijų institucijos
MSĮ – LR Mokslo ir studijų įstatymas
NMP – Nacionalinės mokslo programos
LMT – Lietuvos mokslo taryba
LR – Lietuvos Respublika
LRS – Lietuvos Respublikos Seimas
LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LRVK – Lietuvos Respublikos Vyriausybės Kanceliarija
LSD – Lietuvos statistikos departamentas
VB – Valstybės biudžeto lėšos
VK – Valstybės kontrolė

LR ministerijų pavadinimų santrumpos:

AM – Aplinkos ministerija
EM – Energetikos ministerija
EIM – Ekonomikos ir inovacijų ministerija
FM – Finansų ministerija
KAM – Krašto apsaugos ministerija
KM – Kultūros ministerija
SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SM – Susisiekimo ministerija
SAM – Sveikatos apsaugos ministerija
ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (nuo 1994 iki 2019 ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija)
TM – Teisingumo ministerija
URM – Užsienio reikalų ministerija
VRM – Vidaus reikalų ministerija
ŽŪM – Žemės ūkio ministerija

Valstybinių MTI pavadinimų santrumpos:

FTMC – Valstybinis mokslinių tyrimų institutas Fizinių ir technologijos mokslų centras
GTC – Gamtos tyrimų centras
LAEI – Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas
LAMMC – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras
LEI – Lietuvos energetikos institutas
LII – Lietuvos istorijos institutas
LKI – Lietuvių kalbos institutas
LKTI – Lietuvos kultūros tyrimų institutas
LLTI – Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

LSTC – Lietuvos socialinių tyrimų centras

LTI – Lietuvos teisės institutas

NVI – Nacionalinis vėžio institutas

IMC – Valstybinis mokslinių tyrimų institutas Inovatyvios medicinos centras

Universitetų pavadinimų santrumpos:

Kauno technologijos universitetas – KTU

Klaipėdos universitetas – KU

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas – LSMU

Vilniaus universitetas – VU

Vytauto Didžiojo universitetas – VDU

Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra (MTEP) – tai kūrybiškas ir sistemingas darbas, atliekamas siekiant plėsti turimas žinias, įskaitant žinias apie žmoniją, kultūrą ir visuomenę, ir rasti naujų tokių žinių pritaikymo būdų¹. Kad veikla būtų pripažinta MTEP veikla, ji turi atitikti penkis pagrindinius kriterijus: ● nauja (originali); ● kūrybiška; ● neapibrėžta; ● sisteminga; ● perduodama ir (arba) atkartojama. Pagal Frascati vadovą¹ MTEP rūšys yra:

- **Fundamentiniai tyrimai** – „tai bandomoji arba teorinė veikla, vykdoma pirmiausia siekiant įgyti naujų žinių apie reiškinio esmę ir stebimus faktus, nenumatant jokio konkretaus jų praktinio taikymo ar naudojimo“.
- **Taikomieji tyrimai** – „tai originalus tyrimas, atliekamas naujoms žinioms įgyti ir nukreiptas visų pirma į specifinių praktinių tikslų pasiekimą ar uždavinių įgyvendinimą“.
- **Eksperimentinė plėtra** – „tai mokslinių tyrimų ir praktinės patirties pagrindu sukauptu pažinimu pagrįsta sisteminga veikla, leidžianti įgyti papildomų žinių, tiesiogiai prisidedančių kuriant naujus produktus ar procesus, ar juos tobulinant“.

¹ Mokslinės, technologinės ir inovacinės veiklos vertinimas. Frascati vadovas 2015. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros duomenų rinkimo bei teikimo rekomendacijos. EBPO. LIC vertimas.

1. Įvadas

Didėjanti įrodymais informuotos politikos svarba bei viešųjų investicijų grąžos efektyvumo vertinimo paklausa, turi įtakos vyriausybėms apsisprendžiant dėl investicijų dydžio ir krypčių MTEP srityje. Finansiniame MTEP ir inovacijų (toliau – MTEPI) programavime vis labiau stiprėja siekis, kad visuomenė gautų kuo didesnę grąžą, kurią padeda nustatyti tiek viešųjų investicijų į MTEP, tiek į inovacijas vertinimai. Politinėje darbotvarkėje vis labiau pasisakoma, kad investicijos į mokslą turi pagelbėti atliepti didžiuosius kompleksinius (paliečiančius daugiau nei vieną viešosios politikos sritį) iššūkius, susijusius su klimato kaita, energetika, saugumu, sveikatos apsauga ir pan. Taip pat, siekiama, kad sukurtos mokslo žinios būtų panaudotos kuriant viešosios politikos intervencijas, skirtas spręsti šalių problemas ir iššūkius. Vyriausybėms rengiant įvairius strateginius dokumentus, kuriais siekiama įžvelgti ir pasiruošti ateityje laukiantiems iššūkiams, gali pasitarnauti ilgalaikiai moksliniai tyrimai, numatantys tam tikras visuomenės, technologijų ir pan. raidos kryptis. Kita vertus, įgyvendinant viešąją politiką, neretai susiduriama su greito reagavimo ir įrodymais, mokslu grįstų patarimų poreikiu. Tokiais atvejais taip pat matyti itin reikšmingas mokslo bendruomenės indėlis (pvz., COVID-19 pandemija tik dar labiau išryškino mokslu grįstų patarimų naudą ir svarbą priimant sprendimus dėl pandemijos suvaldymo).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Kanceliarija, užsakydama apžvalgą, atkreipė dėmesį į tai, kad valstybės užsakymo MTEP savo reikmėm sistema nėra pakankamai koordinuota, todėl sava laikais yra sudėtinga gauti ir pasinaudoti mokslo žiniomis, ieškant optimalių būdų spręsti iškylančias viešosios politikos problemas.

Atsižvelgiant į Valstybės kontrolės 2016 m. parengtas pastabas ir rekomendacijas², Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM) savo tinklalapyje susistemino ir pateikė valstybės MTEP užsakymų priemonių sąrašą pagal užsakymo pobūdį (žr. priede 1.1 Valstybės MTEP užsakymų schema pagal ŠMSM). Šioje apžvalgoje nagrinėjamos trys valstybės užsakymo MTEP mechanizmui priskirtinos priemonės:

1. Ilgalaikiai MTEP darbai:
 - a. Nacionalinės mokslo programos (toliau – NMP);
 - b. Ilgalaikės institucinės MTEP programos;
2. Reikminių tyrimų priemonė, skirta trumpalaikiams projektams.

Šioje apžvalgoje buvo išnagrinėtos minėtosios priemonės susikoncentruojant į MTEP užsakymo procesą ir rezultatų panaudojimo aspektą. Įgyvendinant tyrimą atlikta suinteresuotų šalių (ministerijų, LRVK, Lietuvos mokslo tarybos (toliau – LMT, mokslinių tyrimų institutų (toliau – MTI, institutai)) vykdomų **funkcijų peržiūra** atliepiant valstybės MTEP užsakymų poreikius nagrinėjamose priemonėse (t. y. nagrinėta koks yra šių institucijų vaidmuo ir įsitraukimas formuojant, koordinuojant, įgyvendinant, pritaikant gautus MTEP rezultatus valstybės valdymo procesuose). Atlikta funkcijų peržiūra leido identifikuoti problemas susijusias su suinteresuotų institucijų (ypač ministerijų, LRVK) įsitraukimu formuojant valstybės MTEP užsakymų poreikį analizuotose priemonėse bei nustatyti MTEP rezultatų, gautų įgyvendinant šias priemones, pritaikymo iššūkius.

Išanalizavus suinteresuotųjų pusių pozicijas, vaidmenis ir veiklas užsakant MTEP per nagrinėtas priemones, pastebėta, kad priemonių tvarkos aprašuose esama orientacijos į valstybės institucijų įtraukimą inicijuojant valstybinės reikšmės problemų sprendimą, numatoma, kad rezultatai turėtų būti panaudotini, tačiau įgyvendinant priemones vis dar stokojama įtraukęsio valstybės institucijų dalyvavimo programų, susijusių su valstybei strategiškai svarbių problemų sprendimu, inicijavimo, įgyvendinimo ir gautų rezultatų panaudojimo procesuose³, trūksta susistemintos informacijos apie MTEP užsakymų priemones ir jų teikiamas galimybes ar gerąsias praktikas bei duomenų apie MTEP rezultatų pritaikymą valstybės institucijų praktikoje.

2 Valstybės kontrolė. (2016). Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos programos „Studijų ir mokslo plėtra“ vertinimas: Valstybinio audito ataskaita. Prieiga internetu: <https://strata.gov.lt/images/biblioteka/099.pdf>

3 Apie tai, kad dažniau į nacionalinių mokslo programų inicijavimo procesus įsitraukia MSI, o ne valdžios institucijos rašė Valstybės kontrolė savo 2017 m. audito ataskaitoje „Lietuvos mokslo tarybos vykdomos programos „šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra“. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2017/03/ataskaita_lmt_vykdomos_programos_vertinimas_2016.pdf

2. Tyrimo metodologija

Objektas: Valstybės užsakymų mokslui priemonės – Reikminiai tyrimai ir ilgalaikės MTEP programos (institucinės ir konkursinės) –, kurių rezultatai turėtų būti taikomi viešosios politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose.

Tikslas: Įvertinti esamas valstybės užsakymų mokslui per Reikminius tyrimus ir ilgalaikes MTEP programas ir pateikti rekomendacijas kaip spręsti identifikuotus iššūkius.

Tyrimo klausimai:

1. Kokiuose valstybės užsakymų mokslui per Reikminius tyrimus ir ilgalaikes MTEP programas etapuose kyla problemos, suinteresuotų šalių nesusikalbėjimas ir reikalingos intervencijos, kad sistema veiktų efektyviau ir veiksmingiau, o tyrimų rezultatai realiai pasitarnautų viešosios politikos sprendimams tobulinti?
2. Kokias valstybės užsakymų trumpalaikiams tyrimams praktikas taiko užsienio valstybės? Ar esama aspektų, kurių Lietuva netaiko, bet pritaikius, valstybės užsakymų mokslui sistema galėtų tapti efektyvesnė?
3. Kokios praktikos taikomos užsakant MTEP iš valstybinių mokslinių tyrimų institutų ir/ar per konkursines programas užsienio šalyse? Ar esama aspektų, kurių Lietuva netaiko, bet pritaikius, valstybės ilgalaikių MTEP užsakymų sistema galėtų tapti efektyvesnė?

Uždaviniai:

2. Pateikti esamų mokslinių tyrimų valstybės poreikiams tenkinti priemonių situacijos analizę.
3. Įvertinti Reikminių tyrimų priemonės ir ilgalaikių MTEP programų įgyvendinimo procesus ir procedūras, peržiūrinti LRVK ir ministerijų funkcijas ir įsitraukimą užsakant mokslinius tyrimus ir kitas paslaugas iš mokslininkų bei identifikuoti pagrindinius trikdžius efektyviam valstybės MTEP užsakymų organizavimui ir įgyvendinimui, priemonių rezultatų panaudojimui.
4. Išanalizuoti gerąją kitų šalių patirtį užsakant ir taikant MTEP rezultatus viešosios politikos formavime ir sprendimų priėmimo.
5. Pateikti siūlymus ir rekomendacijas dėl trumpalaikių valstybės užsakymų per Reikminius tyrimus ir ilgalaikes MTEP programas mokslui sistemos tobulinimo Lietuvoje.

Šiame tyrime taikyta įrodymais grįsto valdymo priemonė – **funkcijų peržiūra**. Šio tyrimo atveju **funkcijų peržiūros tikslas** – nustatyti suinteresuotų šalių (ministerijų, LRVK, LMT, MTI) vykdomas funkcijas ir įsitraukimą atliepiančias valstybės MTEP užsakymų poreikius nagrinėjamosiose priemonėse (*t.y. analizuojant koks yra institucijų vaidmuo ir įsitraukimas formuojant, koordinuojant, įgyvendinant, pritaikant gautus MTEP rezultatus valstybės valdymo procesuose*). Pasitelkus funkcijų peržiūrą siekiama identifikuoti kylančias problemas valstybės MTEP užsakymų formavimo, įgyvendinimo ir jų rezultatų panaudojimo procesuose bei pateikti siūlymus, kad institucijų atliekamos funkcijos būtų įgyvendinamos veiksmingiau.

Duomenų rinkimo metodai:

1. Dokumentų analizė. Taikoma atliekant:
 - a. valstybės užsakymų mokslui per Reikminius tyrimus ir ilgalaikes MTEP programas priemonių vertinimą – pagrindinių trikdžių efektyviam valstybės MTEP užsakymui – analizę, atliekama nacionalinių teisės aktų, ataskaitų, vertinimų, apžvalgų ir kitų dokumentų, aptariančių šių priemonių įgyvendinimą, analizė;
 - b. užsienio šalių taikomų praktikų apžvalgą – analizuota informacija, pateikta viešai prieinamuose dokumentuose (vertinimuose, ataskaitose, apžvalgose ir kt.). Užsienio šalių taikomų praktikų analizės aprašymas ir surinkti pavyzdžiai pateikiami priede Nr. 3 Užsienio šalių atvejų analizė arba įtraukti ataskaitos dėstomojoje dalyje.
2. Pusiaus struktūruoti pokalbiai ir grupinė diskusija. Remiantis dokumentų analizės rezultatais, siekiant identifikuoti trikdžius efektyviai veikiančiai valstybės MTEP užsakymų sistemai bei pateikti siūlymus dėl sistemos tobulinimo šalyje, atlikti pokalbiai su suinteresuotų šalių atstovais. Įgyvendinant tyrimą atlikta 19 pokalbių su 13-os ministerijų, LRVK, LMT, 3-is MTI atstovais bei 1 grupinė diskusija su MTI atstovais gamtos, technologijų ir žemės ūkio mokslų sričių atstovais. Interviu analizės metodo aprašymas, pokalbių su suinteresuotomis šalimis gairės pateikti priede Nr. 2 Interviu su suinteresuotų šalių atstovais.

Tyrimo įgyvendinimo laikotarpis: 2021 gegužė–spalis.

3. Analizės rezultatai

3.1. Valstybės MTEP užsakymų samprata

Pasak John McIntyre ir Rosie Wicket⁴, **valstybės užsakomaisiais tyrimais** (angl. *state-commissioned research*) gali būti laikomi – vyriausybės įstaigų užsakyti tyrimų projektai, kuriuos suplanuoja (angl. *design*) ir įgyvendina (angl. *carry-out*) MSI tyrėjai ar privatūs konsultantai. Valstybės skiriamas bazinis finansavimas MSI MTEP veikloms nėra priskiriamas valstybės užsakomiesiems tyrimams⁴. Pastaruoju atveju įprastai finansavimas skiriamas institucijoms be konkurso ar projektų atrankų ir institucijos pačios sprendžia kaip panaudoti skirtas lėšas. Skirtingai, užsakomieji tyrimai gali būti labiau sietini su projektiniu ar programiniu finansavimu, kuomet finansavimas skiriamas konkurso būdu individualiam tyrėjui ar jų grupei atlikti *apimties, biudžeto ir laiko* atžvilgiu apribotas MTEP veiklas.

LR Mokslo ir studijų įstatyme⁵ (toliau – MSI) apibrėžimo, kas yra valstybės MTEP užsakymas(-ai), nėra pateikiama. Tik atskiruose šio įstatymo straipsniuose galima aptikti užsimeriant, kad tokie užsakymai yra vykdomi MTI (12 str. 3 p.), universitetų (45 str. 2 p.), kolegijų (45 str. 3 p.); taip pat išskiriant mokslo ir studijų institucijų (toliau – MSI) finansavimo šaltinius MTEP veikloms, esama paminėjimų sietinų su valstybės MTEP užsakymais (84 str.).

Pagal MSI 84 str. 7 punktą nacionalines mokslo ir technologijų programas (anksčiau buvo nacionalinės mokslo programos), konkursines technologijų programas ir *valstybės užsakymus* inovacinei veiklai vykdyti reguliuoja **LR Technologijų ir inovacijų įstatymas**⁶. Pastarajame įstatyme pateiktas **valstybės užsakymų inovacinei veiklai** apibrėžimas, nurodantis, kad tai yra „valstybės ar savivaldybės institucijų pasiūlymas už atlygį sukurti inovatyvius produktus, reikalingus šių institucijų funkcijoms vykdyti“⁶. Valstybės MTEP užsakymų sričiai taip pat galėtų būti priskirta ir šiame įstatyme minima priemonė – nacionalinės mokslo ir technologijų programos (toliau – NMTP). LR Technologijų ir inovacijų įstatymo 21 str. 3 punkte pateiktas nacionalinių mokslo ir technologijų programų apibrėžimas: tai konkursinės programos, kuriomis „inicijuojamas *valstybės, verslo ir visuomenės poreikius (kursyvas aut.)* tenkinančių naujų sprendimų kūrimas pasirinktose srityse“. Šias programas įgyvendinti gali MSI ir ūkio subjektai. Už programų nuostatus atsakingos Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – EIMIN) su ŠMSM. Šios programos gali būti finansuojamos iš EIMIN, ŠMSM, kitų ministerijų, LMT ir Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (toliau – MITA) valstybės biudžeto (toliau – VB) asignavimų bei Inovacijų skatinimo fondo ir kitų šaltinių. LMT ir MITA pagal šį įstatymą yra atsakingos už NMTP įgyvendinimą. Taip pat 21 str. 5 punkte išskiriamas ministerijų vaidmuo konkursinių technologijų programų rengime – „konkursines technologijų programas inicijuoja ministerijos, o programas reguliuojančius teisės aktus, suderinę su valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančia ministerija, tvirtina programą inicijavusių ministerijų ministrai“.

ŠMSM valstybės MTEP užsakymais laiko „veiksmus, skirtus rasti MTEP grįstus valstybei ypač aktualių ūkio, socialinių ar kultūros problemų sprendimus“⁷. Toks apibrėžimas nurodo platesnį valstybės MTEP užsakymų veiksmų spektrą ir valstybės MTEP užsakymai gali apimti ne tik projektinį ar programinį finansavimą. ŠMSM pateikiant informaciją apie valstybės MTEP užsakymų galimybes ir priemones išskiria ne tik programinį ir projektinį valstybės poreikiams atliepti skirtą finansavimą (Nacionalinės mokslo programos, Ilgalaikės institucinės MTEP programos, Reikminiai tyrimai), bet ir ikiprekybinius pirkimus bei konkursinę doktorantūrą (žr. priede 1.1 Valstybės MTEP užsakymų schema pagal ŠMSM).

4 J. McIntyre ir R. Wicket. The negotiated management of meanings: Research for policy. In: Garrick, J. ir Rhodes, C. Research and Knowledge at Work: Prospectives, Case-Studies and Innovative Strategies. Routledge, 2000, p. 158–177.

5 LRS 2009 m. balandžio 30 d. priimto Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (dokumento nr. XI-242) aktuali redakcija internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.343430/asr>

6 LRS 2018 m. birželio 30 d. priimtas Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymas (dokumento nr. XIII-1414). Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3a00ca517f7d11e89188e16a6495e98c/asr>

7 ŠMSM. Valstybės MTEP užsakymai (2018-06-14). Prieiga internetu: www.smm.lt/web/lt/mokslas/valstybes-mtep-uzsakymai

LMT – kaip viena iš programinį–konkursinį MTEP finansavimą administruojančių ir (arba) koordinuojančių institucijų išskiria savo keturias MTEP konkursinių priemonių grupes:

1. Valstybės užsakomieji tyrimai (*top down*);
2. Mokslininkų inicijuoti tyrimai (*bottom up*);
3. Tarptautinio bendradarbiavimo ir koordinavimo programos bei iniciatyvos;
4. Parama karjerai, mobilumui ir sklaidai.

Pagal LMT, valstybės užsakomaisiais tyrimais laikomi – „valstybiniu lygmeniu patvirtintomis programomis“ finansuojami ir konkursų būdu atrenkami tyrimai, „kurių reikia tam, kad būtų keliama ir sprendžiami valstybei, visuomenei bei ūkio plėtrai strategiškai svarbūs uždaviniai“⁸. Detalizuojant šį apibrėžimą, LMT pirmininko prof. dr. Romo Barono matymu, valstybės MTEP užsakymų sistema apima:

„Plačiąją prasme tai apima visą MTEP sistemą, kuriai valstybė skiria asignavimus, kaip valstybės užsakymus. Siaurąją prasme – veiklos skirtos MTEP grįstus, valstybei ypač aktualių, ūkio, socialinių, kultūros problemų sprendimus. Jeigu kalbėti apie priemones, kurios sudaro valstybės užsakymo sistemą, jas galima skirstyti į konkursines ir nekonkursines finansavimo priemones. Nekonkursines finansavimo priemones susijusias MTEP sistema plačiąją prasme: yra bazinis studijų, mokslų finansavimas MTEP veiklai, taip pat infrastruktūros, valstybės planiniai projektai, ilgalaikės institucinės programos, mokslų slėniai, atviros prieigos centrai ir pan. jie yra kuriami nekonkursinio finansavimo priemonėmis. Tačiau svarbu paminėti, kad dalis paminėtų priemonių, pvz. infrastruktūros ar ilgalaikės institucinės programos yra ne visiškai nekonkursinės, nes tematikas atrenka ir vertina LMT ekspertai. Grynai konkursinio finansavimo priemonės – reikminių tyrimų, buvusios nacionalinės mokslo programos, prioritetinės tyrimų programos ir taip pat dar nesukurtos, nacionalinės mokslo ir technologijų programos. Taip pat galima priskirti specializuotus priemonių kvietimus – „top down“ principu, kurie užsakomi valstybės ir atliepia jos poreikius plačiąją prasme, tai yra tie dalykai, kurie susiję su LMT tiesiogiai. Čia yra visa eilė priemonių – SMART sumaniosios specializacijos srityje, šitos priemonės tikslas plėtoti taikomąsias žinias, įgyvendinant MTEPI, taip pat skatinti mokslo institucijas vykdyti MTEP veiklas turinčias komercinį potencialą. Pandemijos kontekste atsirado aukšto lygio MTEP priemonių variantas – COVID-19 aukšto lygio MTEP – <...> pagal šią priemonę finansuojami MTEP projektai skirti pandemijos padariniams likviduoti. Taip pat yra paralelinės laboratorijos, protų pritraukimas ir reintegracija. Tada yra (priemonės) sprendimams dėl COVID padarinių – <...> trumpalaikiai tyrimai sveikatos, švietimo ir ugdymo srityje <...>. Svarbi priemonė valstybės profesorių programa, kurios tikslas pritraukti aukšto lygio mokslininkus iš užsienio, suburti tyrėjų grupes, inicijuoti ir vykdyti tarptautinio lygio tyrimus (finansuojama ES struktūrinių fondų). Toliau yra valstybinė liuanistinių tyrimų ir sklaidos programa (prasidėjo 2016 m., turėtų baigtis 2024 m.) ir jos tikslas konkursinio finansavimo būdu koordinuoti ir integruoti visus svarbiausius liuanistikos tyrimus.“ [Šaltinis: Pokalbiai su suinteresuotų šalių atstovais apie valstybės MTEP užsakymų priemones].

Atsižvelgiant į aptarus pavyzdžius, valstybės MTEP užsakymais šiame tyrime laikytini MTEP darbai, kurie pasižymi šiais būtiniais požymiais :

- (1) šių MTEP darbų poreikis suformuojamas laikantis „iš viršaus į apačią“ principo,
- (2) tokie MTEP darbai yra orientuoti į valstybės poreikių (ūkio, socialinių, kultūros ir pan.) atliepimą,
- (3) šiuos MTEP darbus apibotai apimties, biudžeto ir laiko atžvilgiu įgyvendina MSI tyrėjai (ar jų grupės) (esant poreikiui kartu su kitais ūkio subjektais vykdančiais MTEP veiklą).

Lietuvoje veikiančias priemones, leidžiančias užsakyti valstybės institucijoms MTEP iš mokslininkų, galima skirstyti pagal valstybės MTEP užsakymo pobūdį:

1. konkrečių tematikų MTEP darbams skirtos konkursinės programos;
2. tematinės ilgalaikės institucinės MTEP programos;
3. konkursinės doktorantūros priemonės skirtos konkrečios tematikos MTEP veikloms vystyti ir parengti jas išmanančius specialistus (mokslo daktarus);
4. priemonės skirtos nedidelės apimties trumpalaikiams MTEP darbams įgyvendinti;
5. priemonės skirtos atliepti inovatyvių produktų, paslaugų sukūrimo poreikį (ikiprekybiniai pirkimai);

Taip pat veikiančios priemonės gali būti skirstomos pagal MTEP projektų įgyvendinimui skiriamą laiką:

1. priemonės ilgalaikiams projektams, kurių įgyvendinimas įprastai trunka apie 4–5 metus (pvz., Nacionalinės mokslo programos, Ilgalaikės institucinės MTEP programos, Konkursinė doktorantūra);

⁸ Lietuvos mokslo tarybos 2019 metų veiklos ataskaita. Vilnius: 2020, p. 10. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/a0c6favvq6xnr8my31pu b9rpc7cd2utz>

2. priemonės trumpalaikiams projektams, kurių įgyvendinimui įprastai numatyta skirti iki 2 metų (pvz., Reikminių tyrimų projektai, vienkartiniai konkursai trumpalaikiams MTEP darbams).

Toliau ataskaitoje bus aptariamos trys valstybės MTEP užsakymų priemonės:

1. Ilgalaikiams MTEP projektams skirtos priemonės:
 - a. Nacionalinės mokslo programos;
 - b. Ilgalaikės institucinės MTEP programos;
2. Reikminių tyrimų priemonė, skirta trumpalaikiams projektams.

Apžvelgiant kiekvieną iš priemonių, pateikiama informacija apie tai kaip jos veikia, kokios yra suinteresuotų šalių funkcijos jų formavime ar įgyvendinime, kokia jų įgyvendinimo trukmė, skiriamas finansavimas, kur įmanoma, apžvelgiama kiekybinė informacija susijusi su priemonių įgyvendinimu (paraiškų, finansuotų projektų skaičius, panaudotos lėšos ir pan.). Remiantis anksčiau atliktų analizių ar vertinimų informacija (jei tokios medžiagos yra) bei surinkta informacija iš pokalbių su suinteresuotomis šalimis, identifikuojamos problemos. Platesnio lygmens problemoms ataskaitos rekomendacijų dalyje pateikiami galimi jų sprendimo būdai. Kaip iliustraciniai pavyzdžiai, pateikiami panašaus pobūdžio priemonių, veikiančių užsienio šalyse, atvejai.

3.2. Ilgalaikės MTEP programos

3.2.1. Nacionalinės mokslo programos

Nacionalinių mokslo programų nuostatai patvirtinti LR Vyriausybės 2008 m.⁹ NMP yra teminės konkursinės mokslo programos, kurios „sudaro sąlygas spręsti valstybei ir visuomenei svarbias problemas ir didinti Lietuvos mokslo tarptautinį konkurencingumą“¹⁰. NMP paskirtis – „sutelkti Lietuvos mokslo potencialą ir finansinius išteklius, inicijuoti programoje apibrėžtoms problemoms spręsti būtinus naujus ir kryptingai sutelkti jau vykdomus mokslinius tyrimus, daugelio institucijų pastangomis gauti naujų mokslo žinių, kurių reikia šioms problemoms spręsti, valstybės ir visuomenės gyvenimo sričių raidos projektams vykdyti, Lietuvos mokslui kaip lygiaverčiam dalyvaujant Europos mokslinių tyrimų erdvėje“¹⁰.

Už NMP administravimą, nuo pat jų sukūrimo (2008 m.), pagrindinė atsakinga institucija yra LMT. Programų trukmė – iki 7 metų. Naujos programos inicijuojamos ne rečiau kaip kas 5 metus, kai: a) baigiamos vykdyti ankstesnės NMP, b) atsiranda poreikis spręsti Lietuvai aktualią mokslinę problemą ar c) LMT turi finansines galimybes pradėti naujas programas. LMT, kaip NMP administruojanti institucija, atsakinga už naujų programų inicijavimo procesus – skelbia kvietimus pasiūlymams dėl rengtinų programų teikti, atlieka pateiktų pasiūlymų ekspertinį vertinimą. Nuo 2015 m. LMT yra patvirtinusi NMP rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašą¹¹.

Inicijuojant NMP pasiūlymus teikti gali viešojo administravimo institucijos, MSI, mokslininkai ar kiti fiziniai ir juridiniai asmenys. Pasiūlymai dėl programų turi atitikti šiuos reikalavimus:

- atskleista valstybei ir visuomenei strategiškai svarbi problema, kuriai spręsti reikia siūlomų programos tematikų tarpdisciplininių mokslinių tyrimų;
- pagrįsta, kad šiai problemai spręsti būtina kelių MSI pastangomis atlikti siūlomų programos tematikų mokslinius tyrimus ir gauti naujų mokslo žinių;
- pagrįsta, kad naują tinkamiausią problemos sprendimą galima įgyvendinti per vidutinį laikotarpį (3–7 metus).

9 LRV 2008-07-16 nutarimas (nr. 731) „Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325078>

10 Ten pat.

11 LMT pirminio 2015-04-16 nutarimas (nr. VIII-39) „Dėl Nacionalinių mokslo programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ec4dbc90e93a11e4b7b698256c072611?jfwid=i3h7wkq0n>. Šiame tvarkos apraše, remiantis LRV nutarimu dėl NMP nuostatų patvirtinimo, patikslinti: NMP rengimo tvarka, vykdymo grupių funkcijos, NMP projektų administravimo tvarka susieta su LMT mokslo ir sklaidos projektų konkursinio finansavimo bendrosiomis taisyklėmis. (LMT (2016). Lietuvos mokslo tarybos 2015 metų veiklos ataskaita. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d1_tarybos-veiklos-ataskaita-2015-m-galutine.pdf.

Ministerijos ar kitos valstybės institucijos gali įsitraukti ne tik į rengtinių programų pasiūlymų teikimą, bet ir įsipareigoti finansuoti dalį siūlomos programos tematiką ir įgyti programą remiančių institucijų statusą. Taip pat vertinant gautus pasiūlymus dėl rengtinių programų, ministerijos gali būti įtraukiamos į pasiūlymų vertinimo (jei pačios nėra pasiūlymų pareiškėjos) procesą. ŠMSM, kuri tvirtina galutinį NMP programų sąrašą, taip pat gali konsultuotis su suinteresuotomis ministerijomis dėl siūlomų programų įtraukimo. Jei ministerijos ar kitos valstybės institucijos remia programos įgyvendinimą, jos taip pat įtrauktinos į programos projekto rengimo procesus. ŠMSM patvirtinus NMP programą, suinteresuotos ministerijos (bent 1 atstovas iš ministerijos, kurios veikimo sritį atliepia NMP tema) ar kitos valstybės institucijos ir įstaigos gali dalyvauti programos vykdymo grupės veikloje¹². Programos vykdymo grupė vadovauja programos vykdymui, ją koordinuoja ir prižiūri, kad būtų pasiekti programos tikslai ir įgyvendinti jos uždaviniai. Programos vykdymo grupės pagrindinės funkcijos: (1) pasiūlyti LMT kvietimų teikti paraiškas konkurso sąlygas; (2) pasiūlyti LMT kandidatus į ekspertų grupę (-es) paraiškoms ir projektų ataskaitoms vertinti; (3) sudaryti siūlomų finansuoti ir rezervinių projektų sąrašus; (4) svarstyti ekspertų išvadas dėl projektų mokslinių ataskaitų; (5) apibendrinti projektų rezultatus ir jų pagrindu parengti NMP tarpines ir baigiamąją ataskaitas; (6) teikti LMT pasiūlymus dėl NMP įgyvendinimo tobulinimo, jos rezultatų naudojimo ir informaciją, reikalingą NMP rezultatams viešinti.

3.2.1.1. NMP vykdymo pradžia

2008 m. spalio 1 d. buvo patvirtintos pirmosios NMP¹³, apėmusios šias temas: (1) Ateities energetika¹⁴; (2) Lėtinės neinfekcinės ligos¹⁵; (3) Lietuvos ekosistemos: klimato kaita ir žmogaus poveikis¹⁶; (4) Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui¹⁷; (5) Sveikas ir saugus maistas¹⁸; (6) Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas¹⁹. Šios NMP buvo vykdomos 2010–2015 m. laikotarpiu. Per šį laikotarpį įgyvendinta 213 mokslinių tyrimų projektų, kurių įgyvendinimui skirta 23,7 mln. Eur (1 projektui vidutiniškai 111 tūkst. Eur)²⁰. Bendras paraiškų sėkmės rodiklis siekė 45 procentus²⁰. Pasibaigus programų įgyvendinimui 2019 m. vykdytas paskesnis jų poveikio vertinimas²¹. Šio vertinimo pagrindiniai akcentai įtraukti aptariant problemas susijusias su valstybės MTEP užsakymų poreikio atliepimu per šią priemonę.

3.2.1.2. Šiuo metu vykdomos NMP

2013 m. buvo patvirtintos 5 NMP temos, jų įgyvendinimas vyksta 2015–2022 m. laikotarpiu. 2021 m. sausio mėn. įgyvendinamos 3 NMP, 2 – pasibaigusios. Kiekvienai programai suformuluoti bent du uždaviniai, pagal kuriuos skelbiami kvietimai teikti paraiškas projektams įgyvendinti. Projektus vykdančiosios institucijomis gali būti nacionalinės MSI, projektai gali būti įgyvendinami kartu su partneriais.

Numatyti NMP vykdytų tyrimų rezultatų panaudojimo būdai sietini ne tik su kokybiškų ir į Lietuvos valstybės ir visuomenės problemas orientuotų mokslinių tyrimų plėtojimu, naujų tyrėjų ugdymu, studijų programų kokybės

12 ŠMSM atstovas visuomet įtraukiamas į NMP vykdymo grupę; kitų ministerijų atstovai įtraukiami pagal tematiką, pavyzdžiui, NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ vykdymo grupėje yra AM ir ŽŪM atstovų, NMO „Modernybė Lietuvoje“ – KM atstovė, NMP „Sveikas senėjimas“ – SAM atstovė.

13 2008 m. spalio 1 d. LRV nutarimas (nr. 980) „Dėl Nacionalinių mokslo programų sąrašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.328333>

14 LMT pateikiama informacija apie šią NMP: <https://www.lmt.lt/lt/vykdytos-mokslo-finansavimo-priemones/valstybes-uzsakymai/ateities-energetika-nmp/650>

15 LMT pateikiama informacija apie šią NMP: <https://www.lmt.lt/lt/vykdytos-mokslo-finansavimo-priemones/valstybes-uzsakymai/letines-neinfekcines-ligos-nmp/684>

16 LMT pateikiama informacija apie šią NMP: <https://www.lmt.lt/lt/valstybes-uzsakymai/lietuvas-ekosistemos-klimato-kaita-ir-zmogaus-poveikis-nmp/694>

17 LMT pateikiama informacija apie šią NMP: <https://www.lmt.lt/lt/vykdytos-mokslo-finansavimo-priemones/valstybes-uzsakymai/socialiniai-issukiai-nacionaliniam-saugumui-nmp/660>

18 LMT pateikiama informacija apie šią NMP: <https://www.lmt.lt/lt/vykdytos-mokslo-finansavimo-priemones/valstybes-uzsakymai/sveikas-ir-saugus-maistas-nmp/671>

19 LMT pateikiama informacija apie šią NMP: <https://www.lmt.lt/lt/vykdytos-mokslo-finansavimo-priemones/valstybes-uzsakymai/valstybe-ir-tauta-paveldas-ir-tapatumas-nmp/704>

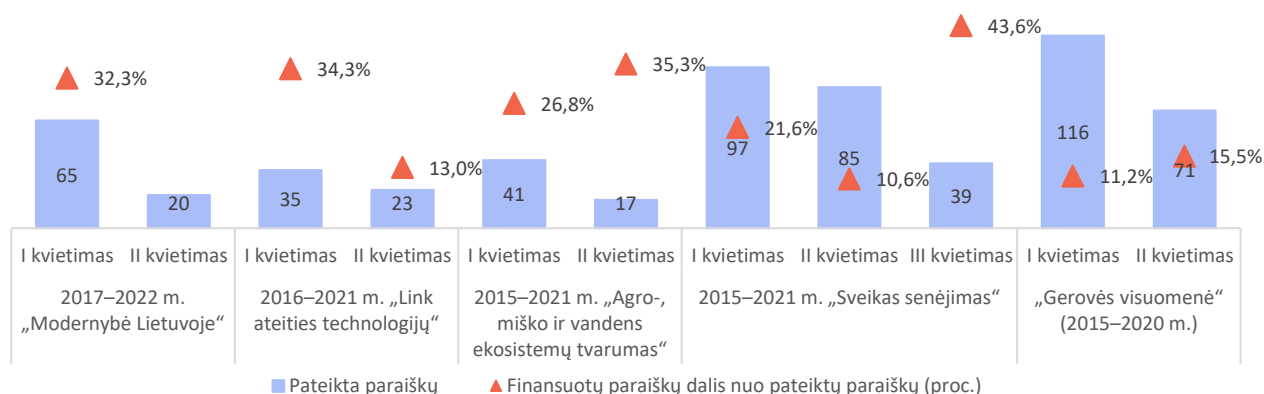
20 LMT. Nacionalinės mokslo programos [informaciniai lapai apie 2010–2014 m. vykdytas NMP]. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-politika/moksliniu-tyrimu-konkursinio-finansavimo-instrumentai/nacionalines-mokslo-programos/260>

21 Čeburnis, D. et al. (2019). Lietuvos nacionalinių mokslo programų (2010–2015 m.) paskesnis poveikio vertinimas. Vilnius: Lietuvos mokslo taryba, 52 p. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/6ie1a01vn0inzmqrpwyjbu946mtsg>

stiprinimu, bet ir su tarptautinio bendradarbiavimo įgyvendinant mokslinius tyrimus plėtra, naujų technologijų, metodų, kūrimu ar rekomendacijų nacionalinio lygmens strategijoms, priemonėms rengimu (plačiau žr. priede 1.2 Nacionalinės mokslo programos 3 lentelė).

LMT 2020 m. gruodžio 30 d. duomenimis per 2015–2020 metų laikotarpį buvo paskelbta 11 kvietimų projektams, pagal šią priemonę, įgyvendinti; iš viso gauta virš 600 MSI tyrėjų paraiškų, finansuoti 124 projektai (1 pav.).

1 pav. NMP, įgyvendinamos 2015–2022 m. laikotarpiu*: paraiškų skaičius ir finansuotų projektų dalis pagal NMP programų kvietimus**

* - NMP „Link ateities technologijų“ – įgyvendinta iki 2019 m.; NMP „Gerovės visuomenė“ – įgyvendinta iki 2018 metų.

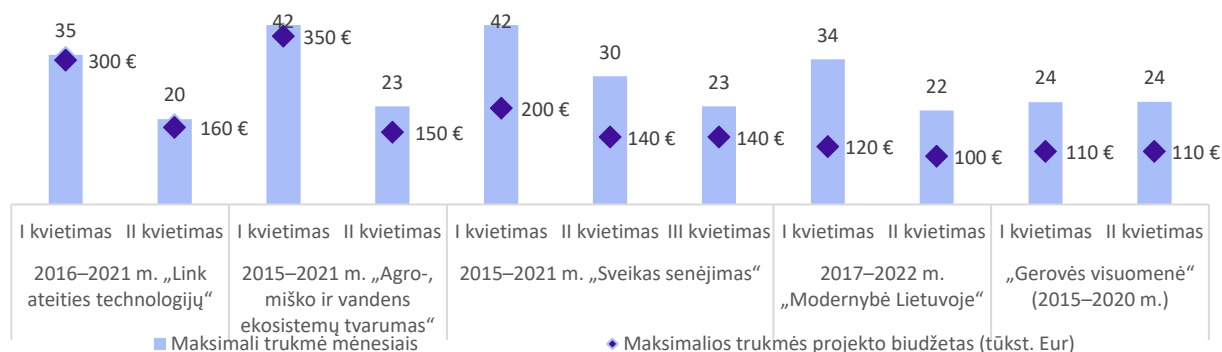
** - Finansuotų projektų dalis skaičiuota įtraukiant visas pateiktas paraiškas (t.y. įskaitant ir administracinės patikros nepaėjusias paraiškas).

*** - NMP „Modernybė Lietuvoje“ II kvietimo finansuotų projektų skaičiaus nurodytu laiku dar nebuvo, kadangi vyko paraiškų vertinimas.

Duomenys: LMT, 2020-12-30

Projektams, kurie 2020 m. pabaigoje buvo baigti įgyvendinti (83 projektai) panaudota virš 14,66 mln. Eur, o tuo metu dar vykdomiems projektams (38 projektai) skirta ~5,33 mln. Eur. Vienam NMP projektui vidutiniškai skiriama apie 159 tūkst. Eur. Priklausomai nuo NMP temos ir kvietimo laikotarpio, vieno projekto įgyvendinimui skiriama maksimali suma – nuo 100 iki 350 tūkst. Eur, o projektų įgyvendinimui numatyta maksimali trukmė siekia nuo 20 iki 42 mėnesių (žr. 2 pav.). Lyginant su kitomis LMT priemonėmis – pavyzdžiui, Reikminių tyrimų priemone, kurioje iki 18 mėn. trunkantiems projektams skiriama maksimali suma – 70 tūkst. Eur, arba visai kitokio pobūdžio Mokslininkų grupių projektų priemone (iš apačios į viršų inicijuojamos temos), kurioje tyrimai įgyvendinami nuo 24 iki 36 mėn. maksimalus projektų biudžetas siekė nuo 100 tūkst. Eur iki 150 tūkst. Eur – NMP finansavimas neatrodo išsiskiriantis.

2 pav. NMP, įgyvendinamos 2015–2022 m. laikotarpiu*: projektų įgyvendinimui numatytas laikas ir lėšos pagal NMP programų kvietimus

* - NMP „Link ateities technologijų“ – įgyvendinta iki 2019 m.; NMP „Gerovės visuomenė“ – įgyvendinta iki 2018 metų.

Duomenys: LMT, 2020-12-30

3.2.1.3. Priemonės tęstinumo problematika

Baigus įgyvendinti dar tebevykdomas NMP, naujos NMP nebus inicijuojamos. Pagal LR technologijų ir inovacijų įstatymą²², turėtų būti rengiamos nacionalinės mokslo ir technologijų programos. Šis įstatymas ataskaitos rengimo metu yra peržiūrimas ir koreguojamas, tad naujųjų NMTP ateitis – kol kas nėra aiški. ŠMSM išskiria, kad reikalingas atsakomybių tarp ŠMSM ir EIM pasidalinimas (žr. priede – 7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP). Kaip pastebėjo LMT atstovai, keblumų dėl šių programų inicijavimo ir jų užpildymo konkrečiu turiniu kyla, kadangi trūksta: (1) tarpinstitucinio bendradarbiavimo praktikos, (2) aiškumo kaip institucijos turėtų dirbti inicijavimo etape bei (3) naujų programų inicijavimo pagrindo ir principų (žr. priede ten pat). Rengiant naujas NMTP, European Future Innovation System Centre ir Visionary Analytics parengtoje ataskaitoje²³ rekomenduojama daugiau dėmesio skirti į misijas orientuotoms programoms, prisidedančioms prie ekonominių, socialinių, aplinkosauginių ir pan. iššūkių sprendimo, pasižyminčioms didesniu dėmesiu poveikiui nei trumpalaikiams rezultatams. Šią kryptį kaip vieną iš pasirinkimų identifikuoja ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) ekspertai, analizavę galimybes kaip padidinti Lietuvos inovacijų politikos efektyvumą²⁴. Įgyvendinant šią kryptį, viena iš galimų opcijų – rengiant naujas NMTP, sieti jas su misijomis, kas galėtų užtikrinti didesnę programų sąsają su strateginiais šalies tikslais, rinka ir visuomene.

EBPO ekspertai, kaip vieną iš alternatyvų siūlo NMTP inicijavimo procese iškelti plataus užmojo tikslus, kurių tos programos galėtų siekti; valdant ir įgyvendinant priemones laikytis holistinių principų bei vadovautis gerosiomis į misijas orientuotos politikos praktikomis. Siūloma, kad NMTP programos turėtų būti orientuotos į paklausą. Atkreiptinas dėmesys į suinteresuotų šalių įtraukimą nustatant būsimų programų kryptis – rekomenduojama, kad suinteresuotos šalys kolegialiai identifikuotų socialinius iššūkius bei nubrėžtų aiškius ir pamatuojamus programų tikslus. Koordinavimas tarp skirtingų institucijų (ŠMSM, EIM ir kitų sektoriinių ministerijų bei susijusių įstaigų (pvz., LMT, MITA ir kt.)) taip pat labai svarbus (pvz., siūloma steigti kiekvienos programos jungtines valdymo grupes, kuriose būtų įtraukiami ir atstovai iš MSI ar verslo [aut. p. tokia praktika taikyta ir NMP atveju]). Naujosios į misijas orientuotos NMTP turėtų būti įgyvendinamos remiantis projektų portfelio valdymo (angl. project portfolio management) praktika, turint bendrą planą arba strateginę darbotvarkę, susiejančią skirtingus projektus ir remiant jų tarpusavio sąveiką. EBPO rekomenduoja, kad NMTP remtų ir demonstracinius projektų etapus, kurie būtų paremti bendradarbiavimu tarp projektų partnerių, valdžios bei reguliuojančių institucijų ir kitų suinteresuotų šalių.

Parengta pagal Appelt, S. et al. (2021), *Improving the Effectiveness of Lithuania's Innovation Policy – Final Report*. OECD, Support to Improve Effectiveness of Lithuania's Innovation Policy Project. OECD Publishing, Paris, p. 57.

3.2.1.4. Valstybės MTEP užsakymų per NMP problematika

- Valstybės ir visuomenės interesų atstovavimas formuojant programas nėra iki galo užtikrintas. Nacionalinių mokslo programų priemonė yra skirta spręsti ilgalaikėms valstybės problemoms. LMT atstovai svarstydami šios priemonės privalumus ir trūkumus išskyrė tai, kad šios priemonės atsiradimas 2008 m. paskatino mokslininkus plėsti savo veiklų spektrą, t. y. savo tyrimais spręsti problemas, aktualias valstybei (žr. priede 7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP). Pasiūlymus NMP temoms galėjo teikti įvairios suinteresuotos pusės, taip pat patvirtinus programas suinteresuotų NMP tematikomis ministerijų atstovai buvo įtraukiami (yra įtraukti) į programų vykdymo grupes. Tačiau kaip interviu metu pastebėjo LMT atstovai – intencija, kad NMP inicijavimas prasidėtų nuo valdžios institucijų praktiškai nesuveikė. 2010–2015 m. NMP poveikio vertinimo grupės, taip pat Valstybės kontrolės ekspertai atkreipė dėmesį, kad siekiant išspręsti valstybei strategiškai aktualias problemas, formuojant NMP temas reikalingas

22 LRS 2018 m. birželio 30 d. priimtas Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymas (Nr. XIII-1414). Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3a00ca517f7d11e89188e16a6495e98c/asr>

23 European Future Innovation System Centre; Visionary Analytics. (2020). Enhancing the efficiency of the cooperation between business and science: The case for more mission-oriented science, technology and innovation policy in Lithuania. Prieiga internetu: https://www.efiscentre.eu/wp-content/uploads/2020/12/DG-REFORM-LT-Business-science-cooperation_Policy-Brief_171220.pdf

24 Appelt, S. et al. (2021), *Improving the Effectiveness of Lithuania's Innovation Policy – Final Report*. OECD, Support to Improve Effectiveness of Lithuania's Innovation Policy Project. OECD Publishing, Paris.

aktyvesnis, kompetentingas valstybės ir kitų suinteresuotų šalių į(si)traukimas į programų inicijavimo procesus^{25,26} (pvz., 2015 m. pradėtos vykdyti NMP, didžiąją dalį pasiūlymų teikė MSI). Įtraukus suinteresuotas šalis, vertinant pasiūlymus ekspertų grupėse svarbu, kad ne tik netrūktų suinteresuotų pusių atstovų, bet ir jų pateikti siūlymai būtų tinkamai, objektyviai apsvarstyti^{25, 26, 27}.

- **Programų temų tęstinumo neužtikrinimas.** Kaip NMP trūkumas vienos iš ministerijų bei vieno iš MTI atstovų paminėta LMT nuostata, kad anksčiau finansuotos temos negali būti tęsiamos ir prioritetai teikti kitoms – naujoms temoms, (ilustruojantį pvz. žr. priede 7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP).
- **NMP tikslų ir uždavinių suderinamumo, proporcingumo trūkumas.** Kiekviena NMP turi iškelto tikslus ir uždavinius, pagal kuriuos yra formuojami kvietimai paraiškoms teikti. 2010–2015 m. NMP poveikio vertinimo grupės ekspertai kaip vieną pagrindinių NMP trūkumų išskyrė tai, kad programų tikslai ir turinys neretai derinti prie institucijų kompetencijų (neskatino jas stiprinti ir plėsti), taip pat pasitaikė itin plačių tikslų ir uždavinių, o NMP aprašai detalizuoti taip, kad iš dalies prarado strateginę kryptį, apribojo projektų įvairovę ir pačių NMP tikslų bei uždavinių įgyvendinimą, pasiekimą²⁵. Vertinant vėlesnio laikotarpio NMP „Gerovės visuomenė“ tarpinius rezultatus, pastebėta, kad iškelti trys uždaviniai yra netolygūs ir ne vienodos apimtys, kas sudarė sąlygas vieno uždavinio rėmuose inicijuoti įvairesnius ir daugiau tyrėjų įtraukiančius projektus, o kito – siaurus ir mažiau tyrėjų įtraukiančius projektus. LMT tokį neproporcingumą bandė kompensuoti finansavimo projektams proporcingu paskirstymu. NMP „Link ateities technologijų“ tarpinėje ataskaitoje konstatuojama, kad uždaviniai sėkmingai įgyvendinti²⁸, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad šios NMP uždaviniai ir priemonės orientuoti grynai į mokslo bendruomenės poreikius (kad galėtų sėkmingai dalyvauti Europos kosmoso agentūros mokslo programose).
- **Kai kuriose NMP identifikuotas finansavimo trūkumas.** Pavyzdžiui, NMP „Gerovės visuomenė“ pastebėta – ribotas finansavimas šios NMP projektams, kėlė riziką, kad finansuoti projektai tik iš dalies atlieps visus programoje iškelto probleminius aspektus³³.
- **Nuoseklumo kai kuriose NMP trūkumas.** 2010–2015 m. NMP poveikio vertinimo grupės ekspertai pažymėjo, kad „NMP finansavimo modelis nėra nuoseklus, nes, baigiantis vienoms NMP, nesvarstomos ir nerengiamos kitos bei nepratęsimos buvusios (jei priimamas toks sprendimas) programos“²⁵. Vienas iš pavyzdžių, kuomet buvo stengiamasi išvengti nenuoseklumo vėlesniame NMP periode – nutraukus NMP „Gerovės visuomenė“ vykdymą (programa neįgyvendinta iki galo), LMT iniciavo konkursinę prioritetinę tyrimų programą tokiu pačiu pavadinimu²⁹. Žvelgiant į 2015–2022 m. NMP „Modernybė Lietuvoje“ ir NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ – pertraukos tarp kvietimų buvo ilgesnės nei kitose NMP. Tokios pertraukos trikdo nuoseklų ir tolygų mokslinių tyrimų planavimą ir vykdymą. Prie nuoseklumo NMP įgyvendinime užtikrinimo neprisideda ir teisės aktų pakeitimai, kurie sukėlė iššūkių tyrimus įgyvendinančioms ir administruojančioms institucijoms:

„Nacionalinėse mokslo programose neveikia tai, kad antrajame etape, nuo 2015 m., buvo pakeistos sąlygos ir problema ta, kad, ministras, tvirtindamas programas, nustatė lėšas ne visam 6-7 metų laikotarpiui, o pusei jo – iki programos tarpinės ataskaitos. Tai nebuvo derinta. Mes pamatėme patvirtintą dokumentą. Kai yra tarpinis vertinimas, nutrūksta programos vykdymas. Kol tarpinė ataskaita parašoma, kol ją įvertina, kol ministras patvirtina pinigus, praeina metai. Tai labai sutrukdo. Tada negalim skelbti kvietimų, taikom link tos tarpinės ataskaitos. Pati programa negauna tų rezultatų, kuriuos galėjo gauti, kurie pradžioje buvo sugalvoti. Jei programa pateikta administruojančiai institucijai, jei yra patvirtinta NMP Vyroausybėje, tai reikėtų palikti administruojančiai institucijai veikti ir nekaišioti pagalių į ratus ten, kur nereikia.“ [LMT atstovo pasisakymas. Šaltinis: Pokalbiai su suinteresuotų šalių atstovais apie valstybės MTEP užsakymų priemones].

25 Čeburnis, D. et al. (2019). Lietuvos nacionalinių mokslo programų (2010–2015 m.) paskesnis poveikio vertinimas. Vilnius: Lietuvos mokslo taryba, 52p. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/6ie1a01vn0inzfmqrpswypjbu946mtsg>

26 Valstybės kontrolė. (2016). Lietuvos mokslo tarybos vykdomos programos „Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra“ vertinimas. Valstybinio audito ataskaita. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2017/03/ataskaita_lmt_vykdomos_programos_vertinimas_2016.pdf

27 LMT (2019). Nacionalinės mokslo programos „Agro- miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ tarpinė (2015-2018 m.) ataskaita. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/21qf9useolpu89yk33g2c4xwxkxf9>

28 LMT (2019). Nacionalinės mokslo programos „Link ateities technologijų“ 2016–2018 metų ataskaita. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/cn206ntxitt3ce9dnupb51y3wneue6kgs>

29 LMT. Gerovės visuomenė (PTP). Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/geroves-visuomene-ptp/3189>

- Kai kurių NMP projektų ekspertiniame vertinime trūksta lankstumo, kokybės, viešumo, dėmesio ne tik mokslinėms publikacijoms. 2010–2015 m. NMP poveikio vertinimo grupės ekspertai pastebėjo, kad būta nekokybiško paraiškų ekspertinio vertinimo, kuomet finansuoti siauri, ir prie NMP tikslų ir uždavinių nebūtinai pilnai prisidedantys projektai ar dubliuojantys projektai²⁵. Vėlesnėse NMP, pavyzdžiui, tarpinėje NMP „Gerovės visuomenė“ ataskaitoje nurodoma, kad atliekant ekspertinį vertinimą, trūksta dėmesio projektų teikėjų kompetencijoms, pačių ekspertų įvertinimui, jų rotacijai; identifikuojamas ekspertų sąrašų viešinimo poreikis. Pokalbyje su vienu iš MTI atstovais, pastebėta, kad trūksta lankstumo vertinant tyrimų rezultatus – mokslininkai, atsižvelgiant į pakitusią situaciją, negali pakeisti jų formos, rodiklių (žr. priede 7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP). NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ tarpinėje ataskaitoje siūloma vertinant programą atsižvelgti ne tik į moksliskumo kriterijus (publikacijų kokybę ir kiekį), bet ir į problemų sprendimo, priemonių ir rekomendacijų efektyvumą²⁷. Taip pat siūloma vertinant paraiškas finansuoti tas, kurios apima visą NMP problematiką, o ne tik dalį.
- Tik 2-ose iš 5-ių 2015–2022 m. NMP tarp uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodiklių išskirtas rodiklis susijęs su pateiktomis rekomendacijomis valstybės institucijoms ir numatytos jų siektinos reikšmės (nors kiekvienoje programoje yra numatyta, kad bus parengtos rekomendacijos) (žr. priede 1.2 Nacionalinės mokslo programos – 3 lentelė). Kadangi programos yra skirtos spręsti valstybei strategiškai svarbias problemas, tokio rodiklio trūkumas, apsunkina galimybes įvertinti NMP poveikį valstybei ir visuomenei. Tarpinėse NMP „Modernybė Lietuvoje“ ataskaitoje bei „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“, ekspertai rekomenduoja vertinant NMP poveikį atsižvelgti ne tik į rekomendacijų kiekį, bet ir „į siūlomų priemonių bei rekomendacijų <..> turinį, įgyvendinimo realumą bei galimą efektyvumą“. Vienintelėje NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ yra nurodyti tiesioginiai rekomendacijų gavėjai – ŽŪM ir AM, kitose programose jie nėra numatyti, tad nėra tiesioginio rekomendacijų adresato, neužtikrinamas ministerijų ar kitų subjektų suinteresuotumas programų rezultatais. Pavyzdžiui, ŽŪM būdami tiesiogiai suinteresuoti vienos iš NMP rezultatais yra ne tik kviečiami į konferencijas, bet ir patys prašo ataskaitų, rezultatų ir jei jie yra aktualūs, rengiant teisės aktus, vadovaujamosi tais rezultatais (žr. priede 7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP).
- Informacijos apie NMP priemonę, jos rezultatus trūkumas. Kalbant su ministerijų, LRVK atstovais pastebima, kad esama informacijos apie pačias NMP, jų temų atrankos procedūras, kriterijus trūkumo (žr. priede 7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP). ŠMSM ministro įsakymuose³⁰, kuriais patvirtintos NMP, nurodoma, kad „Programos ataskaitos su jose nurodytais Programos projektų įgyvendinimo rezultatais bei gautomis išvadomis ar rekomendacijomis teikiamos suinteresuotoms ministerijoms ir kitoms institucijoms, viešinamos organizuojant renginius, skelbiant rezultatus žiniasklaidoje ir kitais informavimo būdais“. Pavyzdžiui, NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ LMT parengtame informaciniame puslapyje³¹ yra pateikiami programos mokslinių tyrimų rezultatai, kitose NMP tokios susistemintos informacijos trūksta. Nors ir numatyta, kad būtų pateikiamos rekomendacijos valstybės institucijoms, susistemintos informacijos apie parengtas rekomendacijas taip pat trūksta³², tad reikalinga efektyvesnė tyrimų sklaida, parengtų rekomendacijų viešinimas. Pavyzdžiui, NMP vertinę ekspertai^{33,25} siūlo daugiau konkretesnių rekomendacijų, kokybiškesnių politikos trumpraščių; sukurti „rekomendacijų banką“; plačiau naudoti viešose diskusijose; numatyti, kad vertinant NMP rezultatyvumą turėtų būti atsižvelgiama į tai, kiek pateiktų rekomendacijų buvo įgyvendinta šalyje formuojant ir įgyvendinant viešosios politikos sprendimus). Atkreiptinas dėmesys, kad tokiu būdu nėra siūloma NMP gretinti su reikminiais tyrimais – takoskyra tarp konkrečių valstybės užsakymų orientuotų į taikomuosius tyrimus bei NMP, orientuotų labiau į mokslo potencialo didinimą kartu per tarptautinius, inovatyvius, bendradarbiavimu grįstus tyrimus atliepiančių į valstybės problemų sprendimą, turėtų išlikti aiški²⁵.

30 ŠMSM ministro 2016-06-20 įsakymas (nr. V-549) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Modernybė Lietuvoje“ patvirtinimo“; ŠMSM ministro 2015-05-08 įsakymas (nr. V-480) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Link ateities technologijų“ patvirtinimo“; ŠMSM ministro 2015-03-02 įsakymas (nr. V-166) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ patvirtinimo“; ŠMSM ministro 2015-02-05 įsakymas (nr. V-81) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ patvirtinimo“; ŠMSM ministro 2015-02-05 įsakymas (nr. V-82) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Sveikas senėjimas“ patvirtinimo“

31 LMT. Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/mokslo-finansavimas/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/agro-misko-ir-vandens-ekosistemu-tvarumas-nmp/262>

32 Pavyzdžiui, NMP „Gerovės visuomenė“ tarpinėje ataskaitoje galima matyti, kad per 2015–2017 metus buvo parengta 13 rekomendacijų; aprašant tyrimų rezultatus informuojama, kad buvo (bus) parengtos rekomendacijos, rečiau nurodoma kam jos buvo (bus) pateiktos; neaišku ar pateiktos rekomendacijos buvo gautas atgalinis ryšys.

33 LMT (2017). Nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ 2015–2017 metų ataskaita. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2018/01/2017-01-15_ger-tarpine-ataskaita-2015-2017.pdf

3.2.2. Ilgalaikės institucinės MTEP programos

Ilgalaikėmis institucinėmis MTEP programomis (toliau – institucinė MTEP programa arba šioje ataskaitos dalyje – Programa) laikomi ilgalaikiai MTEP darbai, kuriuos vykdo mokslinius tyrimus įgyvendinančios institucijos. Dažniausiai tokias Programas įgyvendina valstybiniai mokslinių tyrimų institutai. Tokių programų paskirtis – „užtikrinti nuoseklius, planingus, kryptingus, turinčius ilgalaikį poveikį ir būtinus valstybės ir visuomenės aktualioms problemoms spręsti MTEP darbus, kuriems reikalingos kolektyvinės tyrėjų pastangos ir kuriuos vykdo viena institucija (prireikus – su partneriais)“³⁴. Programos įgyvendinamos iki 5 metų. Programos finansuojamos VB arba ES SF lėšomis. Institucinių MTEP programų inicijavimas galimas dviem atvejais: (1) kai MTI inicijuoja siūlymus dėl jų vykdytinų institucinių MTEP programų tematikų ir joms skiriamų valstybės biudžeto asignavimų; (2) kai ŠMSM inicijuoja institucines MTEP programas, siekiant spręsti aktualias ūkio, socialines ar kultūros problemas, ir nėra institutų, kurių mokslinės veiklos kryptys apimtų šias problemas. Kai Programas inicijuoja ŠMSM, Programos finansuojamos LMT arba Programos vykdymu suinteresuotai ministerijai skirtais valstybės biudžeto asignavimais.

Detalus priemonės aprašymas pateikiamas 1 lentelė. Ilgalaikės institucinės MTEP programos aprašymas

³⁴ ŠMSM ministro 2011-01-31 įsakymas (Nr. V-153) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5E62D27DD7FC/asr>

1 lentelė. Ilgalaikės institucinės MTEP programos aprašymas

	Kai Programą inicijuoja MTI	Kai Programą inicijuoja ŠMSM
Programos taikymo pradžia	Valstybiniai mokslinių tyrimų institutai nuo 2012 m. vykdo ilgalaikės institucinės MTEP programas, patvirtintas švietimo ir mokslo ministro 2012-02-23 įsakymu Nr. V-323 ³⁵ ir 2012-03-14 įsakymu Nr. V-462 ³⁶	
Programos tikslas	„užtikrinti nuoseklius, planingus, kryptingus, turinčius ilgalaikį poveikį ir būtinus valstybės ir visuomenės aktualioms problemoms spręsti MTEP darbus, kuriems reikalingos kolektyvinės tyrėjų pastangos ir kuriuos vykdo viena institucija (prireikus – su partneriais)“ ³⁷ .	
Trukmė	Iki 5 metų	
Programos įgyvendinimo būdai	Numatyta, kad ŠMSM, gavusi institutų pasiūlymus dėl jų vykdytinų ilgalaikių MTEP programų, kreipiasi į suinteresuotas ministerijas, kad šios pateiktų savo atsiliepimus ir pasiūlymus; taip pat suinteresuotos ministerijos kviečiamos į pateiktų pasiūlymų aptarimą su institutu, ŠMSM ir LMT atstovais.	ŠMSM formuoja problemą, o LMT pateikia problemos detalizavimą, nustato Programos tematiką, aprėptį, trukmę, tai derinant su ŠMSM.
Programos parengimo procesas ir programos tvirtinimas	• ŠMSM pateikia gautus instituto Pasiūlymus suinteresuotoms ministerijoms ir LMT. Suinteresuotos ministerijos savo atsiliepimus ir siūlymus dėl gautų instituto Pasiūlymų siunčia ministerijai ir LMT, o LMT – Ministerijai. • LMT organizuoja instituto Pasiūlymų ir suinteresuotų ministerijų atsiliepimų ir siūlymų aptarimą, į kurį kviečia instituto, Ministerijos ir suinteresuotų ministerijų atstovus. Aptarimo metu LMT gali pasiūlyti suinteresuotoms ministerijoms patikslinti jų siūlymus ir organizuoti pakartotinį aptarimą. Baigusi aptarimą, LMT pateikia ministrui pasiūlymą dėl instituto Programų tematiką ir joms skiriamų valstybės biudžeto asignavimų. • Ministras tvirtina LMT pateiktas instituto Programų temas ir joms skiriamus valstybės biudžeto asignavimus arba turi teisę paprašyti instituto pateikti naujus Pasiūlymus. Ministrui patvirtinus instituto Programų temas ir joms skiriamus valstybės biudžeto asignavimus, institutas per 1 mėnesį nuo jų patvirtinimo parengia Programų projektus.	• ŠMSM inicijuoja ilgalaikę institucinę MTEP programą tuo atveju, kai identifikuojama valstybei ar visuomenei ypač aktuali ūkio, socialinė ar kultūros problema, kuri gali būti išsprendžiama vykdant ilgalaikę institucinę MTEP programą, tačiau šalyje nesama instituto, kurio mokslinės veiklos kryptys apimtų identifikuotą problematiką. Įvertinusi Programoms numatytus valstybės biudžeto asignavimus, ŠMSM numato preliminarų lėšų sumą, reikalingą Programai vykdyti. • ŠMSM suformuluotą problemą teikia LMT, kuri pateiktą problemą detalizuoja, nustato Programos tematiką, jos aprėptį, trukmę, skirtinas lėšas ir, suderinusi su LMT, skelbia Programos idėjų konkursą, nurodyma institucijoms ar institucijoms kartu su partneriais per 1 mėnesį pateikti Programos idėjas. • LMT, gavusi Programos idėjas, per 1 mėnesį nuo jų pateikimo dienos jas išnagrinėjusi ir įvertinusi siūlomų mokslinių tyrimų tinkamumą problemai spręsti, jų metodologinį pagrindimą ir institucijų (institucijų kartu su partneriais) mokslinį potencialą, turimą mokslinių tyrimų infrastruktūrą, siūlo ŠMSM: a) pritarti Programos rengimui; b) sujungti kelias Programos idėjas ir skelbti naują Programos idėjų konkursą; c) atsisakyti inicijuoti Programą. • ŠMSM priėmus sprendimą pritarti pateiktai ar sujungtai idėjai, LMT siūlo institucijai ar institucijai kartu su partneriais per 1 mėnesį nuo pasiūlymo gavimo parengti Programos projektą. ŠMSM priėmus sprendimą siūlyti skelbti naują Programos idėjų konkursą, LMT patikslina Programos tematiką ir, suderinusi su ŠMSM, skelbia naują idėjų konkursą.

35 ŠMM ministro 2012-02-23 įsakymas (Nr. V-323) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų patvirtinimo“. Prieiga internetu: https://gamtostyrimai.lt/uploads/documents/mokslo_projektai/IIMTEPP/V-323.pdf

36 ŠMM ministro 2012-03-14 įsakymas (Nr. V-462) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų patvirtinimo“. Prieiga internetu: https://www.laei.lt/x_file_download.php?pid=1168

37 ŠMSM ministro 2011-01-31 įsakymas (Nr. V-153) (2020-10-07 suvestinė redakcija) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5E62D27DD7FC/asr>

	- Abejais atvejais LMT Programų projektus įvertina per 2 mėnesius nuo jų pateikimo dienos. Vertindama Programos projektus LMT gali pasitelkti užsienio ekspertus ir (arba) paprašyti suinteresuotų ministerijų išvadų dėl projektų. - Išnagrinėjęs Tarybos vertinimo išvadas ir rekomendacijas ŠMSM ministras priima sprendimą dėl Programų tvirtinimo.	
Programos finansavimas	- MTI Programoms vykdyti kasmet skiriama šiam institutui paskirtų VB asignavimų dalis, ne mažesnė kaip 50 procentų lėšų MTEP, paskirtų šiam institutui Programų rengimo metams [fiksotas finansavimas MTEP programai nėra skiriamas programos tvirtinimo metu]. Institutų Programos gali būti papildomai finansuojamos kitų viešųjų ir (ar) privačiųjų juridinių asmenų lėšomis. - Biudžeto lėšos skiriamos įvertinus institucijos MTEP veiklą, pasiektus rezultatus mokslinėje srityje, atsižvelgiant į MTEP veiklos socio-ekonominį poveikį bei institucijos plėtros potencialą. Vertinimas yra atliekamas kasmet ir kas penkerius metus. Remiantis vertinimo rezultatais ŠMSM skirsto MTEP biudžetinį finansavimą mokslo ir studijų institucijoms (kurių tarpe yra ir valstybiniai MTI).	ŠMSM inicijuojama Programa finansuojama LMT skirtais VB asignavimais ar Programos vykdymu suinteresuotai Lietuvos Respublikos ministerijai skirtais VB asignavimais.
Programos įgyvendinimas	Įprastai MTI ilgalaikių MTEP programų įgyvendinimas yra pradedamas tuo pat metu. Yra įgyvendintos 2012–2016 m. MTI institucinės MTEP programos, 2017–2021 m. pasibaigiantis įgyvendinimas (Lietuvos teisės institutas įvykdė Programą 2016–2020 m.) ir šiuo metu inicijuotas naujų 2022–2026 m. Programų rengimas.	2012–2014 m. buvo vykdyta vienintelė ilgalaikė institucinė ekonomikos mokslinių tyrimų programa, kurią įgyvendino KTU su LEI bei 6 kitomis MSI ³⁸ .
Programos tarpiniai ir baigiamieji vertinimai	Institutai pateikia LMT Programų vykdymo tarpines ataskaitas trečiaisiais Programų vykdymo metais iki liepos 10 dienos (iki 2020 m. spalio 7d. tvarkos aprašo pakeitimo buvo numatyti kasmetiniai Programos vertinimai, kurių rezultatai buvo teikiami ministerijai ir Programų vykdytojams). Baigus vykdyti Programas iki vasario 1 dienos LMT teikiamos Programų vykdymo baigiamosios ataskaitos. Baigiamojoje Programos vykdymo ataskaitoje pateikiamas Programos vykdytojo atliktas Programos vykdymo rezultatų vertinimas. Ministras priima sprendimą išnagrinėjęs LMT išvadas. Tarybos išvadoms nagrinėti ministras gali sudaryti darbo grupę iš mokslo ir studijų institucijų, LMT, socialinių partnerių, suinteresuotų ministerijų ir Ministerijos atstovų.	Ministerijos inicijuotos Programos vykdytojai Programos vykdymo tarpinę ataskaitą LMT pateikia įpusėję Programos vykdymą – iki liepos 10 d., jei Programa vykdoma 3 ar 5 metus, ar iki vasario 1 dienos, jei Programa vykdoma 2 ar 4 metus.
Programos baigiamojo vertinimo aspektai	Vertinant ilgalaikių MTEP programų vykdymo baigiamąsias ataskaitas išskiriami tokie vertinimo aspektai: „ar vykdoma Programa sprendžia valstybei ar visuomenei aktualią ūkio, socialinę ar kultūros problemą; - kaip buvo panaudotos Programos viešinimo galimybės, sklaida ir pristatymas visuomenei; - kokią perspektyvą, įtaką ir poveikį Programa gali turėti tolesnių mokslinių tyrimų plėtotei; - kokias kitas problemas Programa padėjo spręsti“³⁹	

38 LMT. Ilgalaikė institucinė ekonomikos mokslinių tyrimų programa. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/vykdytos-mokslo-finansavimo-priemones/ilgalaike-institucine-ekonomikos-moksliniu-tyrimu-programa/644>

39 ŠMSM ministro 2020-10-06 įsakymas (Nr. V-1510) „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2011 m. sausio 31 d. įsakymo Nr. V-153 „Dėl Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cf7ab37007a711ebb74de75171d26d52>

3.2.2.1. MTI ilgalaikių institucinių MTEP programų vykdymo pradžia

Pirmosios ilgalaikės institutų MTEP programos buvo patvirtintos 2012–2016 metais. 11 valstybinių mokslinių tyrimų institutų inicijavo per 50 programų⁴⁰ (Programų tematikas pagal MTI žr. priede 4 lentelė. MTI ilgalaikių MTEP programų tematikos 2012–2026 m.) Ilgalaikių institucinių MTEP programų priemonė buvo vienas iš tuo metu vykusios mokslo sistemos reformos elementų, kuri turėjo prisidėti prie stabilaus finansavimo svarbiems mokslinių tyrimų projektams ir formuoti „valstybės užsakymą“ bei užtikrinti lėšų naudojimo efektyvumą ir atskaitomybę visuomenei už įdėtas investicijas.

Programų tematikas siūlė ir pagal ekspertų pastabas koregavo patys valstybiniai MTI, LMT vertino, kad Programos atitiktų reikalavimus aktualius mokslo kokybei užtikrinti.

Buvo planuojama, kad institucinėms MTEP programoms įgyvendinti turėtų atitekti pusė MTI moksliniams tyrimams skiriamų lėšų. Kita finansavimo dalis galėjo būti skirta kitiems moksliniams tyrimams, greta ilgalaikių institucinių MTEP programų kilusioms idėjoms plėtoti. Buvo planuojama, kad institucinės MTEP programos gaus suplanuotas lėšas per visą numatytą Programos laiką – iki penkerių metų, nepriklausomai nuo galimų mokslo biudžetinio finansavimo pokyčių. Papildomai buvo numatyta skirti tikslinių lėšų ilgalaikėms institucinėms MTEP programoms įgyvendinti, mokslinių tyrimų rezultatams skelbti, Programų vykdymo sąlygoms užtikrinti.⁴¹

2017 m. LMT veiklos ataskaitoje yra pateikta apibendrinta kiekvienos 2012–2016 m. laikotarpiu vykdytos Programos įvertinimo medžiaga pagal du kriterijus, 1) ar programa esmingai prisidėjo išsprendžiant Lietuvos valstybei ir (ar) visuomenei aktualią problemą; 2) ar programa prisidėjo prie mokslo krypties(krypčių) raidos ir plėtros. LMT konstatavo, kad iš esmės „Institutų MTEP programos vykdytos sėkmingai: išspręsti numatyti uždaviniai, pasiekti rezultatai atitinka planuotus, o gauta mokslinė produkcija yra vertinga tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, mokslinių tyrimų rezultatų sklaida, viešinimas ir populiarinimas – nuoseklūs ir išsamūs“⁴². Taip pat, pastebėta, kad „Vykdamas fizinių, žemės ūkio, biomedicinos ir technologijos mokslų sričių Institutų ilgalaikės MTEP 2017–2021 m. programas toliau nuosekliai, iš dalies arba nauju konceptualesniu lygiu tęsiami tyrimai, pradėti vykdant 2012–2016 m. MTEP programas“⁴³.

3.2.2.2. Šiuo metu vykdomos (baigiamos vykdyti) MTI ilgalaikės institucinės MTEP programos

2017 m. ŠMSM ministro įsakymu⁴⁴ buvo patvirtintos 49-ios 12-os valstybinių MTI įgyvendinamos ilgalaikės institucinės MTEP programos, taip pat 2019 m. patvirtinta viena Programa, kurią įgyvendina LTI⁴⁵. Vienas institutas įgyvendina nuo 2 iki 8 ilgalaikių institucinių MTEP programų (3 pav.). Vieną bendrą ilgalaikę MTEP programą įgyvendina du institutai. Vienos programos įgyvendinimui vidutiniškai numatyta po 14 norminių etatų (minimalus numatytų norminių etatų skaičius – 2,75 etato, maksimalus – 60 etatų). Vidutinė vienos Programos įgyvendinimui numatyta lėšų suma siekia 1 047 tūkst. Eur (minimali numatyta lėšų suma – 137,84 tūkst. Eur, maksimali – 5 750 tūkst. Eur); iš jų, norminiams etatams numatytų lėšų dalis, priklausomai nuo Programos, sudaro nuo 23 iki 100 proc. (Plačiau žr. priede – 5 lentelė. Ilgalaikės institucinės MTEP programos įgyvendinamos (baigiamos įgyvendinti) MTI (2017 – 2021(2023) m. laikotarpiu) 5 lentelė).

40 Lietuvos mokslo tarybos 2013 metų veiklos ataskaita, p. 11.

41 Parengta pagal 2012 m. ŠMSM komunikacinį pranešimą „Ilgalaikės mokslinių tyrimų programos – valstybei svarbūs tyrimai ir aiški atskaitomybė. Prieiga internetu: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:kQkUa547CHYJ:https://www.smm.lt/mobile/web/lt/pranesimai_spaudai/ilgalaikes-moksliniu-tyrimu-programosvalstybei-svarbus-tyrimai-ir-aiski-atskaitomybe+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

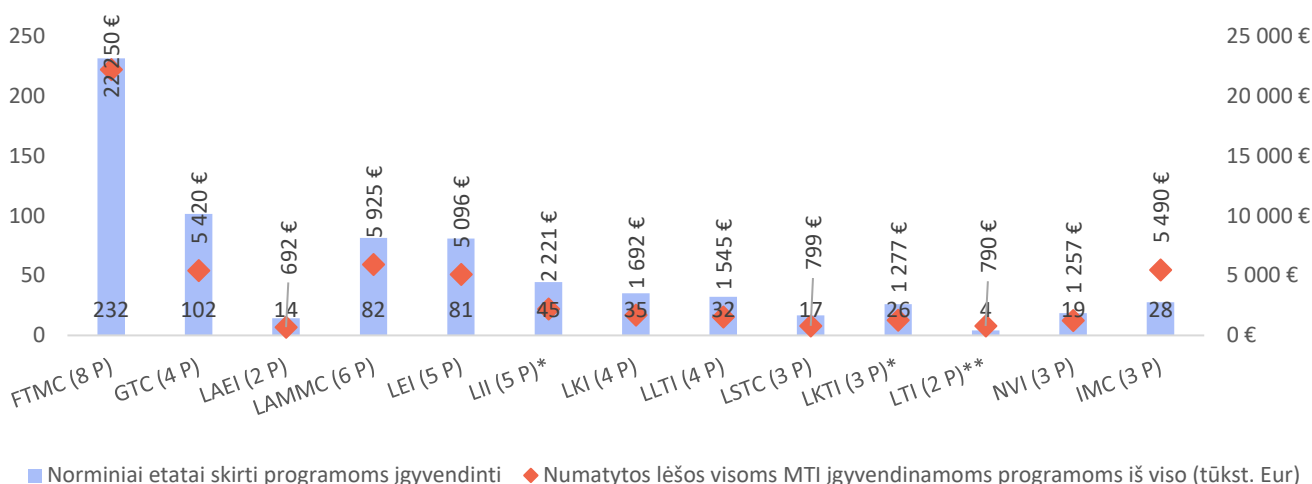
42 2017 m. LMT metinė veiklos ataskaita, p. 18

43 Ten pat.

44 ŠMSM ministro 2017-04-24 įsakymas (Nr. V-273) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2017–2021 metų programų patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c64928b32f7211e79f4996496b137f39?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=9e5a97d2-47ce-4234-b11b-24b2ef797070>

45 ŠMSM ministro 2019-04-03 įsakymas (Nr. V-359) „Dėl Lietuvos teisės instituto ilgalaikės institucinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2019–2023 metų programos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/06d531a0564811e98bc2ba0c0453c004?jfwid=i3h7wqksj>

3 pav. Numatytos lėšos visoms mokslinių tyrimų institutams įgyvendinamoms ilgalaikėms institucinėms MTEP programoms iš viso (tūkst. Eur)***

* - LII ir LKTI taip pat įgyvendina vieną bendrą Programą, jos įgyvendinimui skirtų norminių etatų ir lėšų suma pagal Programoje kiekvienam MTI nurodytas reikšmes atitinkamai pridėta.

** - LTI atveju įtrauktos dvi Programos – „Veiksmingų baudimo ir kitų valstybės reagavimo į nusikalstamas veikas formų ir priemonių tyrimai“ įgyvendinama 2019–2023 m., bei Programa „Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas“, įgyvendinta 2016–2020 m.; kitų grafike pateiktų MTI Programos įgyvendinamos 2017–2021 m. laikotarpiu. Taip pat, LTI 2019–2023 m. įgyvendinamoje Programoje dėl atnaujintų teisės aktų, nėra nurodytas skirtų Programos įgyvendinimui etatų skaičius, dėl to grafike atvaizduoti tik 2016–2020 m. Programos įgyvendinimui skirtų etatų skaičius.

*** - skliausteliuose įrašyti skaičiai nurodo 2020 metais MTI įgyvendinamų ilgalaikių institucinių MTEP programų skaičių.

Parengta remiantis ilgalaikių institucinių MTEP programų aprašymais

3.2.2.3. Ateityje numatomos vykdyti MTI ilgalaikės institucinės MTEP programos

Šiuo metu jau pradėtas inicijuoti naujų 2022–2026 m. laikotarpio Programų rengimas. Valstybiniai MTI pateikė savo siūlomas institucinių MTEP programų temas, LMT organizavo jų aptarimą, pakviesdama ir suinteresuotas ministerijas. LMT pagal tvarką artimiausiu metu turėtų pateikti pasiūlymus ŠMSM dėl MTI Programų tematikų ir joms skiriamų valstybės biudžeto asignavimų. Institutų parengtos ir su ministerijomis aptartos Programų tematikos pateiktos priede – 4 lentelė. MTI ilgalaikių MTEP programų tematikos 2012–2026 m.)

3.2.2.4. Valstybės MTEP užsakymų per MTI institucines MTEP programas problematika

- **Nepakankamas suinteresuotų šalių įsitraukimas formuojant programas.** 2017 m. darbo grupės⁴⁶, suburtos pasiūlymams dėl valstybinių MTI veiklos kokybės gerinimo parengti, ataskaitoje minima, kad nepakankamas sektorinių ministerijų įsitraukimas ir MTI veiklos orientavimas „į pačių mokslininkų inicijuojamus mokslinius tyrimus, į mokslo disciplinų vystymosi problematiką, bet ne į valstybei, ūkiui ar visuomenei aktualiausių problematiką“ sudaro situaciją, kuomet valstybės poreikiai tenkinami tik dalinai⁴⁷. Tokiai situacijai įtakos turi tai, kad skirtingų suinteresuotų šalių supratimas apie Programų paskirtį yra nevienodas (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaikės MTI MTEP programos). Pirma, patys Programų rengėjai (MTI) ilgalaikės institucinės MTEP programas supranta labiau kaip įrankį užtikrinti planingą, kryptingą savo MTEP veiklą ir dėmesį koncentruoja į *moksliškumą*. Skirtingai šios Programos matomos ministerijai – suinteresuotų Programų rezultatais ir jų panaudojamumu – čia dėmesys kreipiamas į galimybes pritaikyti Programų įgyvendinimo metu sukurtus rezultatus sprendžiant iškilusias valstybės valdymo problemas. Taigi, Programų paskirties samprata skyla į dvi dalis ir reikalingos paskatos sinergijai tarp šių dviejų skirčių atsirasti. Šakinių

46 Darbo grupė pasiūlymams dėl valstybinių mokslinių tyrimų institutų (toliau – Institutai) veiklos kokybės gerinimo parengti sudaryta 2017 m. lapkričio 10 d. Nr. 213 Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko potvarkiu.

47 Darbo grupės pasiūlymams dėl valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos kokybės gerinimo parengti patikslinta ataskaita (2018). Prieiga internetu: https://www.smm.lt/uploads/documents/naujienuos/darbo_grupes_ataskaita/darbo_grupes_galutine_ataskaita.pdf

ministerijų ir kitų suinteresuotųjų pusių įtraukimas į MTI institucinių MTEP programų inicijavimą yra epizodinis, labiau formalus ir apsiriboja pastabų pateikimu dėl pačių institutų suformuluotų tematikų. Tai galima būtų sieti pavyzdžiui su: (a) informacijos apie pačią priemonę (pvz. paskirtis, trukmė, finansavimo aspektai ir kt.) bei apie MTI ir jų tyrėjų galimybes trūkumu; b) (ne)suinteresuotumu MTI vykdomais tyrimais (pvz., ministerijos įprastai teikia pastabas tų institutų Programoms, kurios orientuotos į jų pačių veikimo sritį); (c) proaktyvesnio suinteresuotų šalių įtraukimo stoka (pvz., galėtų būti apsvarstyta paieškoti kitokių informacijos sklaidos ir įtraukimo kanalų nei raštų siuntimas kviečiant teikti pastabas, praplėsti kviečiamų suinteresuotų šalių ratą, skirti daugiau laiko diskusijoms ir aptarimams) (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaiškės MTI MTEP programos 8 lentelė). Dėl įtraukesnės komunikacijos, verta atkreipti dėmesį, kad aptariant MTI pateiktas 2022–2026 m. ilgalaikių MTEP programų tematikas, LMT kvietė suinteresuotąsias puses išsakyti savo poreikius, institutai buvo prašomi į tai atsižvelgti. Atsižvelgiant į tai, kad neretai išreiškiama pastaba, kad ministerijų poreikiai dažniausiai yra trumpalaikiai, o Programa yra orientuota į 5 metų trukmės tyrimus, matytinas poreikis stiprinti suinteresuotų pusių kompetencijas formuojant ilgalaikio pobūdžio užsakyms MTI, kurie galėtų būti įtraukti į Programas, diskutuoti su MTI mokslininkais.

- Kaip jau buvo minėta, 2017 m. darbo grupės, suburtos pasiūlymams dėl valstybinių MTI veiklos kokybės gerinimo parengti, [ataskaitoje pastebima MTI orientacija į mokslo raidą ir keliamas klausimas dėl visuomenės poreikių atliepimo](#). MTI veiklos kryptis ir veikimo pobūdį apibrėžia jų steigėjai, numatantys MTI misijas, veiklos kryptis ir kt. aspektus. Aiškus nacionalinių tyrimų institutų (mokslinių, taikomųjų ir pan.) sistemos dalyvių išgryninimas galėtų padėti identifikuoti kiek ir kokia dalimi MTI turėtų atliepti valdžios institucijų poreikius. Pavyzdžiui, Nyderlanduose MTI pagal savivinkystę ir misijas gali būti skirstomi į: (i) fundamentinius, akademinės pakraipos mokslinius tyrimus vykdančius; (ii) taikomųjų tyrimų; (iii) technologinius; (iv) ministerijų pavaldume veikiančius mokslinių tyrimų institutus (žr. priede – 3.3. Mokslinių tyrimų institutų veikimo principai siekiant atliepti valstybės poreikius užsienio šalyse). Lietuviškųjų MTI mokslinės veiklos kryptis tvirtina LRV⁴⁸. Ilgalaikių institucinių MTEP programų tematikos pagal ilgalaikių institucinių MTEP programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašą (toliau – Tvarkos aprašą) turi sietis su šiomis LRV patvirtintomis kryptimis. Įgyvendinant programas, kai kuriais atvejais tematikos yra tęsiamos per kelis institucinių MTEP programų įgyvendinimo etapus (žr. priede 4 lentelė. MTI ilgalaikių MTEP programų tematikos 2012–2026 m.). Viena vertus, tai galima būtų sieti su tomis nekintančiomis MTI mokslinės veiklos kryptimis, kita vertus esama tematikų, kuriose reikalingi ilgesnio nei 5 metai laikotarpio tyrimai (temos gali nesikeisti, tačiau tyrimų pobūdis, veiklos, laukiami rezultatai – kisti). Vieni MTI atnaujiną temas bandydami laviruoti tarp patvirtintų MTEP kryptių, tyrėjų kompetencijų ir naujausių politinių, socialinių, MTEPI tendencijų, kai kiti MTI atstovai pabrėžia, kad naujų ir rizikingų temų inicijavimas reikalauja nemažai papildomų išteklių (finansinių resursų, naujų žinių ir tyrėjų kompetencijų, tarpinstitucinio, tarpsritinio bendradarbiavimo galimybių), o esama institucinių MTEP programų rengimo ir finansavimo sistema nėra tam pritaikyta (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaiškės MTI MTEP programos). Pagal Tvarkos aprašą yra numatyta, kad MTI, LMT arba ŠMSM, atsižvelgiant į pasikeitusią šalies ekonominę ar socialinę padėtį gali inicijuoti Programų tikslinimą. Tai rodo, kad esant tam tikroms aplinkybėms Programų tematikos galėtų būti koreguojamos, tačiau nėra aišku, kaip tokiu atveju galėtų į koregavimo procesą įsitraukti ir aktualų poreikį išreikšti suinteresuotos MTI tyrimais ministerijos ar kitos institucijos. Taip pat, kaip pastebėjo 2017 m. darbo grupė, nėra sukurtų objektyvių stebėsenos instrumentų, leidžiančių patvirtintas ilgalaikes institucines MTEP programas koreguoti ir užtikrinti jų vykdymo efektyvumą bei užtikrinti, kad jų įgyvendinimas būtų reguliariai svarstomas su visomis suinteresuotomis šalimis⁴⁹.
- [Šakinių ministerijų poreikiai ne visada yra sietini su institucinėmis MTEP programomis, kadangi jas neretai apriboja politikos ciklas, trumpas laikas, reikalingas analitikai, įrodymams gauti, bei praktiškai panaudojamų tyrimų \(studijų, kitų šalių praktikų analizės, vertinimai ir kt.\) poreikis](#) (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaiškės MTI MTEP programos). Ilgalaiškės institucinės MTEP programos, kurias inicijuoja patys MTI yra 5 metų trukmės. Kritikuotinas pats Programų inicijavimo ir užbaigimo laikotarpis. Pastebima, kad tokia praktika, kuri vyksta dabar – vienu metu prasideda ir baigiasi didžioji dalis Programų – sukelia administracinių sunkumų LMT organizuojant Programų tematikų atranką bei pačių programų vertinimus. Siekiant labiau atliepti suinteresuotų šalių poreikius ir labiau orientuoti Programas į aktualią visuomenei problemų sprendimą, siūloma, kad Programos galėtų būti

48 ŠMSM ministro 2011-01-31 įsakymas (Nr. V-153) (2020-10-07 suvestinė redakcija) "Dėl Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo". Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5E62D27DD7FC/asr>

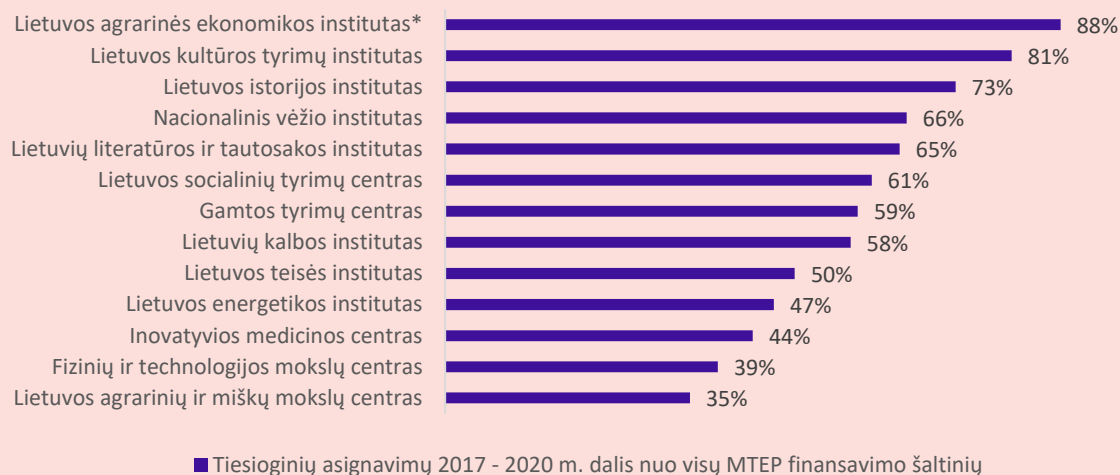
49 Darbo grupės pasiūlymams dėl valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos kokybės gerinimo parengti patikslinta ataskaita (2018). Prieiga internetu: https://www.smm.lt/uploads/documents/naujienuos/darbo_grupes_ataskaita/darbo_grupes_galutine_ataskaita.pdf

lankstesnės ir esant poreikiui, sudarytos sąlygos įtraukti papildomų tyrimų susijusių su vykdoma Programa arba Programų įgyvendinimo laikotarpio neapriboti tik 5 metais.

- **MTI institucinių MTEP programų finansavimas nėra atskira finansavimo priemonė.** MTI yra įpareigoti bent 50 proc. savo gauto biudžeto MTEP skirti institucinėms MTEP programoms. MTI biudžetas priklauso nuo MTEP veiklos vertinimuose numatytų vertinimo kriterijų. Biudžetas gali kasmet kisti, o ir MTI ilgalaikės MTEP programos planavimas dažniausiai apsiriboja norminių etatų numatymu.
- **MTEP veiklos vertinimo tvarka vienoda tiek universitetų, tiek MTI atveju.** Moksliskumo kriterijams yra suteikiamas didžiausias svoris, todėl MTI įgyvendindami savo suplanuotas programas taip pat orientuojasi į šių kriterijų pasiekimą. Įdiegus MTI institucinių MTEP programų instrumentą, 2012 m. buvo komunikuojama, kad „ilgalaikės programos gaus suplanuotas lėšas per visą numatytą programos laiką – iki penkerių metų, nepriklausomai nuo galimų mokslo biudžetinio finansavimo pokyčių. Papildomai buvo numatyta skirti tikslinių lėšų ilgalaikėms mokslinių tyrimų programoms įgyvendinti, mokslinių tyrimų rezultatams skelbti, programų vykdymo sąlygoms užtikrinti“⁵⁰. LMT turi tam tikras konkursines priemones mokslo sklaidai ir renginiams, tačiau patys institutai atkreipia dėmesį, kad trūksta lėšų pačių tyrimų įgyvendinimui. Kartais biudžetinis finansavimas ne visuomet padengia tyrėjų atlyginimus.

Išanalizavus, kokią biudžeto dalį sudaro tiesioginiai asignavimai MTI iš visų MTEP finansavimo šaltinių, matoma nevienareikšmiška situacija (4 pav.). Daliai institutų, orientuotų į technologijos, žemės ūkio, gamtos mokslų sritis, šis šaltinis sudaro mažiau nei pusę MTEP lėšų, o kitiems atvirkščiai tai sudaro daugiau nei pusę tiesioginių asignavimų MTEP.

4 pav. Tiesioginių asignavimų 2017 – 2020 m. dalis nuo visų MTI MTEP finansavimo šaltinių

* - Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto duomenys už 2017–2019 m.

Duomenys: LSD, 2021-10-03

- Institutai, kurių reikšmingą dalį biudžeto sudaro tiesioginiai asignavimai, susiduria su iššūkiais susiplanuotoms ilgalaikėms MTEP programoms įgyvendinti randant išorinių šaltinių (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaikės MTI MTEP programos). Nors visi institutai minėjo, kad MTEP finansavimas galėtų būti didesnis ir MTEP finansavimo šaltinių galėtų būti daugiau. Šis lūkestis gali būti pagrįstas įvertinant vyriausybės biudžeto asignavimų dalį MTEP kaip BVP procentą (*angl. Total government budget allocations for R&D as percentage of GDP*). Lietuvos reikšmė beveik 2,2 žemesnė nei ES27 ir du kartus nei Estijos (Eurostat duomenimis 2020 m. LT – 0,33, ES27 – 0,75, EE – 0,7). MTI atkreipia dėmesį ir į kitus per žemo MTEP finansavimo šalies mastu aspektus:

„Esant nepakankamam mokslo, kaip ūkio šakos, finansavimui, nesant tęstinių valstybės egzistencijai bei jos konkurencingumui užtikrinti būtinų projektinių užsakymų, ilgalaikės programos lieka beveik vieninteliu mokslo bendruomenės egzistenciją užtikrinančiu ilgalaikiu finansavimo šaltiniu. Tai pagrindas, leidžiantis ilgesnėje perspektyvoje planuoti bei užtikrinti tyrimų tęstinumą, išlaikyti mokslinius kolektyvus, vykdyti perspektyvius tyrimus, kurių poreikis gali išryškėti tik ateityje“. (GTC atstovas)

- Rengdami Programas institutai turi numatyti rezultatų sklaidos priemones (skelbimą, viešinimą ir populiarinimą), tačiau rengiant programas rezultatų viešinimui ir sklaidai lėšos nėra numatomos ir, kaip minėta, MTI lėšų šioms

50 Prieiga internetu: https://www.smm.lt/mobile/web/lt/pranesimai_spaudai/ilgalaikes-moksliniu-tyrimu-programosvalstybei-svarbus-tyrimai-ir-aiski-atskaitomybe

veikloms ieško iš kitų šaltinių (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaikės MTI MTEP programos). Nagrinėjant 2017–2021 m. institutų Programas, ne visose yra numatyti rodikliai, leidžiantys ateityje įvertinti vykdomos Programos poveikį valstybei ir visuomenei. Laukiami Programų įgyvendinimo rezultatai dažniau siejami su mokslo darbų (monografijų, mokslo studijų, straipsnių ar jų rinkinių ir kitų leidinių) rengimu, mokslinių konferencijų organizavimu ir dalyvavimu juose; kartais išskiriama, kad įgyvendinat Programas bus apgintos bent kelios daktaro disertacijos, parengiami studentų baigiamieji darbai, pasiruošiama kitų mokslo projektų paraiškų teikimui. Tai galėtų paaiškinti dėl ko nėra vykdoma institutų Programų rezultatų panaudojimo stebėsena – institutai nėra įpareigoti rengti rekomendacijas ar pan. ir nėra tikslaus adresato kam tos rekomendacijos, patarimai galėtų būti adresuoti. Pastebima, kad viešinimo renginiai nėra pakankami; vieninga duomenų bazė, kurioje būtų galima rasti tyrimų rezultatus, galėtų būti naudinga suinteresuotoms pusėms išsamiau susipažinti su rezultatais.

- **Trūksta išsamios informacijos apie Programų vertinimo rezultatus** (pvz., LMT teikia tik apibendrintą informaciją savo metinėje veiklos ataskaitoje apie tai kiek Programų buvo įvertinta, kad jas siūloma tęsti toliau, kartais pateikiami trumpi lakoniški apibendrinimai⁵¹), todėl nėra galimybės susipažinti su pasiektais rezultatais, kylančiais iššūkiais bei nėra informacijos šaltinio leidžiančio suinteresuotoms šalims įvertinti ar vykdomos Programos prisideda prie valstybei, visuomenei aktualių problemų sprendimo (kaip yra numatyta Tvarkos apraše). Pastebėtina tai, kad Lietuva maža šalis ir ekspertų, kurie galėtų vertinti MTI ilgalaikės MTEP programas nėra daug, tad kyla interesų konflikto grėsmė (žr. priede – 8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaikės MTI MTEP programos). Vertinant Programų baigiamąsias ataskaitas atkreipiamas dėmesys į tai ar jos sprendžia valstybei ar visuomenei aktualias problemas, kaip buvo panaudotos viešinimo galimybės, pristatymas visuomenei ir pan., tačiau Tvarkos paraše nėra numatyto jokio reikalavimo, kad LMT įtrauktų į institutų Programų vertinimą suinteresuotų šalių atstovus. Vis tik ŠMSM turi teisę inicijuoti darbo grupę, kuri išnagrinėtų LMT išvadas apie Programų tolimesnį vykdymą. Atkreipiamas dėmesys, kad norint įtraukti suinteresuotas šalis į Programų vertinimą, jų indėlis į Programų rengimą, finansavimą taip pat turėtų didėti.

3.3. Trumpalaikės valstybės MTEP užsakymų priemonės

3.3.1. Reikminiai tyrimai

Reikminių tyrimų projektų priemonė skirta finansuoti skubius nedidelės apimties (iki 1,5⁵² metų trukmės) taikomuosius mokslinius tyrimus. Tai tyrimai pagal valstybei ir visuomenei strategiškai svarbias ir neatidėliotinai sprendinas temas, pasiūlytas ministerijų ir kitų suinteresuotų valstybės institucijų. Projektų rezultatai gali būti įvairaus pobūdžio nuo metodikų leidžiančių įvertinti ar prognozuoti situaciją, scenarijų, modelių iki naujų technologijų, metodų kūrimo ar išvystymo ir pan. Šią priemonę inicijavo ir administruoja LMT. Reikminių tyrimų projektų inicijavimo ir įgyvendinimo tvarkos apraše (toliau Tvarkos aprašas) yra nurodyta, kad LMT finansuoja Reikminius tyrimus iš skirtų VB asignavimų⁵³. Pastebėtina, kad suinteresuotos institucijos, teikdamos Reikminių tyrimų poreikį, privalo nurodyti kiek lėšų numato skirti projektams (ne mažiau 20 proc. projekto vertės)⁵⁴, tačiau ar kofinansavimas yra privalomas iš Tvarkos aprašo nėra aišku⁵⁵. Taip pat esant poreikiui suinteresuota valstybės institucija gali ir pati pilnai (100 proc.) finansuoti Reikminių tyrimų projektus⁵³. LMT kartą per metus skelbia kvietimą valstybės institucijoms teikti joms aktualių MTEP darbų tematikas, kurios vertinamos, atsižvelgiant į šiuos kriterijus:

- tema yra strategiškai svarbi ir aktuali valstybei bei visuomenei (įvertina LRVK);
- temos problema neatidėliotinai sprendina (įvertina LRVK);

51 Pavyzdžiui, žr. LMT (2020). Lietuvos mokslo tarybos 2019 metų veiklos ataskaita. p. 10. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/a0c6favvq6xnr8my31pub9rpc7cd2utz>

52 Maždaug 2,5 metų užtrunka nuo kvietimo ministerijoms ir kitoms suinteresuotoms institucijoms teikti temas LMT paskelbimo iki laukiamo MTEP veiklos rezultato.

53 Aktuali Reikminių tyrimų tvarka: 2021-09-17 LMT pirmininko įsakymas (Nr. V-424) „Dėl reikminių tyrimų projektų inicijavimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bcda7670d64611eaabd5b5599dd4eebe/asr>

54 Teikiamos temos pasiūlymo forma patalpinta LMT informaciniame puslapyje apie Reikminius tyrimus: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/gmziigke4izdrxxff946wuuq3k5vjc8b4>

55 Tvarkos paraše nurodoma: „22. Reikminių tyrimų projekto kofinansavimo (jei numatoma), tvarka ir sąlygos nustatomos projekto finansavimo sutartyje.“ LMT pirmininko 2020-08-04 įsakymas (nr. V-424) „Dėl Reikminių tyrimų projektų inicijavimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bcda7670d64611eaabd5b5599dd4eebe/asr>

- temai išnagrinėti reikalinga atlikti mokslinius fundamentinius ir (ar) taikomuosius tyrimus (įvertina LMT);
- planuojamais rezultatais bus prisidedama prie problemos sprendimo (įvertina LMT);
- tema nedubliuoja kitų, LMT finansuotų tyrimų (įvertina LMT)⁵⁶.

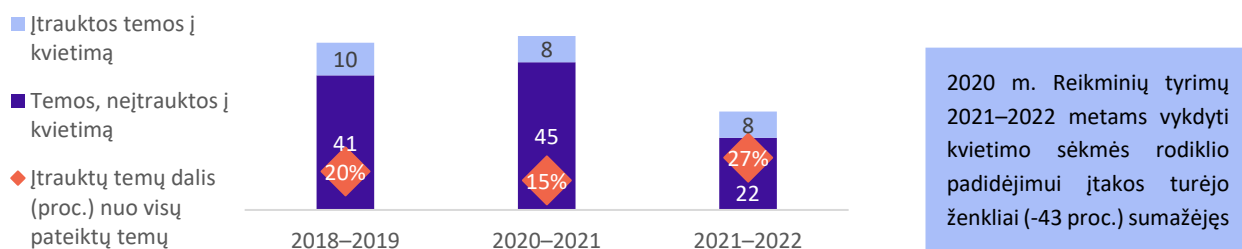
Reikminių tyrimų stebėsenai ir valdymui sudarytas Reikminių tyrimų stebėsenos ir valdymo komitetas⁵³ į kurį įtraukiami atstovai iš: LR Prezidento kanceliarijos ir (ar) LR Seimo kanceliarijos, ir (ar) LRVK atstovo (-ų), LMT Humanitarinių ir socialinių mokslų komiteto bei Gamtos ir technikos mokslų komiteto, LMT valdybos bei LMT Mokslo fondo direktorius. Į šio komiteto posėdžius gali būti kviečiami suinteresuotų valstybės institucijų atstovai. Šio komiteto funkcijos yra: (1) sudaryti atitinkamų metų galutinį Reikminių tyrimų projektų kvietimo temų sąrašą; (2) gali teikti siūlymus LMT dėl kvietimo teikti paraiškas Reikminių tyrimų projektams vykdyti nuostatų; (3) atsižvelgdami į numatytus aspektus, svarsto siūlomų finansuoti projektų sąrašą ir teikia jį tvirtinti LMT pirmininkui; (4) įvertina projektų rezultatų pritaikymo ar panaudojimo efektyvumą (o esant neefektyviam panaudojimui, šis komitetas gali pasiūlyti LMT pirmininkui atsižvelgti į tai svarstant vėlesnes atitinkamos suinteresuotos valstybės institucijos siūlomas Reikminių tyrimų temas).

Atrinkus suinteresuotų valstybės institucijų pasiūlytas tematikas, joms įgyvendinti skelbiami vykdytojų konkursai. Nuo 2015 metų LMT yra paskelbusi 6 kvietimus teikti paraiškas Reikminių tyrimų projektams įgyvendinti⁵⁷. I–V kvietimuose LMT atrinkdavo vidutiniškai po 8 valstybės institucijų pateiktas temas⁵⁸. Paskutinių kvietimų (2017, 2019, 2020 m.) tematikų, kurios buvo įtrauktos į atitinkamų metų Reikminių tyrimų kvietimą, sėkmės rodiklis (atrinktų ir į kvietimą įtrauktų temų dalis) svyruoja nuo 15 iki 27 proc.

Atvejais, kuomet vienais metais atrinktos temos buvo teikiamos pakartotinai kitų metų kvietimuose: 2017 metais teikta, bet atrinkta tema buvo teikta pakartotinai ir atrinkta 2019 m., taip pat viena 2019 metais teikta, bet atrinkta tema sėkmingai įtraukta į 2020 metų kvietimą. Kiek kitoks atvejis – 2015 metų kvietime buvo viena atrinkta tema, tačiau projektai šioje temoje nebuvo finansuoti, vėliau kiek pakoreguota, bet panaši tema buvo pateikta pakartotinai (nesėkmingai) 2017 metų kvietime. Panaši situacija buvo su 2017 m. atrinkta tema, pagal kurią projektai nebuvo finansuoti, vėliau – 2019 m. ministerija tą pačią temą teikė pakartotinai (nesėkmingai).

Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Reikminių tyrimų Tvarkos aprašu, galutinis kvietimo temų sąrašas priklauso ir nuo finansinių LMT galimybių.

5 pav. Suinteresuotų valstybės institucijų pateiktų temų skaičius ir atrinktų temų dalis (proc.)

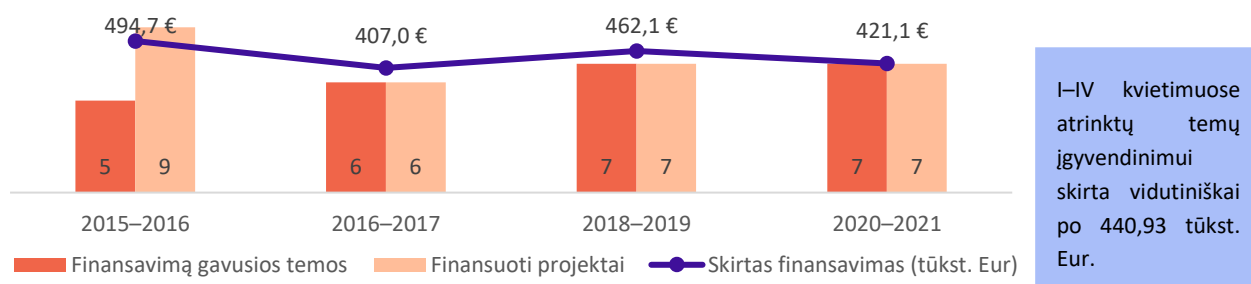
Duomenų šaltinis: LMT, skaičiavimai: STRATA

⁵⁶ LMT. Reikminių tyrimų projektai. Suinteresuotoms valstybės institucijoms. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/reikminių-tyrimu-projektai/suinteresuotoms-valstybes-institucijoms/3909>

⁵⁷ Kvietimai reikminių tyrimų projektams nuo I kvietimo iki III kvietimo vykdavo dviem etapais, kai 1-ame etape būdavo teikiamos trumposios paraiškos, 2-ame – išsamosios. IV ir V kvietimuose paraiškų teikimo pakopų nebeliko.

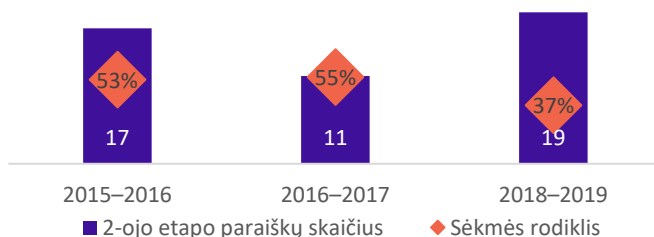
⁵⁸ IV kvietimas paskelbtas 2021 m. 9 ministerijos pateikė 23 temas, kurios perduotos vertinti LRVK). LMT. Reikminių tyrimų projektai. 2021 m. kvietimo rezultatai. [žiūrėta 2021-10-23]. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/reikminių-tyrimu-projektai/kvietimu-rezultatai/2021-m.-kvietimo-rezultatai/3962>

6 pav. I–IV kvietimuose finansavimą gavusių temų ir projektų joms įgyvendinti skaičiai bei projektų įgyvendinimui skirtų lėšų suma

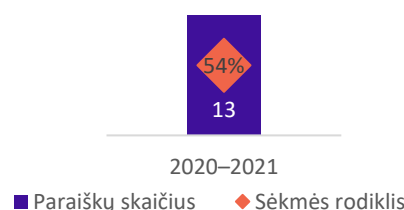

Duomenų šaltinis: LMT

7 pav. 2015–2019 m. kvietimų 2-ojo etapo sėkmės rodiklis

8 pav. 2020–2021 m. kvietimo sėkmės rodiklis

Duomenų šaltinis: LMT „Spektras“

3.3.2. Reikminiai tyrimai ekstremalioje situacijoje

Šiame skyrelyje aptariamos MTEP konkursinio finansavimo priemonės atsirandančios dėl iš anksto nenumatytų valstybės poreikių (pvz. kilus ekstremalioms situacijoms).

2020–2021 m. laikotarpiu vykdyti precedento neturintys dviejų tipų užsakomųjų tyrimų konkursai susiję su COVID-19 pandemija:

- Pačių mokslininkų inicijuoti (iš apačios į viršų principas) tyrimai;
- Ministerijų (ŠMSM ir SAM) numatytose temose inicijuoti tyrimai.

Toliau bus trumpai pristatomi abu konkursai.

3.3.2.1. Tyrėjų grupių inicijuoti reikminiai tyrimai

LMT, kaip ir dauguma Europos ir pasaulio mokslo tarybų, reaguodama į kilusią COVID-19 pasaulinę pandemiją, 2020 m. inicijavo Lietuvos tyrėjų paraiškų konkursą vykdyti projektus, skirtus pateikti moksliniais tyrimais grįstas rekomendacijas dėl COVID-19 padarinių valstybės valdymo ir viešosios politikos institucijoms. Konkursas buvo skirtas tarpdalykiniams mokslininkų grupių teikiamiems projektams. Laukiami tokių projektų rezultatai orientuoti į moksliniais tyrimais pagrįstas rekomendacijas tiesiogiai orientuotas į konkrečias valstybės institucijas, viešosios politikos pasiūlymus, studijas, metodus, technologinius sprendimus ir pan.⁵⁹

Trumpalaikiai taikomieji moksliniai tyrimai sprendimams dėl COVID-19 padarinių finansuoti VB lėšomis. Vieno projekto biudžetas – iki 100 tūkst. Eur. Paraiškas 2020 m. kvietimui įgyvendinti taikomųjų tyrimų projektus, skirtus sprendimams dėl COVID-19 pandemijos padarinių parengti, buvo galima teikti 2020 m. balandžio 1–15 dienomis⁶⁰. Projektų įgyvendinimo trukmė – iki 2020 metų pabaigos.

⁵⁹ LMT skelbiama informacija apie kvietimą ir reikalavimus pareiškėjams: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/kalendorinis-kvietimu-planas/2287/kvietimas-540>

⁶⁰ Šaltinis: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/sprendimams-del-covid-19-padariniu-skirti-projektai/3405>

Iš viso kvietimui buvo pateiktos 78 paraiškos. Daugiausia paraiškų – vadybos, ekonomikos, psichologijos, visuomenės sveikatos, medicinos srityse. Vidutinė projekto vertė apie 75 tūkst. Eur. Finansavimo sutartys sudarytos su 29 mokslininkų grupėmis (sėkmės rodiklis – 38,16 proc.), kuriose įtraukta 180 tyrėjų, iš jų – 27 doktorantai. Paraiškų konkursui skirta 2,12 mln. Eur VB lėšų, finansuojami projektai vykdyti 8 tematikose:

2 lentelė. Projektų sprendimams dėl COVID-19 padarinių tematikos ir finansuojamų projektų skaičius

Projektų tematikos	Projektų skaičius
Diagnostika ir gydymas plintant koronavirusui ūminių ligų diagnostikos ir gydymo ypatumai, genomo sekoskaita, molekuliniai tyrimai, skirti kurti reagentų rinkinį viruso tiesiai iš ėminių nustatymui	4
Technologiniai sprendimai visuomenės saugumui asmens apsaugos priemonės, technologijos saugiam mokymui ir darbui nuotoliniu būdu	3
Viešasis valdymas ekstremalioje situacijoje viešasis administravimas, žmogaus teisių užtikrinimas, teisės aktų parengimas ir įteisinimas	4
Psichologinės sveikatos ir gerovės užtikrinimas psichologinės problemos ir galimybės gauti pagalbą, su pandemija susijusios informacijos poveikis psichinei sveikatai, psichologiniai padariniai vartojimui	4
Mokyklinio ugdymo organizavimas karantino sąlygomis emocinis, socialinis asmenybės ir piliečio ugdymas nuotoliniu būdu, vaikų, tėvų, mokytojų, mokyklų vaidmenų pokyčiai ir įsitraukimas, skaitmeninis turinys	2
Visuomenės socioekonominis saugumas visuomenės ir žmogaus gyvenimo pokyčiai: patiriama nelygybė, mąstymo ir elgesio virsmai, stresas dėl ateities neapibrėžtumo	4
Ekonominio atsparumo stiprinimas poveikis nekilnojamojo turto rinkai, finansų sistemai, žemės ūkiui, smulkiam ir vidutiniam verslui, įmonių mokumui	6
Matematiniai modeliai pandemijos plitimui valdyti ir jos poveikiui prognozuoti modeliai, skirti analizuoti susirgimų duomenis, prognozuoti pandemijos plitimo ir jos valdymo scenarijus	2

Duomenys: LMT, 2021-06-01

3.3.2.2. Ministerijų inicijuoti Reikminiai tyrimai

Kita priemonė skirta finansuoti skubius trumpalaikius mokslinius tyrimus, kurie padėtų spręsti COVID-19 pandemijos sukeltus iššūkius sveikatos ir švietimo bei ugdymo srityse – buvo numatyti ateities ekonomikos DNR plano veiksmuose ir kuriai finansuoti LRV numatė skirti beveik 7,9 mln. eurų. Vėliau priemonė 2021-02-03 LRV nutarimu įtraukta į „Europos Sąjungos fondų lėšomis tikslingų finansuoti veiksmų ir projektų“ sąrašą ir jai numatyta skirti 8 mln. Eur⁶¹.

Priemonei įgyvendinti 2020 m. spalio 27 d. skelbtas vienas paraiškų konkursas atrinkti Lietuvos MSI ir valstybinės sveikatos priežiūros įstaigų 11 mėnesių trukmės projektus pagal šiais moksliniais tyrimais suinteresuotų ministerijų pateiktą 19 temų sąrašą⁶². Maksimali vieno projekto vertė – 400 tūkst. Eur. Konkursui pateiktos 49 paraiškos. Ekspertinį paraiškų vertinimą atliko atskiros ekspertų (iš Lietuvos ir užsienio) komisijos. 2021 balandžio 1 d. buvo patvirtinti konkurso rezultatai. Iš viso finansuota 12 projektų: 7 pagal SAM pateiktas temas ir 5 – pagal ŠMSM. Viso projektų įgyvendinimui skirta 2,78 mln. Eur.

Eil. nr.	Užsakančioji ministerija	Tema	Vykdančioji institucija	Skirtas finansavimas (Eur)
1	SAM	1. COVID-19 poveikio Lietuvos gyventojų psichikos sveikatai, rizikos elgsenai (alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų vartojimui, azartinių lošimų įpročiams) įvertinimas ir psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo esant COVID-19 sukeltai krizinei situacijai modelio sukūrimas	LSMU	132 576

61 LRV 2021 m. vasario 3 d. nutarimas (Nr. 72) „Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2020 m. Liepos 8 d. Nutarimo nr. 750 „Dėl Ateities ekonomikos DNR plano veiksmų ir projektų įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo ir Lietuvos Respublikos vyriausybės 2020 m. Liepos 29 d. Nutarimo nr. 832 „Dėl Ateities ekonomikos DNR plano įgyvendinimo“ pripažinimo netekusiu galios. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/102b716169e211eb9954cfa9b9131808>

62 Kvietimo informacija su ministerijų pateiktų temų sąrašu ir reikalavimais pareiškėjams: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/kalendorinis-kvietimu-planas/2287/kvietimas-569>

2		3. Lėtinių neinfekcinių ligų valdymo strategijos sukūrimas COVID-19 pandemijos sąlygomis: sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelis pandemijų atvejais	NVI	317 914
3		6. COVID epidemija: farmacinių formų paieška ir ekstremalių situacijų valdymas vaistinėse	VU	220 845
4		9. Greita COVID-19 viruso ir kitų infekcijų sukėlėjų diagnostika, panaudojant CRISPR technologiją	VU ligoninė Santaros klinikos	330 675
5		10. COVID-19 ir kitų infekcijų valdymas pažangios terapijos metodais	VU ligoninė Santaros klinikos	386 222
Iš viso skirta lėšų projektams pagal SAM temas				1 388 232
6	ŠMSM	13. Psichosocialinių rizikų mokyklos bendruomenėje įtakos mokinių mokymosi pasiekimams tyrimas	VU	128 845
7		14. Mokyklos bendruomenės galia mažinti socialinę atskirtį švietime (plėtoti įtrauktį švietime, mažinti mokymosi pasiekimų skirtumus)	VDU	243 614
8		15. Emocinės aplinkos ir nuotolinių ugdymo formų poveikis ugdytinių, patiriančių ugdymosi sunkumų, asmeniniams pasiekimams: COVID-19 kontekstas	VDU	186 771
9		16. Dirbtinio intelekto ir skaitmeninių technologijų panaudojimas švietimo kokybei gerinti reaguojant į COVID-19	KTU	221 446
10			KU	342 786
11		18. Matematinio samprotavimo ugdymo bendrojo ugdymo procese prielaidų identifikavimo tyrimas	VU	113 451
12		19. Moksliskai pagrįstų metodų ir intervencijų įvertinimas bei taikymas ugdant specialiųjų poreikių turinčius vaikus (vaikus, turinčius elgesio ir emocijų, įvairiapusių raidos sutrikimų, akluosius, kurčiuosius ir turinčius kitų specialiųjų poreikių) ir jų ugdymo prieinamumo bei kokybės užtikrinimas bendrojo ugdymo įstaigose	LSMU	150 814
Iš viso skirta lėšų projektams pagal ŠMSM temas				1 387 730

Duomenys: LMT, 2021-07-28

3.3.3. Valstybės MTEP užsakymų per Reikminius tyrimus problematika

- Valstybės institucijoms aktualių Reikminių tyrimų temų atrenkama per mažai, kad būtų galima atliepti visų poreikius. Atsižvelgiant į ministerijų pasiūlytų temų atrankos sėkmės rodiklį, nemaža dalis (daugiau nei du trečdaliai) valstybės institucijoms aktualių tyrimų temų praranda galimybę atitinkamu kvietimo laikotarpiu būti iširtos per Reikminių tyrimų priemonę, todėl atsiranda poreikis ieškoti kitų finansavimo šaltinių arba bandyti teikti temas vėlesniais metais. Kaip svarstė ŠMSM atstovas, valstybės institucijų temos gali būti netrenkamos dėl kelių priežasčių, pavyzdžiui, ministerijos netinkamai formuluoja temas arba jos tuo metu yra mažiau aktualios; galbūt nustatoma, kad nėra pakankamai tyrėjų atlikti Reikiamus tyrimus; taip pat, gali būti, kad ministerijų siūlomoms temoms nebūtinai reikalingi moksliniai tyrimai, o Reikminių tyrimų priemonė vis tik yra MTEP veiklas finansuojanti priemonė. (žr. priede – 9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai) Daliai ministerijų atrodo problematiška, kad vertinant teikiamas temas, valstybiniai, ne sektoriniai prioritetai, nesuteikia galimybės gauti finansavimą visoms ministerijoms, kitoms siekis užtikrinti platesnius valstybės (ne tik ministerijos lygmens) prioritetus atrenkant temas kaip tik atrodo priimtinas.
- Aiškumo dėl neatrinktų temų poreikis. Iš pokalbių su ministerijų atstovais pastebima, kad atrenkant valstybės institucijų teikiamas Reikminių tyrimų temas, pagrindimas dėl ko vienos ar kitos temos nebuvo atrinktos bei galimybės diskusijai (pvz., temų „apgynimui“, tarpkryptinių temų išgryninimui, kitų suinteresuotų ministerijų teikiamų pasiūlymų apsvaistymui, mokslininkų matymo dėl temų perspektyvumo įtraukimui) sudarymas, įneštų į procesą aiškumo, skaidrumo, didesnio suinteresuotumo. Dabar iš pokalbių su ministerijų atstovais matyti, kad vieni yra susidūrę su temų neatrinkimo pagrindu, kiti nėra (pvz., pasakoma tik, kad neatrinko LRVK, kas sukelia tam tikrą susipriešinimą tarp LRVK ir ministerijų). (žr. priede – 9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai).
- Esama lūkesčių tarp užsakovų ir tyrimus įgyvendinančiųjų neatitikimo. Reikminių tyrimų priemonė suinteresuotos valstybės institucijos gali pasinaudoti, kuomet joms reikia praktinių MTEP grįstų sprendimų, t.y. „receptų“, nurodančių ką būtų galima daryti sprendžiant aktualias problemas, formuojant teisėkūrą. Tačiau pastebima, kad tyrėjų, kurie dalyvauja įgyvendinant šiuos tyrimus, interesas labiau sietinas su moksliskumu, mokslinių rezultatų pasiekimu (žr.

priede 9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai). LMT finansuoja MTEP veiklas todėl suprantama, kad atrenkant valstybės institucijų pateiktas tyrimų temas, tyrėjų paraiškas šioms temoms nagrinėti bei vertinant tyrimų rezultatus, moksliskumui yra skiriamas išskirtinis dėmesys. LMT savo internetiniame tinklapyje pateikia informaciją suinteresuotoms valstybės institucijoms ir galimiems pareiškėjams (tyrėjams) apie Reikminius tyrimus⁶³. Tyrėjams skirtoje skiltyje pateikiamas galimos produkcijos sąrašas⁶⁴. Tai yra bendras įvairių rezultatų tipų sąrašas, kuriame neaišku kokie produktai tiesiogiai taikytini Reikminių tyrimų priemonėje be to, jis nėra pateiktas suinteresuotoms valstybės institucijoms skirtoje skiltyje, kas nesudaro galimybės aiškiai suvokti ko galima tikėtis užsakius tyrimą per Reikminių tyrimų priemonę. Aiškesnis įvardinimas dėl galimų rezultatų padėtų iš anksto suinteresuotoms valstybės institucijoms bei tyrėjams įvertinti ir sukalibruoti lūkesčius tyrimo rezultatams.

- **Priemonės inicijavimo ir įgyvendinimo procesai laiko prasme ne visuomet atliepia valstybės institucijų poreikius.** LMT, LRVK bei ministerijų atstovai, pastebėjo, kad neretai ministerijoms reikia greitų (trumpiau nei per 1,5 metų) rezultatų, kuriuos galima būtų pritaikyti iš karto, tačiau Reikminių tyrimų procesas nėra tam pritaikytas ir per kitas priemones (pvz. viešuosius pirkimus) galima reikiamus tyrimus užsakyti ir jų rezultatus gauti greičiau. Pastebima, kad temų atrankos ir vertinimo laikotarpiai labai išsitęsę, nesuderinti su valstybės institucijoms būdingu finansavimo planų rengimu (kvietimai teikti tyrimų poreikį ateina vėliau nei jau būna suplanuotos lėšos). Interviu metu patys LMT atstovai svarstė, galbūt nuolatinis konkursas ar slenkantis grafikas tyrimų temoms teikti galėtų padėti operatyviau pasinaudoti tyrimų rezultatais. Taip pat kalbėdami apie galimybes sutrumpinti temų atrankos procesus, svarstė apie vienpakopės temų atrankos procedūrą (kuomet LMT ir LRVK vertintų kartu) (žr. priede – 9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai).
- **Rezultatų panaudojimo užtikrinimas – procedūros yra numatytos, tačiau neaiškus rezultatų stebėsenos proceso veiksmingumas.** Reikminių tyrimų Tvarkos apraše numatyta, kad suinteresuotos valstybės institucijos, pagal kurių atrinktas temas vykdomi tyrimai, pagal savo nustatytas tvarkas ir terminus dalyvauja prižiūrint tyrimų įgyvendinimą, taip pat įsipareigoja užtikrinti, kad gauti rezultatai būtų panaudoti. Tokiu būdu siekiama užtikrinti rezultatų atitiktį iškeltoms problemoms, uždaviniais ir realų tyrimų poveikį. Įgyvendinus tyrimus, LMT atlieka rezultatų stebėseną – praėjus pusei metų po tyrimų pabaigos (kai patvirtinta tyrimo mokslinė ataskaita), LMT kreipiasi į atitinkamas valstybės institucijas teiraudamasi apie rezultatų panaudojimą (ar ir kaip yra pritaikyti gauti rezultatai). Vėliau Valdymo komitetas įvertina suinteresuotų valstybės institucijų atsakymus ir įvertina rezultatų panaudojimo ir pritaikymo efektyvumą. Nustačius neefektyvumą šiuo aspektu, galioja nuostata, kad vėliau, svarstant atitinkamos institucijos teiktas tematikas, į tai gali būti atsižvelgta. Probleminiu aspektu galima išskirti tai, kad pirmiausia nėra nurodyti kriterijai, kuriais vadovaujantis būtų įvertinta ar suinteresuota valstybės institucija efektyviai panaudojo, pritaikė gautus rezultatus. Antra, nėra aišku kokias pasekmes valstybės institucijai turėtų toks įvertinimas ir atsižvelgimas.
- **Nėra įrankių užtikrinančių rezultatų viešinimą.** LMT atstovai dalinasi, kad galutinius tyrimo rezultatus gauna tiesiogiai tyrimo temą suformavusi institucija, tačiau nėra numatyta, kaip tokie gauti tyrimų rezultatai turėtų būti viešinami, dalinamasi jais su kitomis suinteresuotomis valstybės institucijomis (žr. priede – 9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai). Pati LMT skelbia tik apibendrintą informaciją apie gautas paraiškas, vykdytus ir vykdomus projektus⁶⁵, o dėl platesnio dalinimosi tyrėjų gautais rezultatais referuoja į intelektualinės nuosavybės apsaugos nuostatas⁶⁶. Kiekviena ministerija savo internetinėse svetainėse turi skiltį, kurioje viešinami užsakyti tyrimai ir analizės, tačiau juose arba visai neatnaujinama informacija, arba ne visuomet galima rasti Reikminių tyrimų rezultatus (ar identifikuoti juos). Pokalbiuose su ministerijų atstovais bendrai išskiriama problema, kad ne visuomet aišku, kur ieškoti tyrimų rezultatų (ne tik kalbant apie Reikminius tyrimus), kuriais galima būtų pasinaudoti formuojant sprendimus bei nėra dalinamasi geraisiais pavyzdžiais, kurie galėtų parodyti finansavimo priemonės naudą, reikšmingumą ar užtikrinti, kad nebūtų dubliuojami tyrimai.
- **Reikminių tyrimų priemonės taisyklių keitimai galėtų būti labiau derinami su suinteresuotomis valstybės institucijomis.** Reikminių tyrimų projektų inicijavimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašas pirmą kartą buvo patvirtintas 2015 m. vėliau jis buvo keistas 2016, 2019, 2020, 2021 metais. Pavyzdžiui, 2015 m. tvarkos apraše valstybės institucijų įsitraukimas

63 LMT. Reikminių tyrimų projektai. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/reikminių-tyrimu-projektai/304>

64 LMT pirmininko 2016-10-13 įsakymas (nr. V-259) „Dėl Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2014 m. spalio 31 d. įsakymo Nr. V-217 „Dėl Pavyzdinių mokslo ir sklaidos projektų galimos mokslinės ir (ar) technologinės produkcijos sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo“. Prieiga internetu: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7a24d980946211e69ad4c8713b612d0f>

65 LMT. Lietuvos mokslo tarybos gautų paraiškų, vykdytų ir vykdomų projektų sąvadas. Prieiga internetu: <http://spektras.lmt.lt>

66 Remiamasi 2020 m. liepos mėn. LMT atsakymu LRVK dėl siūlomų pakeitimų Reikminių tyrimų tvarkos aprašui.

kofinansuojant tyrimus nebuvo numatytas, 2016 m. institucijos turėjo nurodyti priežastis dėl ko teikiamoms tyrimų temoms neskiriama pačios institucijos lėšų, nuo 2019 m. institucijos turi nurodyti ar tyrimai bus kofinansuojami ir, jei ne – pateikti pagrindimą. Patys LMT atstovai pripažįsta, kad šis **valstybės institucijų kofinansavimo aspektas yra menkai reglamentuotas**, lėšų panaudojimą ministerijos interpretuoja skirtingai, sukelia teisinių neaiškumų. Kaip pastebėjo vienas iš ministerijų atstovų, reikalinga supažindinti ar įtraukti į diskusijas valstybės institucijas, kurios yra suinteresuotos ir naudoja Reikminių tyrimų priemonę, apie planuojamus keitimus (ypač, jei tai liečia finansavimo klausimus). Tai galėtų įnešti aiškumo, sumažėtų skirtingų interpretacijų. Taip pat siūlyta sudaryti sąlygas dalyvaujančioms suinteresuotoms valstybės institucijoms realiu laiku pateikti pastabas LMT dėl priemonės įgyvendinimo taisytinų aspektų (žr. priede – 9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai).

Išvados ir rekomendacijos

Išvados apie analizuotas priemones

Užsakovui formuluojant šio tyrimo poreikį, buvo remiamasi prielaida, kad valstybė inertiškai finansuoja valstybės poreikiams atliepti skirtus MTEP darbus ir trūksta suinteresuotų valstybės institucijų, visuomenės atstovų įsitraukimo nustatant MTEP finansavimo kryptis. Įgyvendinant tyrimą buvo analizuotos trys valstybės MTEP užsakymo priemonės: Nacionalinės mokslo programos, Ilgalaiškės institucinės MTEP programos (analizuotos tik institutų programos) bei Reikminiai tyrimai. Valstybės poreikiams atliepti skirtų MTEP užsakymo priemonių esama ir daugiau, tad ši apžvalga apima tik dalį visos egzistuojančios sistemos. Atsižvelgiant į tai, šio tyrimo išvados yra formuluojamos tik šių analizuotų priemonių kontekste ir siekiant atliepti valstybės institucijų, kurioms yra aktualu užsakyti MTEP iš tyrėjų per šias priemones perspektyvos, t.y. siekiant atsakyti į klausimą ar sukurti procesai ir mechanizmai valstybės MTEP užsakymų poreikiui atliepti leidžia valstybės institucijoms efektyviai ir tinkamai pasinaudoti MTEP priemonėmis ir jų rezultatais. Apžvelgus teisės aktus, reglamentuojančius šių priemonių įgyvendinimą ir suinteresuotųjų bei dalyvaujančių pusių atliekamas funkcijas priemonių įgyvendinimo procese, išnagrinėjus atliktus priemonių vertinimus (kai tokie buvo atlikti ir pavišinti) bei remiantis pokalbiais su suinteresuotųjų pusių atstovais, šioje dalyje apibendrinami aspektai, kurie yra svarbūs valstybės institucijoms užsakant ir pasinaudojant MTEP rezultatais.

Valstybės institucijų poreikiai ir priemonių paskirtis:

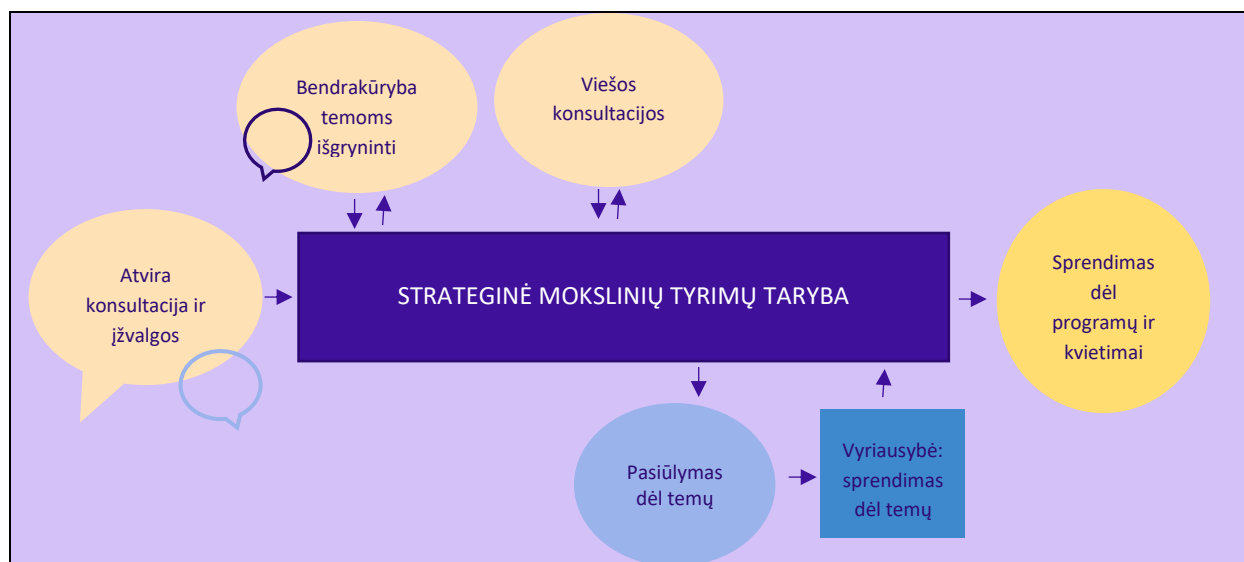
Bendrai pastebima, kad ministerijų, LRVK atstovams trūksta informacijos apie veikiančias MTEP finansavimo programas ir priemones, nėra labai aiški skirtis tarp programų, jų tikslų. Tiek ministerijų, tiek MTI atstovai akcentavo, kad ministerijoms paprasčiau formuluoti trumpalaikius poreikius, kadangi tai susiję su viešosios politikos procesų pobūdžiu. Ministerijų poreikiai yra susieti su tuo metu iškilančių problemų sprendimų paieška, teisėkūros procesui reikalingu pagrindu, ES reglamentų perkėlimu į nacionalinę teisės sistemą. Reikminių tyrimų priemonė kaip tik ir skirta tokiems poreikiams tenkinti.

Formuoti ilgalaikių MTEP tyrimų tematikas valstybės institucijoms yra sudėtingiau, kadangi:

- 1) tai nėra nuolatinis, o kas 5–6 metus įvykstantis procesas (tiek MTI institucinių programų, tiek NMP atveju temų ir programų tvirtinimas vyksta vienu metu ir ilgam periodui);
- 2) suinteresuotųjų pusių įtraukimo pobūdis yra labiau formalus (įprasta bendravimo praktika vyksta per raštus);
- 3) ministerijose egzistuoja tiek mokslinių žinių sisteminio taikymo kompetencijų, tiek tokių žinių poreikio suformulavimo ir sukoordinavimo individualios ministerijos viduje trūkumas.

Šiuo metu ŠMSM planuojamas mokslo ir inovacijų pareigūnų ir jų tinklo sukūrimo mechanizmas galėtų prisidėti prie minėtų kompetencijų sustiprinimo. Taip pat kalbant apie visuomenės raidai, aplinkosaugai ir kitoms viešosios politikos sritims aktualias problemas, svarbus yra tarpinstitucinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas, todėl temos, kurias mokslininkai turėtų padėti išgildinti, turi atsirasti ne iš pavienių ministerijų siūlymų, o bendradarbiaujant tarpusavyje. Toks telkiantis vyriausybės lygmens institutas galėtų būti Lietuvos mokslo ir inovacijų taryba (toliau – MTI taryba) ar jos sudaryta darbo grupė. Žemiau pateikiamas Suomijos pavyzdys, iliustruojantis kaip Suomijoje Vyriausybės lygmeniu yra koordinuojamas strateginių mokslinių tyrimų temų atsiradimas:

2013 m. Suomijos vyriausybė vykdydama mokslinių tyrimų finansavimo reformą, kuria siekė sustiprinti daugiadisciplininių, aukšto lygio mokslinių tyrimų visuomenės iššūkiams spręsti bei įrodymais informuotos politikos stiprinimui skirtas priemones, sukūrė strateginių mokslinių tyrimų finansavimo instrumentą Suomijos Akademijoje (*Lietuvos mokslo tarybos atitikmuo – aut. past.*). Ministro pirmininko ofisas Suomijos Akademijoje įsteigė **Strateginių mokslinių tyrimų tarybą**, kuri turėjo rūpintis strateginių mokslinių tyrimų temų inicijavimu, programos koordinavimu, projektų stebėsena ir jų poveikio vertinimu. Pirmosios strateginių mokslinių tyrimų programos buvo suformuotos 2015 m. Strateginių mokslinių tyrimų taryba kasmet interaktyviu būdu formuluoja naujas tyrimų temas. Proceso pabaigoje Strateginių tyrimų taryba pateikia naujų temų ir strateginių tyrimų prioritetų pasiūlymą Suomijos Vyriausybei, po Vyriausybės sprendimo sudaromos programos ir skelbiami kvietimai:

Strateginių tyrimų tematikų ir programos sudarymo procesas Suomijoje⁶⁷.

Programų direktoriai didesniam tarpusavio bendradarbiavimui ir programų socialiniam poveikiui stipinti: Strateginių mokslinių tyrimų programoms vadovauja programos direktorius, kuris yra įdarbintas laimėjusio konsorciumo institucijoje (kuris tam skiria 40–60 proc. darbo laiko). Programos direktoriaus užduotis bendradarbiaujant su kolegomis atrasti bendras temas tarp projektų, išryškinti bendradarbiavimo galimybes, organizuoti bendrus renginius ir seminarus tarp projektų. Stiprinant programų socialinį poveikį, siekiama, kad susiformuotų ryšiai tarp tyrėjų ir potencialių žinių naudotojų. Tam yra parengiamas veiklų planas, kurį suformuoja ir įgyvendina programų direktoriai ir ekspertai, dirbantys Suomijos mokslų akademijos Strateginių mokslinių tyrimų tarybos skyriuje. Dialogui tarp mokslo ir politikos formuotojų ir įgyvendintojų stiprinimui, plane yra numatomos tokios veiklos kaip duomenų sisteminimas iš atliktų tyrimų, susitikimai su sprendimų priėmėjais, leidinių, tokių kaip politikos trumpraščiai parengimas ir pan. Plačiau žr. priede 3.2 Į Nacionalines mokslo programas panašios valstybės MTEP užsakymams skirtos priemonės veikiančios užsienio šalyse

Priemonių įgyvendinimas ir proceso koordinavimas

Ilgalaikių MTEP programų ir priemonių atveju pasigendama proaktyvių instrumentų, kurie leistų aktualizuoti vykdomų MTEP darbų ir jų tarpinių rezultatų panaudojamumą vykstantiems viešosios politikos procesams. Nors LMT vykdydama priemonių įgyvendinimo priežiūrą ir vertinimą į peržiūros komitetus įtraukia ir suinteresuotus atstovus, tačiau didžiausias dėmesys peržiūroje yra skiriamas suplanuotų uždavinių ir tarpinių rezultatų įgyvendinimo stebėsenai bei mokslo plėtrai. Vertinama, ar bus parengtos suplanuotos mokslinės publikacijos, pateiktos patentinės paraiškos. Taip pat retrospektyviai bandoma reflektuoti, ar projektų rezultatai buvo panaudoti už mokslo sistemos ribų, t. y. ar rezultatai buvo pristatyti ne mokslo bendruomenei, koks aktualumas Lietuvos iššūkiams.

Nors mokslinės žinios yra savaime vertingos, tačiau viešosios politikos problemoms atliepti mokslinės žinios ir mokslinį žinojimą reikėtų adaptuoti. Tai daroma naudojant ne specializuotą, mokslininkų bendruomenėje įprastą žodyną, rengiant specializuotus leidinius. Geresnis supratimas, ką mokslininkai gali pasiūlyti viešosios politikos formuotojams ir įgyvendintojams, atsiranda betarpiškai abiejų pusių atstovams bendraujant ir besiaiškinant ketinamą spręsti klausimą.

Tam, kad vyktų įgyvendinamų MTEP priemonių rezultatų panaudojimas esamiems valstybės institucijų sprendžiamais klausimams informuoti, reikia skirti papildomus žmogiškuosius ir finansinius resursus, kurie būtų naudojami stebėti vykstančias aktualijas viešojoje politikoje ir vertinant, kurie MTEP rezultatai būtų naudingi politikoje, juos adaptuojant pagal viešojoje politikoje sprendžiamą problemą. Pavyzdžiui, taip kaip tai daroma Suomijos strateginių mokslinių tyrimų programos atveju (pavyzdys aukščiau).

67 Vizualizacija iš Strateginės tyrimų tarybos puslapio: <https://www.aka.fi/en/strategic-research/strategic-research/strategic-research-in-a-nutshell/strategic-research-themes/>

Atskira pastaba dėl NMP: Baigus įgyvendinti dar tebevykdomas NMP, naujos NMP nebus inicijuojamos. Pagal LR technologijų ir inovacijų įstatymą⁶⁸, turėtų būti rengiamos nacionalinės mokslo ir technologijų programos. Šis įstatymas ataskaitos rengimo metu yra peržiūrimas ir koreguojamas, tad naujųjų NMTP ateitis – kol kas nėra aiški.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo „Naujos kartos Lietuva“ plane⁶⁹ yra numatoma parengti tris misijomis grįstas mokslo ir inovacijų programas, kurios stiprins tarpinstitucinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą ir prisidės prie aktualiausių visuomenei iššūkių sprendimo. Išsamias rekomendacijas dėl į misijas orientuotos inovacijų politikos vystymo Lietuvoje yra pateikta 2021 m. EBPO ataskaitoje „Stiprinant Lietuvos Inovacijų politikos efektyvumą“⁷⁰. Taip pat, siekdama užtikrinti NMP pobūdžio priemonių tęstinumą, LMT inicijavo kitu pavadinimu konkursinę valstybės užsakomųjų tyrimų programą – prioritetinę mokslinių tyrimų programą. Ja siekiama „sutelkti turimą intelektualinį šalies potencialą, sprendžiamos valstybei ir visuomenei strategiškai svarbios problemos, darysiančios poveikį šalies ir mokslo raidai. Gautos naujos mokslo žinios ir rezultatai bus pristatomi valstybės valdymo institucijoms bei visuomenei ir, nagrinėjant Lietuvai aktualius klausimus, padės priimti mokslinėmis žiniomis pagrįstus sprendimus“⁷¹.

Priemonių finansavimas

Nagrinėtos priemonės finansuojamos LMT arba ŠMSM asignavimais. Reikminiai tyrimai ir Nacionalinės mokslo programos yra/buvo LMT biudžeto lėšomis finansuojamos ir LMT administruojamos priemonės. Ilgalaikių MTI institucinių programų vykdymo ir finansavimo tvarką rengia ir tvirtina ŠMSM, o dalį tvarkoje reglamentuojamų veiklų įgyvendina LMT.

Lietuvoje Reikminių tyrimų priemonės atveju yra LMT numačiusi, kad valstybės institucija gali kofinansuoti laimėtą projektą, tačiau neaiškumų kyla ne tik kaip rasti lėšų tokioms reikmėms, bet ir kokia yra kofinansavimo procedūra. NMP atveju taip pat yra numatyta, kad suinteresuotos ministerijos, skyrusios finansavimo NMP įgyvendinimui, gali tapti NMP remiančiomis institucijomis. Tačiau toks atvejis nebuvo užfiksuotas. Ilgalaikių institucinių MTEP programų apraše taip pat esama nuorodos, kad MTI ilgalaikės MTEP programos gali būti papildomai finansuojamos kitų viešųjų ir (ar) privačiųjų juridinių asmenų lėšomis, tačiau praktikoje tai neveikia.

Analizuojant užsienio šalių praktiką, pastebimas didesnis sektorialių ministerijų ar kitų valstybės institucijų (kaip Seimas, Vyriausybė) investavimas į mokslinius tyrimus per konkursines MTEP programas. Specializuotiems mokslinių tyrimų institutams gali būti sudaromos specialios programos ar suinteresuotos institutų veikla ministerijos gali būti atsakingos už jų bazinio finansavimo paskirstymą (pvz. Norvegijoje institutų bazinis finansavimas priklauso ne nuo vienos, bet kelių skirtingų ministerijų – išsamesnį Norvegijos pavyzdžio aprašymą žr. priede 3.3. Mokslinių tyrimų institutų veikimo principai siekiant atliepti valstybės poreikius užsienio šalyse).

Dėl rezultatų prieinamumo

Tiek ilgalaikių MTEP priemonių, tiek Reikminių tyrimų priemonės atveju pasigendama susistemintų ir lengvai prieinamų MTEP rezultatų.

Nors užuomazgų iš kurių galima būtų sukurti susistemintą ir patogią vartotojui mokslinių tyrimų rezultatų biblioteką yra, kaip pvz.: 1) LMT turi gautų paraiškų, vykdytų ir vykdomų projektų sąvadą „Spektas“, kuriame kartais galima rasti įvykdytų tyrimų rezultatų nuorodas; 2) Lietuvos akademinės elektroninės biblioteka eLABa (toliau – eLABa), kurioje kaupiami ir viešai prieigai teikiami mokslo ir studijų dokumentai ir / arba jų metaduomenys, – tačiau sektinas pavyzdys galėtų būtų Estijos mokslinių tyrimų informacinė sistema ETIS⁷², kurioje patogiai ir prieinamai (taip pat ir anglų kalba) galima rasti mokslinių tyrimų publikacijų duomenis ne tik už praeitį bet ir planus iki 2025 metų.

68 LRS 2018 m. birželio 30 d. priimtas Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymas (Nr. XIII-1414). Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3a00ca517f7d11e89188e16a6495e98c/asr>

69 Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo „Naujos kartos Lietuva“ planas (2021). Prieiga internetu: <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Naujos%20kartos%20Lietuva%20planas.pdf>

70 Appelt, S. et al. (2021). Improving the Effectiveness of Lithuania's Innovation Policy – Final Report. OECD, Support to Improve Effectiveness of Lithuania's Innovation Policy Project. OECD Publishing, Paris, p. 57

71 LMT tinklapio informacija. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/moksliniu-tyrimu-konkursinio-finansavimo-instrumentai/konkursines-prioritetiniu-moksliniu-tyrimu-programos/3196>

72 Prieiga internetu: www.etis.ee

Rekomendacijos analizuotų priemonių veiksmingumui didinti

Išsamiai buvo nagrinėtos trys priemonės, kur Reikminiai tyrimai ir Nacionalinės mokslo programos yra LMT biudžeto lėšomis finansuojamos ir LMT administruojamos priemonės. Ilgalaikių MTI institucinių MTEP programų vykdymo ir finansavimo tvarką rengia ir tvirtina ŠMSM, o dalį tvarkoje reglamentuojamų veiklų įgyvendina LMT.

Atsižvelgiant į priemonių specifiką, rekomendacijos bus teikiamos tiek sisteminiu, tiek instituciniu lygmenimis.

Ilgalaikiai MTEP projektai:

REKOMENDACIJA. Siekiant didinti šiuo metu įgyvendinamos alternatyvios NMP priemonės versijos – Konkursinės prioritetinių mokslinių tyrimų programos – socialinį, ekonominį, kultūrinį ir kt. poveikį, rekomenduojama, remiantis Suomijos strateginės mokslinių tyrimų programos pavyzdžiu atnaujinti Konkursinių prioritetinių mokslinių tyrimų programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašą⁷³ ir numatyti priemones, kurios užtikrintų savalaikį sukuriamų MTEP žinių pritaikymą viešosios politikos sprendžiamais klausimais.

Ilgalaikės institucinės MTEP programos:

REKOMENDACIJA. Jeigu konkreti ilgalaikė MTI institucinė MTEP programa matoma kaip naudinga ministerijai – paskirti atsakingą asmenį, kuris bendrautų su atitinkamos MTI ilgalaikės MTEP programos atsakingu asmeniu dėl galimybės panaudoti rezultatus įgyvendinant ministerijos srities politiką. Atsakingu asmeniu galėtų būti, jei dar nėra to padaryta, į MTI Mokslo tarybą paskirtas už MTEP veiklą atsakingas ministerijos asmuo, ateityje svarstyta įtraukti Mokslo ir inovacijų pareigūną.

REKOMENDACIJA. Kadangi atskiros biudžeto ilgalaikių MTI institucinių MTEP programų įgyvendinimui nėra skiriama, jei suinteresuota valstybės institucija turi poreikį darbams susijusiems su ilgalaikė MTI institucinė MTEP programa, tačiau jie nebuvo numatyti rengiant ilgalaikę MTI institucinę MTEP programą, reikalingas teisėtas būdas suinteresuotai valstybės institucijai tiesiogiai kreiptis į MTI ir skirti **papildomą**⁷⁴ finansavimą tam poreikiui patenkinti. Jeigu intencijos keisti MTI ilgalaikių MTEP programų finansavimo modelio nėra, teisėtą papildomo užsakymo iš institutų mechanizmą galėtų pasiūlyti ŠMSM ir Finansų ministerija bendradarbiaudamos su šakinėmis ministerijomis, kurių valdymo srityje yra veikiančių valstybinių mokslinių tyrimų institutų.

Reikminių tyrimų priemonė, skirta trumpalaikiams projektams:

REKOMENDACIJA. Poreikis šiai priemonei yra didesnis nei skiriamas finansavimas. Reikminių tyrimų stebėsenos ir valdymo komitetui apsispręsti, kuri iš siūlomų alternatyvų yra priimtinausia šiai problemai spręsti: a) galima būtų numatyti kiekvienai ministerijai atskirą eilutę Reikminiams tyrimams finansuoti (atranką daryti ministerijos teikiamų temų lygmenyje); b) iš anksto apibrėžti Reikminių tyrimų apimtį (nesuteikiant valstybės institucijoms nepateisinamų lūkesčių dėl tyrimų poreikio atliepimo) išskiriant atitinkamų metų strategines kryptis, kurioms valstybės institucijos galėtų teikti aktualius tyrimų poreikius; c) skirti daugiau finansavimo priemonei, kad būtų galima skelbti konkursus daugiau temų nei būta iki šiol.

REKOMENDACIJA. Temas teikiančioms institucijoms, Reikminių tyrimų stebėsenos ir valdymo komitetas turėtų suteikti atgalinį ryšį kodėl paraiška nebuvo patenkinta, ko trūksta, kad poreikis būtų suformuluotas tinkamai. LMT svarstyti pateikti informaciją valstybės institucijoms, kokie rezultatai yra galimi ir tinkami pagal Reikminių tyrimų priemonę.

REKOMENDACIJA. Reikminių tyrimų stebėsenos ir valdymo komitetui apspręsti LMT pateiktą pasiūlymą dėl Reikminių tyrimų priemonės lankstesnio įgyvendinimo: 1) galimybės skelbti nuolatinį konkursą ar įvesti slenkantį grafiką tyrimų

⁷³ Konkursinių prioritetinių mokslinių tyrimų programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašas. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b467f180882111e993ffd4361ddf8976>

⁷⁴ Pabrėžiamo papildomą finansavimą, kadangi Norvegijos pavyzdys rodo, kad bazinio MTEP finansavimo susiejimas su strateginėmis institutų iniciatyvomis, kurias galima būtų laikyti lietuviškų MTI ilgalaikių MTEP programų atitikmeniu, paskirstymo pagal suinteresuotų ministerijų veiklos sritis atidavimas skirtingoms ministerijoms nepasiteisino ir buvo nuspręsta finansavimą strateginėms veikloms skirti per kitas priemones, o bazinį finansavimą siėti tik su (1) institutų veiklos rezultatais ir (2) fiksuota suma kiekvienam institutui.

temoms, kas leistų greičiau gauti rezultatus ir operatyviau jais pasinaudoti; 2) trumpinant temų atrankos procesą svarstyti vienpakopės temų atrankos procedūrą (kuomet LMT ir LRVK vertintų kartu).

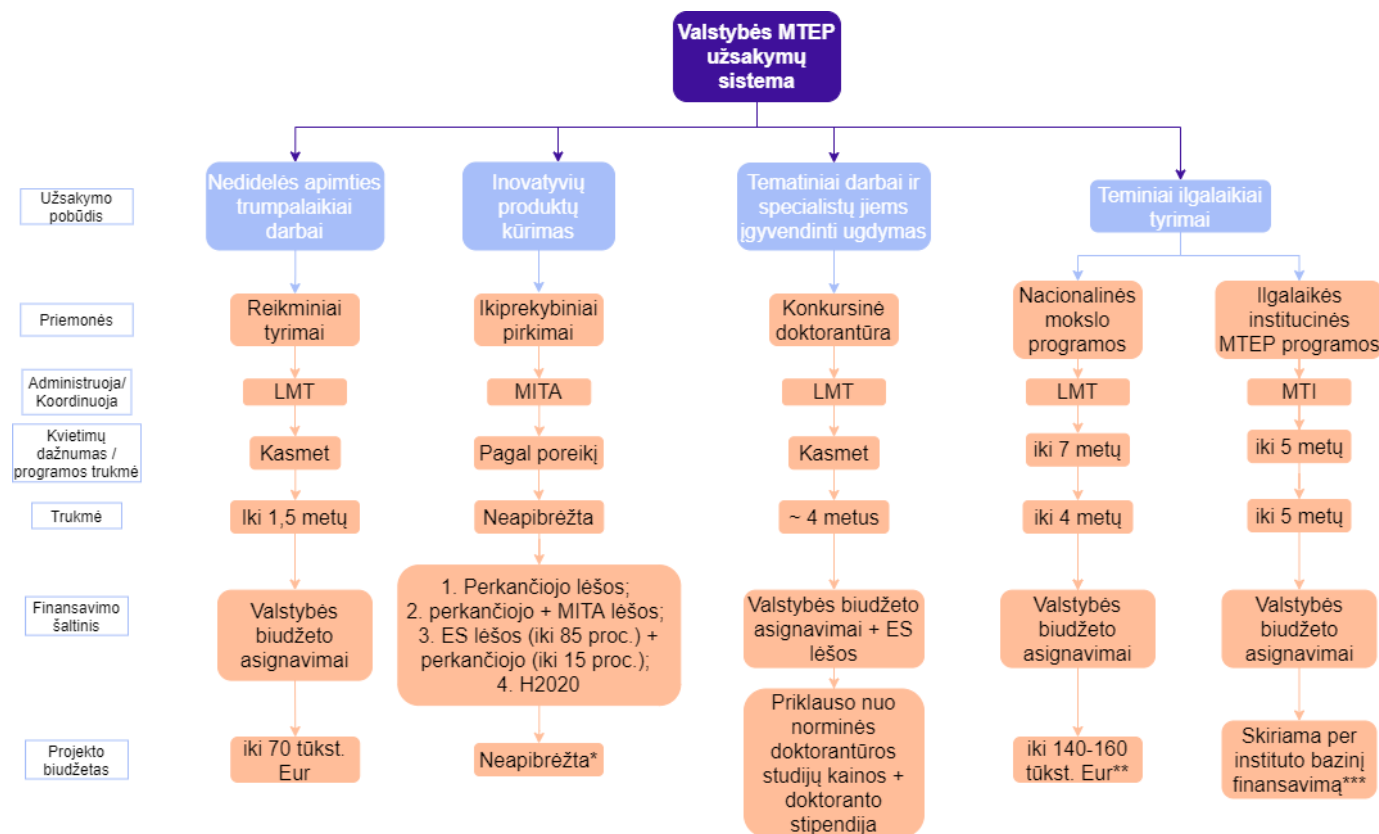
Priemonių rezultatų viešinimas (taikytina visoms priemonėms)

REKOMENDACIJA. Parengti vieno langelio principu veikiančią duomenų bazę, kurioje būtų talpinami valstybės MTEP poreikiams atliepti skirtų tyrimų rezultatai. Tokia duomenų bazė prisidėtų prie sistemingos MTEP rezultatų sklaidos, sudarytų sąlygas suinteresuotoms valstybės institucijoms esant poreikiui išsamiau susipažinti su iki šiol atliktais tyrimais aktualiose srityse, esant poreikiui, pasinaudoti juose teikiamomis rekomendacijomis, siūlymais. Duomenų bazė galėtų būti formuojama a) *jau esamos infrastruktūros pagrindu*: i) praplečiant LMT „Spektras“ galimybes (sudarant galimybę susipažinti su rezultatais, ne tik jų santraukomis, praplečiant rezultatų paiešką pagal raktinius žodžius ar (ir) viešosios politikos sritis su kuriomis susiję viešinami tyrimai, ii) *praplečiant eLABa galimybes* (pvz. viešinant publikacijas nurodyti finansavimo šaltinį, praplečiant rezultatų paiešką pagal raktinius žodžius ar (ir) viešosios politikos sritis su kuriomis susiję viešinami tyrimai) arba b) *kuriant naują infrastruktūrą* (pvz., remiantis estų ETIS sistema, kuri galėtų būti naudojama ne tik valstybės MTEP rezultatų viešinimui, bet apskirtai MTEP sistemos stebėsenai, MTEP vertinimams ir pan.). Sprendimas dėl alternatyvos pasirinkimo turėtų būti derinamas tarp ŠMSM, LMT, LRVK ir kitų suinteresuotų šalių, pvz. ministerijų ar kitų valstybės institucijų, kurioms aktualu turėti prieigą prie tyrimų rezultatų, eLABa valdytojų ir pan.

Priedai

Nr.1 Valstybės MTEP užsakymų priemonės

1.1 Valstybės MTEP užsakymų schema pagal ŠMSM

* - Vadovaujantis LR Vyriausybės 2020-01-15 patvirtinto nutarimo Nr. 784 „Dėl Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 66.3. punktu – pirkimo vykdytojas, rengdamas ikiprekybinio pirkimo objekto aprašą, nurodo ikiprekybinio pirkimo biudžetą, kuriame nurodomos kiekvieno ikiprekybinio pirkimo etapo veiklai finansuoti numatomos skirti lėšos.

* - atsižvelgiant į LMT skelbiamus kvietimus, projektų biudžetai gali būti ir mažesni, pavyzdžiui, II kvietime teikti paraiškas projektams 2021–2022 m. įgyvendinti projektus pagal NMP „Modernybė Lietuvoje“, nurodyta, kad projekto biudžetas turėtų būti ne didesnis kaip 100 tūkst. Eur.

* - Vadovaujantis LR Švietimo ir mokslo ministro 2011-01-31 patvirtintu įsakymu Nr. 16-783 „Dėl Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų inicijavimo, tvirtinimo, vykdymo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, ilgalaikėms programoms vykdyti skiriami norminiai etatai susieti su konkrečia programa ir yra finansuojami Instituto bazinio finansavimo lėšomis.

Parengta: STRATA pagal ŠMSM pateiktą informaciją

1.2 Nacionalinės mokslo programos

3 lentelė. Numatytas NMP metu vykdytų tyrimų ir jų rezultatų panaudojimas; NMP vertinimo kriterijai

NMP tema	Numatytas programos metu vykdytų tyrimų ir jų rezultatų panaudojimas	Numatyti programos rezultatų vertinimo kriterijai ir rodikliai
Modernybė Lietuvoje ⁷⁵	1. rezultatai panaudotini modernios Lietuvos visuomenės ir valstybės vystymo strategijai kurti, taip prisidedant prie 2015 m. LRV numatytos programos, skirtos Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimui, įgyvendinimo; 2. pateikti LR Seimui ir LR Vyriausybei mokslinių tyrimų rezultatais grįstų rekomendacijų, padėsiančių sparčiau ir veiksmingiau įgyvendinti įtraukios ir kūrybingos visuomenės raidos tikslus, tuo prisidedant ir prie sumamos specializacijos krypties įgyvendinimo; 3. plėtoti kokybiškus ir į Lietuvos valstybės ir visuomenės problemas orientuotus mokslinius tyrimus, labiau priartinti mokslą prie visuomenės ir valstybės reikmių; 4. stiprinti tarptautinį Lietuvos mokslininkų ir kitų tyrėjų bendradarbiavimą bendruose projektuose bei vėlesnį bendrų tyrėjų grupių įsijungimą į tarptautinius ES projektus, asociacijas ir tinklus; 5. plėtoti naujausiais moksliniais tyrimais pagrįstas studijas Lietuvos universitetuose, rengti naujas studijų programas, atnaujinti vidurinių mokyklų programas; 6. sutelkti ir koordinuoti instituciškai bei metodologiškai skirtingus tyrėjų centrus bei grupes, kūrybiškai naudoti skirtingų disciplinų intelektualinį potencialą ir taip skatinti tarpdalykinę akademinę komunikaciją; 7. ugdyti jaunuosius humanitarinių mokslų srities tyrėjus, pritraukti doktorantus, paskatinti į Lietuvą grįžti užsienyje mokslus baigusius ir tyrimų patirties įgijusius mokslininkus; 8. per rezultatų sklaidą ugdyti Lietuvos visuomenės savivoką, sudaryti galimybes plėtotis valstybės ir visuomenės raidos ir būvio kritinei analizei ir savianalizei bei ugdytis kritiškai mąstančiai visuomenei.	Pagrindiniai kokybiniai Programos rezultatų vertinimo kriterijai: tyrimų rezultatų reikšmingumas, naujumas, patikimumas, reprezentatyvumas, tarptautiškumas, tyrimų rezultatų sklaida valstybės valdymo institucijoms ir visuomenei. Kiekybiniai Programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siektinos reikšmės: 1. sėkmingai įgyvendintų aktualių Lietuvos modernybę ir modernėjimą tiriančių mokslinių tyrimų projektų skaičius, tarp jų – bendrų projektų su užsienio mokslininkais skaičius (<i>ne mažiau kaip 50 mokslinių tyrimų projektų, iš kurių ne mažiau kaip 20 projektų, vykdomų kartu su užsienio tyrėjais</i>); 2. svarbiausių Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų rezultatus apibendrinančių mokslinių publikacijų (straipsnių, tarp jų – tarptautiniuose leidiniuose, mokslo monografių, studijų, sintetinių mokslo veikalų, šaltinių publikacijų ir kt.) skaičius (<i>ne mažiau kaip 180 mokslo straipsnių recenzuojamuose Lietuvos ir užsienio mokslo leidiniuose, iš kurių 20 – tarptautiniuose, turinčiuose citavimo indeksą mokslo leidiniuose, ir ne mažiau kaip 20 knygų: mokslo monografių, studijų ir sintetinių mokslo veikalų, ne mažiau 20 sukurtų skaitmeninių duomenų bazių bei šaltinių publikacijų</i>); 3. Programos mokslinių rezultatų sklaidos intensyvumas: surengtų mokslinius tyrimus apibendrinančių nacionalinių ir tarptautinių mokslinių renginių skaičius, programos projektų vykdytojų pranešimų tarptautinėse ir nacionalinėse konferencijose skaičius (<i>Programos projektų vykdytojai dalyvaus ne mažiau kaip 60 nacionalinių ir ne mažiau kaip 40 tarptautinių mokslo renginių Programos mokslinių tyrimų temomis, bus surengti ne mažiau kaip 6 tarptautiniai ir nacionaliniai mokslo renginiai</i>); 4. atliktų socialinės ir kultūrinės plėtros darbų – mokslo populiarinimo publikacijų, edukacinių programų, metodinių priemonių ir elektroninių išteklių, kultūros renginių ir pan. skaičius (<i>ne mažiau kaip 50 socialinės ir kultūrinės plėtros darbų</i>).

75 - Šaltinis: LR ŠMSM ministro 2016-06-20 įsakymas (nr. V-549) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Modernybė Lietuvoje“ patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b381de0036d711e69cf5d89a5fdd27cc/asr>

Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas ⁷⁶	1. LRV, Žemės ūkio ministerijai, Aplinkos ministerijai pateiktas paketas siūlymų „Dėl tvaraus ekosistemų išteklių naudojimo principų, kriterijų ir rodiklių integravimo į formuojamas žemės ūkio, miškų ir atsinaujinančios energetikos plėtros strategijas ir priemones“; 2. šalies žemės ūkio subjektams pateiktas paketas rekomendacijų „Intensyvus ir su gamta harmoningas ūkininkavimas: klimato kaita, kraštovaizdis, biologinė įvairovė, ekosistemos“; 3. žemės ūkio verslui – paketas rekomendacijų „Dėl žemės ūkio gamybos technologijų ir techninių priemonių, nepažeidžiančių pamatinių tvarumo reikalavimų, taikymo“; 4. aukštųjų mokyklų studijų programų – „Ekologija ir aplinkotyra“, „Biologinė įvairovė“, „Agroekosistemos“, „Miškų ekosistemos“, „Agronomija“, „Parazitologija“, „Kraštovaizdžio ekologija“, „Aplinkos politika“ – vykdytojams bei klausytojams kaip metodinė ir vaizdinė ekosistemų problematikos medžiaga;	Svarbiausi Programos rezultatų kokybiniai vertinimo kriterijai: atliktų tyrimų rezultatų reikšmingumas, pagrįstumas ir patikimumas, inovatyvumas ir naujumas, tyrimų rezultatų dermė su programos tyrimų uždaviniais ir įgyvendinimo priemonėmis, taip pat tyrimų rezultatų sklaida mokslo bendruomenėje, valstybės valdymo institucijoms ir visuomenei. Kiekybiniai Programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siektinos reikšmės: 1. Programos tematika paskelbtų straipsnių referuojamuose ir citavimo indeksą „Thomson Reuters Web of Science“ duomenų bazėje turinčiuose leidiniuose <i>skaičius (ne mažiau kaip 50 mokslo straipsnių)</i>; 2. pateiktų rekomendacijų paketų ir rekomendacijų skaičius (ne mažiau kaip 5 moksliniais tyrimais pagrįstų priemonių, metodų ir rekomendacijų, skirtų užtikrinti ekosistemų tvarumą bei išvengti galimo neigiamo poveikio ekosistemoms, paketai valstybės valdymo ir kitoms institucijoms bei verslo subjektams); 3. Programoje dalyvaujančių magistrantų, doktorantų ir podoktorantūros stažuotojų skaičius (ne mažiau kaip 10 (doktorantų) bei 20 aukštųjų mokyklų magistrantų, užtikrinsiančių mokslinių tyrimų tęstinumą šioje srityje); 4. technologijų prototipų ir patentinių paraiškų skaičius (ne mažiau kaip 3 technologijų prototipų bei pateikta patentinių paraiškų); 5. Programos rezultatų sklaidos intensyvumas: pranešimų tarptautinėse mokslo konferencijose; praktinių mokymų ir informacijos specialistams, kasmetės programos rezultatų sklaidos visuomenei per žiniasklaidos priemones skaičius (<i>ne mažiau kaip 5 mokslinės konferencijos, 5 moksliniai-praktiniai seminarai, praktiniai mokymai, žiniasklaidos priemonėse paskelbta ne mažiau kaip 30 mokslo populiarinimo straipsnių su informacija specialistams ir visuomenei</i>).
Sveikas senėjimas ⁷⁷	Numatyta, kad: 1. įgyvendinus programą su senėjimu susijusių ligų diagnostikos, prognozės, gydymo, reabilitacijos ir stebėsenos veiksmingumo, prieinamumo ir kokybės vertinimo rezultatai bus panaudoti moksliskai pagrindžiant su senėjimu susijusių ligų naujas veiksmingas profilaktikos, diagnostikos ir gydymo metodikas bei vertinant jų efektyvumą 2. tyrimų rezultatai sudarys prielaidas kurti tikslingus, rizikos vertinimu paremtus profilaktikos metodus, kuriuos pritaikius pailgės sveiko gyvenimo trukmė, bus atitolinta fizinė ir protinė negalia, senyvi žmonės ilgiau išliks aktyvūs ir savarankiški; 3. bus kuriami ir tobulinami su senėjimu susijusių ligų diagnostikos ir prognozės metodai, įrankiai ir priemonės. 4. bus sukurti nauji ir patobulinti esami ūminių ir lėtinių ligų bei būklių padarinių, veikiančių sveiko ir kokybiško gyvenimo trukmę, gydymo metodai; 5. Bus sukurtos ir išplėtos gerontechnologijos; individualizuoto senyvų žmonių gydymo ir reabilitacijos metodai; 6. Rizikos veiksnių ir jų sąveikų tyrimo duomenys bus pasitelkti individualiai ligų rizikai vertinti ir individualizuotos profilaktikos metodams kurti, taikant informacines technologijas; 7. Bus paruošta per 100 jaunųjų (iki 34 metų) tyrėjų (doktorantų, rezidentų, magistrantų), užtikrinsiančių tyrimų tęstinumą šioje srityje.	Pagrindiniai kokybiniai Programos rezultatų vertinimo kriterijai: atliktų tyrimų rezultatų reikšmingumas, pagrįstumas ir patikimumas, inovatyvumas ir naujumas, tyrimų rezultatų dermė su programos tyrimų uždaviniais ir įgyvendinimo priemonėmis, taip pat tyrimų rezultatų sklaida mokslo bendruomenėje, valstybės valdymo institucijoms ir visuomenei. Kiekybiniai Programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siektinos reikšmės: 1. referuojamuose ir citavimo indeksą „Thomson Reuters Web of Science“ duomenų bazėje turinčiuose leidiniuose skaičius (<i>ne mažiau kaip 40</i>); 2. sukurtų inovatyvių senėjimo stebėsenos metodų, lėtinių degeneracinių ligų diagnostikos ir prognozistikos bei gydymo priemonių ir vykdančią programą gautų patentų skaičius (<i>ne mažiau kaip 5</i>); 3. Programos tematika paruoštų mokslo monografių skaičius (<i>ne mažiau kaip 3</i>) ir jų tarptautinė vertė; 4. Programoje dalyvaujančių jaunųjų (iki 34 metų) tyrėjų skaičius (<i>ne mažiau kaip 100</i>), iš jų doktorantų - 40; 5. Programos rezultatų sklaida: pranešimų mokslo konferencijose, informacinių straipsnių specialistams ir visuomenei skaičius (<i>ne mažiau kaip 40</i>).

76 - Šaltinis: LR ŠMSM ministro 2015-02-05 įsakymas (nr. V-81) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/04256f40b07211e48296d11f563abfb0/asr>

77 - Šaltinis: LR ŠMSM ministro 2015-02-05 įsakymas (nr. V-82) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Sveikas senėjimas“ patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8b5db9b0ad2811e4b1d79f4bef60993c/asr>

Gerovės visuomenė (pasibaigusi programa) ⁷⁸	Numatyta, kad programos metu sukaupia informacija leis: 1. formuluoti gerovės visuomenės vystymo strategiją ir politikas; 2. pateikti rekomendacijų, padėsiančių sparčiau ir veiksmingiau įgyvendinti saugios, sveikos ir įtraukiančios visuomenės, socialinės gerovės, verslumo ir inovacijų, sumanaus augimo ir kokybiškesnio viešojo valdymo tikslus; 3. geriau atlikti gerovės politikos stebėseną ir įgyvendinimą; 4. plėtoti kokybiškus ir į problemas orientuotus mokslinius tyrimus; 5. sustiprinti tarptautinį Lietuvos mokslininkų ir kitų tyrėjų bendradarbiavimą; 6. plėtoti moksliniais tyrimais pagrįstas studijas Lietuvos universitetuose.	Pagrindiniai kokybiniai Programos rezultatų vertinimo kriterijai: tyrimų rezultatų reikšmingumas, naujumas, patikimumas, reprezentatyvumas, tarptautiškumas, tyrimų rezultatų sklaida valstybės valdymo institucijoms ir visuomenei. Taip pa: mokslinis ir metodinis inovatyvumas bei rezultatai (taip pat duomenų) patikimumas, pritaikumas ir prieinamumas tarptautiniu kontekstu, rezultatų sąsajos su esamomis žiniomis. Kiekybiniai Programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siektinos reikšmės: 1. mokslinių tyrimų projektų, parengtų ir įgyvendintų, vykdančių Programą, skaičius (<i>ne mažiau kaip 35 tyrimų projektai</i>); 2. parengtų ir paskelbtų svarbiausių Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų sričių mokslo straipsnių, mokslo monografijų ir sintetinių veikalų skaičius (<i>ne mažiau kaip 15 mokslo monografijų ir sintetinių veikalų, ne mažiau kaip 75 mokslo straipsniai, iš kurių 25 – tarptautiniuose, turinčiuose citavimo indeksą mokslo leidiniuose</i>); 3. sukurtų duomenų bazių skaičius (bus sukurta ne mažiau kaip 10 duomenų bazių); 4. atliktus mokslinius tyrimus apibendrinančių nacionalinių ir tarptautinių mokslinių renginių skaičius (bus surengta ne mažiau kaip 50 nacionalinių ir tarptautinių mokslinių renginių Programos mokslinių tyrimų temomis); 5. Programos aprėpiamų mokslinių tyrimų sričių metodikų skaičius [nenurodytas siekis; nebent galima sieti su 43.3 punkte numatomomis min. 25 moksliniais tyrimais pagrįstomis rekomendacijomis dėl gerovės visuomenės vystymo Lietuvoje]; 6. Programos aprėpiamų moksliniais tyrimais pagrįstų rekomendacijų valstybės valdymo institucijoms skaičius (<i>ne mažiau kaip 25 rekomendacijos valstybės valdymo institucijoms</i>).
Link ateities technologijų (pasibaigusi programa) ⁷⁹	Numatyta, kad programos rezultatais galės naudotis visi suinteresuoti Lietuvos subjektai, jie bus prieinami, atliekant tyrimus kitose mokslo, technologijų ir inovacijų programose. Apie rezultatų panaudojimą užsimenama, jog: 1. Remiantis pirmojo programos uždavinio projektų vykdymo rezultatais, bus parengtos rekomendacijos, pagal kurias bus galima nustatyti Lietuvai aktualiausias mokslinio ir technologinio bendradarbiavimo su EKA kryptis; 2. Antrojo uždavinio projektų vykdymas sudarys pagrindą Lietuvos mokslininkams sėkmingai dalyvauti EKA technologijų bei inovacijų programose ir efektyviai bendradarbiauti su Lietuvos bei kitų ES šalių verslo subjektais, kuriant ateities technologijas bei bus parengtos rekomendacijos, pagal kurias bus galima numatyti Lietuvai perspektyviausias ateities technologijų plėtros kryptis.	Pagrindiniai kokybiniai Programos rezultatų vertinimo kriterijai: mokslinių tyrimų rezultatų svarba tarptautiniu kontekstu, aktualumas, naujumas, patikimumas ir sklaidos reikšmingumas. Kiekybiniai Programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siektinos reikšmės: 1. moksliniai straipsniai žurnaluose, įtrauktuose į „Thomson Reuters Web of Science Journal Citation Reports“ ir turinčiuose ne žemesnį nei pirmojo kvartilio (Q1) citavimo rodiklį atitinkamos tematikos žurnalų grupėje (<i>ne mažiau kaip 50</i>); 2. gauti patentai (pateiktos patentinės paraiškos), užregistruoti Europos patentų tarnyboje (EPO), Jungtinių Amerikos Valstijų patentų ir prekių ženklų tarnyboje (USPTO) ar Japonijos patentų tarnyboje (<i>ne mažiau kaip 5</i>); 3. sukurtos ir įdiegtos naujos technologijos (<i>ne mažiau kaip 5</i>); 4. sukurtos ir ištestuotos naujos medžiagos (<i>ne mažiau kaip 10</i>); 5. sukurti ir išbandyti naujų prietaisų ar programinės įrangos maketai (<i>ne mažiau kaip 10</i>); 6. sukurti ir pritaikyti nauji matavimo ar duomenų analizės metodai (<i>ne mažiau kaip 10</i>).

Parengta pagal 2015 ir 2016 m. ŠMSM ministro įsakymus patvirtintas programas

78 - Šaltinis: LR ŠMSM ministro 2015-03-02 įsakymas (nr. V-166) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/11e48660c0f411e4bac9d73c75fc910a>

79 Šaltinis: ŠMSM ministro 2015-05-08 įsakymas (nr. V-480) „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Link ateities technologijų“ patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9e37b760f55e11e4927fda1d051299fb/asr>

1.3 MTI įgyvendinamos ilgalaikės MTEP programos

4 lentelė. MTI ilgalaikių MTEP programų tematikos 2012–2026 m.

Programos laikotarpis	2012–2016 ^{80,81}	2017–2021 ⁸²	2022–2026 (preliminarijos temos) ⁸³
MTI			
FTMC	1. Aplinką tausojanti energetika ir aplinkosaugos technologijos; 2. Funkcinės medžiagos ir technologijos; 3. Matavimų technologijos ir prietaisai; 4. Molekulinė elektronika ir nanoinžinerija; 5. Nanostruktūrizuotos medžiagos ir elektronika; 6. Optoelektronikos ir lazerių technologijos; 7. Sudėtingų sistemų dinamika ir charakterizavimas; 8. Tekstilės technologijos ir techninės tekstilės aprangos sistemos.	1. Aplinką tausojanti energetika ir aplinkosaugos technologijos; 2. Funkcinės medžiagos ir technologijos; 3. Matavimų technologijos ir prietaisai; 4. Molekulinė elektronika ir nanoinžinerija; 5. Nanostruktūrizuotos medžiagos ir elektronikos prietaisai; 6. Optoelektronikos ir lazerių technologijos; 7. Sudėtingų sistemų dinamika ir charakterizavimas; 8. Tekstilės technologijos ir techninės tekstilės aprangos sistemos.	1. Aplinką tausojanti energetika ir aplinkosaugos technologijos; 2. Naujos medžiagos ir technologijos energijos konversijai ir žiedinei ekonomikai; 3. Matavimų technologijos ir prietaisai; 4. Molekulinė elektronika ir nanoinžinerija; 5. Kondensuotos medžiagos ir elektronikos prietaisai; 6. Fotonikos ir lazerių technologijos; 7. Kompleksinės fizikinės sistemos ir jų tyrimo metodų plėtra; 8. Išmaniosios ir funkcinės tekstilės bei aprangos technologijos.
GTC	1. Biologinės įvairovės tyrimai ir prognozė globalios kaitos ir antropogeninio poveikio sąlygomis; 2. Biologinių išteklių ir aplinkos kokybės būklės bei kaitos tyrimai, išsaugojimo mokslinis pagrindimas; 3. Biologinių sistemų funkcionavimo ir adaptacijos molekuliniai genetiniai bei evolutiniai mechanizmai; 4. Geosistemų ir jas formuojančių procesų tyrimai tvariam vystymuisi ir gyvenimo kokybės užtikrinimui; 5. Kenksmingų medžiagų sklaidos ekosistemose, jų ekotoksinio ir biologinio poveikio dėsningumų ir mechanizmų antropogeninio streso sąlygomis tyrimai.	1. Biotos ištekliai kintančioje aplinkoje: populiacijų, rūšių ir bendrųjų būklės tyrimai, valdymo ir tvaraus naudojimo pagrindimas (BIOTA); 2. Laukinės gamtos biologinės įvairovės ir ekologijos molekuliniai pagrindai; 3. Biologinių sistemų funkcijų, reakcijų, adaptacijos tyrimai ir taikymo perspektyvos; 4. Geoaplinka ir jos ištekliai kintančiomis klimato ir žmogaus poveikio sąlygomis.	1. Biologinės įvairovės ir buveinių būklės bei dinamikos tyrimai, išsaugojimo ir atkūrimo mokslinis pagrindimas (BIOLOGINĖ ĮVAIROVĖ); 2. Klimato kaitos ir žmogaus veiklos sąlygojamų veiksmų poveikiai ekosistemų būklei, jų funkcionavimui, teikiamoms paslaugoms ir išteklių tvarumui (KLIMATAS IR EKOSISTEMOS); 3. Kenksmingų medžiagų, patogenų ir nepalankių veiksmų sklaida besikeičiančioje aplinkoje rizikos vertinimo ir aplinkos kokybės gerinimo kontekste (TARŠA).
IMC	1. Kamieninių ir aukštesnės diferenciacijos ląstelių technologijų, rekombinantinių molekulių kūrimas ir tyrimai; 2. Molekulinio ir ląstelinio imuniteto tyrimai biologiniuose modeliuose in vitro ir in vivo; 3. Sveikatos stebėsenos ir inovatyvių diagnostikos ir gydymo metodų taikymo ir ligų prevencijos tyrimai.	1. Molekulinio ir ląstelinio imuniteto tyrimai biologiniuose modeliuose in vitro ir in vivo; 2. Naujos kamieninių ląstelių ir rekombinantinių molekulių technologijos audinių inžinerijai ir regeneracinei medicinai; 3. Sveikatinimo, inovatyvių diagnostikos ir gydymo metodų taikymo ir ligų prevencijos tyrimai.	1. Kamieninių ir aukštesnės diferenciacijos ląstelių technologijos regeneracinei medicinai ir audinių inžinerijai; 2. Imunodiagnostikos, imunoterapijos ir imunobiologijos technologijų kūrimas ir taikymas; 3. Pažangių diagnostikos, stebėsenos ir terapijos technologijų sveikatos priežiūrai kūrimas ir vystymas ikiklinikiniai ir klinikiniai biomedicininiai tyrimai.
LAEI	1. Efektyvaus žemės ūkio kūrimas Lietuvoje 2. Lietuvos kaimo raida	1. Lietuvos kaimo raida žinių visuomenėje; 2. Tvaraus žemės ūkio kūrimas Lietuvoje.	-
LAMMC	1. Augalų biopotencialas ir kokybė daugiafunkciniam panaudojimui 2. Darni miškininkystė ir globalūs pokyčiai	1. Augalų biopotencialas ir kokybė daugiafunkciniam panaudojimui;	1. Augalų biopotencialas daugiafunkciniam panaudojimui ir agroekosistemų tvarumui;

80 ŠMM ministro 2012-02-23 įsakymas (Nr. V-323) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų patvirtinimo“. Prieiga internetu: https://gamtostyrimai.lt/uploads/documents/mokslo_projektai/IIMTEPP/V-323.pdf

81 ŠMM ministro 2012-03-14 įsakymas (Nr. V-462) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų patvirtinimo“. Prieiga internetu: https://www.laei.lt/x_file_download.php?pid=1168

82 LMT (2021). Valstybinių mokslinių tyrimų institutų 2022–2026 m. siūlomos ilgalaikių institucinių MTEP programų tematikos. [žiūrėta 2021-09-30]. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/valstybiniu-moksliu-tyrimu-institutu-20222026-m.-siulomos-ilgalaikiu-instituciniu-mtep-programu-tematikos/3879>

83 LMT (2021). Valstybinių mokslinių tyrimų institutų 2022–2026 m. siūlomos ilgalaikių institucinių MTEP programų tematikos. [žiūrėta 2021-09-30]. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/valstybiniu-moksliu-tyrimu-institutu-20222026-m.-siulomos-ilgalaikiu-instituciniu-mtep-programu-tematikos/3879>

	3. Kenksmingieji organizmai agro ir miško ekosistemose (KOMAS) 4. Sodininkystė ir daržininkystė: agrobiologiniai pagrindai ir technologijos 5. Žemės ūkio bei miškų dirvožemių našumas ir tvarumas 6. Žemės ūkio ir miškų augalų genetika ir genotipų kryptingas keitimas	2. Darni miškininkystė ir globalūs pokyčiai; 3. Kenksmingieji organizmai agro ir miško ekosistemose (KOMAS); 4. Sodininkystė ir daržininkystė: agrobiologiniai pagrindai ir technologijos; 5. Žemės ūkio bei miškų dirvožemių našumas ir tvarumas; 6. Žemės ūkio ir miškų augalų požymių bei savybių genetinės prigimties tyrimas, genotipų kryptingas keitimas šiuolaikinėms veislėms kurti.	2. Darni miškininkystė ir globalūs pokyčiai; 3. Kenksmingieji organizmai agro- ir miško ekosistemose (KOMAS); 4. Sodininkystė ir daržininkystė agrobiologiniai pagrindai ir technologijos; 5. Agrogeninių bei miškų dirvožemių našumas ir tvarumas; 6. Genetiniai, biotechnologiniai ir selekciniai sprendimai augalų biojvairovei bei inovatyvioms technologijoms.
LEI	1. Atominių elektrinių eksploatavimo nutraukimo ir radioaktyviųjų atliekų bei panaudoto kuro tvarkymo procesų tyrimas ir radiacinio poveikio analizė 2. Atsinaujinančių išteklių naudojimo efektyviai energijos gamybai ir poveikio aplinkai tyrimas 3. Branduoliniuose ir termobranduoliniuose įrenginiuose vykstančių saugai svarbių procesų moksliniai tyrimai 4. Degimo ir plazminių procesų eksperimentiniai bei skaitiniai tyrimai energijos generavimo technologijų iš atsinaujinančio biokuro tobulinimui ir aplinkos taršos mažinimui 5. Energetikos sektoriaus plėtros ekonominė ir darnumo analizė 6. Vienfazių ir dvifazių srautų dinamikos, šilumos ir masės pernašos procesų tyrimas	1. Ateities energetikos technologijų kūrimas, jų saugos ir patikimumo tyrimai; 2. Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros prognozės, efektyvaus naudojimo ir socialinio poveikio tyrimas; 3. Energetikos darnios raidos modeliavimas ir valdymo tyrimas; 4. Inovatyvios technologinės sistemose vykstančių šiluminių ir hidrodinaminių procesų dėsningumų tyrimai; 5. Jonizuojančios spinduliuotės poveikio bei kitų su atominių elektrinių eksploatavimo nutraukimu susijusių problemų tyrimas.	1. Pažangių energetikos technologijų kūrimas, integravimas ir plėtra 2. Tarpdisciplininiai dekarbonizacijos ir prisitaikymo prie klimato kaitos tyrimai 3. Inovatyvios atsinaujinančius išteklius naudojančiose energetinėse technologinėse sistemose vykstančių procesų dėsningumų bei susidarantių produktų tyrimai 4. Panaudoto branduolinio kuro ir eksploatavimo nutraukimo, radioaktyviųjų atliekų saugojimo ir galutinio sutvarkymo įrenginių saugos ir juose vykstančių procesų skaitiniai tyrimai
LII	1. Lietuvos Metrikos ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas 2. Vėluojantis nacijos formavimasis: lietuvių atvejis? 3. Vilniaus istorija. Tyrimai 4. Visuomenės struktūros, socialinė sąveika ir jos poveikis valstybės raidai (Naujieji laikai)	1. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: valdžia, luomas, individas (XIV–XVIII a. istorijos slinkty); 2. Lietuvos Metrikos ir kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tyrimas; 3. Tūkstantmečiai iki valstybės. Priešistorinių bendruomenių daugiasluksniai tyrimai; 4. Vėluojanti tauta – 2: Lietuvių modernizacijos problemos.	1. Žmogus ir gyvensena priešistorinių ir ankstyvųjų istorinių laikų Lietuvoje tęstinumas ir kaita 2. Nuo asmens prie bendruomenės Lietuvos Metrikos ir kitų reikšmingų LDK istorijos šaltinių tyrimai 3. Konflikto genealogija modernėjančioje visuomenėje. Lietuvos atvejis (XIX–XX a.) 4. Lietuvos (LDK) valstybingumo istorinė raida Europos kontekste (XIII–XVIII a.) 5. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tekstai, kontekstai ir interpretacijos 6. Tautinė ir ar klasinė tapatybė XX a. Lietuvoje nuo politinių trajektorijų iki asmeninių išgyvenimų
LKI	1. Fundamentiniai ir taikomieji lietuvių ir kitų baltų kalbų vardyno tyrimai; 2. Fundamentiniai ir taikomieji lietuvių kalbos leksikos, leksinės semantikos ir terminologijos tyrimai; 3. Kalbos istorija ir kontaktai: fundamentiniai ir taikomieji kalbos raidos bei rašties tyrimai; 4. Kalbos variantai: fundamentiniai ir taikomieji geolingvistikos ir sociolingvistikos tyrimai.	1. Fundamentiniai ir taikomieji lietuvių ir kitų baltų kalbų vardyno bei etimologijos tyrimai, 2017–2021; 2. Fundamentalieji ir taikomieji šiuolaikinės bendrinės lietuvių kalbos pokyčių bei inovacijų tyrimai ir sklaida; 3. Sociolingvistiniai duomenynai, tyrimai ir populiarieji sklaida, 2017–2021; 4. XXI amžiaus tarmėtyros modelio kūrimas ir taikomieji regioniniai variantiškumo tyrimai.	1. Bendrinės lietuvių kalbos funkcionavimo visuomenėje polinkiai ir modernių skaitmeninių leksikografinių sprendinių plėtra; 2. Baltų kalbų raidos, rankraštinio ir spausdintinio šaltinių, vardyno tyrimai; 3. Lietuvos regioninio kalbos variantiškumo tyrimų diskursas objekto revizija, metodologinės inovacijos ir geoerdvinė regioninių variantų dinamikos stebėseną; 4. Rašytinis XIV–XX a. pr. lituanistikos ir lituanikos paveldas kalbų ir kultūrų sąveika.
LKTI	1. Lietuvos dailės paveldas: vaizdai, tekstai ir kontekstai; 2. Lietuvos filosofija: istorija ir dabartis; 3. Lietuvos kultūros raidos XX–XXI a. sandūroje tyrimai: tapatybės ir atmintys;	1. Lietuvos dailės, muzikos ir teatro tyrimai: paveldas, nauji reiškiniai, kontekstai; 2. Tradicijos ir dabarties sankirtos: tarpdalykiniai XX a.–XXI a. kultūros tyrimai.	1. Kultūrų kaita ir sąveika XXI a. iššūkių sąlygomis; 2. Meno (ne)autonomijos tyrimai.

	4. Lietuvos muzika ir teatras: asmenybės, savitumai, kontekstai (XIX–XXI a.).		
LII ir LKTI	-	1. XIX amžiaus sociokultūrinis laukas: visuomenės grupės, asmenybės, institucijos.	-
LLTI	1. Baltų mitologijos ir lietuvių sakytinio folkloro tyrimai 2. Dainų šaltiniai ir tyrimai 3. Maironis ir jo epocha: literatūros kanono kaita 4. Senosios Lietuvos ir Prūsijos literatūros bei raštijos tyrimai 5. Sovietmečio literatūros istoriniai tyrimai	1. Moderniosios Lietuvos literatūrinis kanonas; 2. Lietuvių folkloro, mitologijos ir šiuolaikinių folklorinių procesų tyrimai; 3. Literatūra kaip socialumo liudininė: estetika, atmintis, mentalitetas vėlyvuosiu sovietmečiu–XXI a. pradžioje; 4. Senosios Lietuvos ir Prūsijos raštijos fundamentiniai tyrimai.	1. Lietuvių folklorinės tradicijos ir jos kaitos tyrimai 2. XX–XXI a. lietuvių literatūros transformacijos kanonas, poetika, kontekstai 3. Senosios Lietuvos ir Prūsijos įvairiakalbės raštijos bei jos kultūrinių kontekstų tyrimai ir publikavimas
LSTC	1. Demografinis nuosmukis ir jo poveikis socialinei pagalbai socialinių ir ekonominių pokyčių sąlygomis; 2. Gyventojų užimtumo ir jo įtakos gyvenimo lygiui tyrimai; 3. Lietuvos gyventojų grupės besikeičiančių socialinių erdvių sąlygomis (2012–2016).	1. Lietuvos visuomenės socialinės diferenciacijos procesai ir integracijos prielaidos; 2. Socialinių ir ekonominių pokyčių įtakos darbo rinkai ir atskirų gyventojų grupių užimtumui tyrimai; 3. Socialinių ir etninių grupių įtrauktis ir veiksniai keliant jų gerovę: šeima, būstas, pajamos, socialinės paslaugos.	-
NVI	-	1. Kancerogenezės bei piktybinių navikų epidemiologijos tyrimai vėžio profilaktikos plėtrai; 2. Vėžio ankstyvosios diagnostikos tobulinimas; 3. Piktybinių navikų individualizuoto gydymo technologijų plėtra.	1. Mokslo žinios ir inovatyvios technologijos vėžio prevencijai ir ankstyvam aptikimui; 2. Inovatyvūs modeliai ir tvarūs sprendimai vėžio diagnozei, gydymui ir pacientų gyvenimo kokybei gerinti.
	2016–2020⁸⁴	2019–2023⁸⁵	-
LTI	1. Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas (2016–2020); 2. Subalansuotos baudžiamosios politikos ir efektyvios nusikalstamų prevencijos link: visuomenės saugumo stiprinimo galimybių žmogaus teisių apsaugos kontekste tyrimai (2016–2018).	1. Veiksmingų baudimo ir kitų valstybės reagavimo į nusikalstamas veikas formų ir priemonių tyrimai.	-
	-	2021–2025⁸⁶	2022–2026⁸⁷
LSMC	-	1. Asmens teisių įgyvendinimo iššūkiai modernioje visuomenėje: naujų ir besikeičiančių teisių dilemos.	1. Socialiniai iššūkiai gerovės visuomenei technologinės ir demografinės kaitos kontekste; 2. Žemės ūkio ir kaimo transformacijos.

Parengė STRATA pagal ŠMSM ministro įsakymus dėl ilgalaikių institutų MTEP programų patvirtinimo bei LMT paskelbtomis preliminaromis 2022–2026 m. tematikomis.

84 ŠMM ministro 2015-08-07 įsakymas (nr. V-882) „Dėl ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/15fff5903f3911e58568ed613eb39a73>

85 ŠMM ministro 2019-04-03 įsakymas (nr. V-359) „Dėl Lietuvos teisės instituto ilgalaikės institucinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2019–2023 metų programos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://teise.org/wp-content/uploads/2019/04/D%C4%97I-LTI-ilgalaik%C4%97s-programos-patvirtinimo.pdf>

86 ŠMSM ministro 2021-05-25 įsakymas (nr. V-871) „Dėl Lietuvos socialinių mokslų centro ilgalaikės institucinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros 2021–2025 metų programos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://teise.org/wp-content/uploads/2021/05/LSMC-TI-Ilgalaik%C4%97s-programa-Asmens-teises.pdf>

87 LMT (2021). Valstybinių mokslinių tyrimų institutų 2022–2026 m. siūlomos ilgalaikių institucinių MTEP programų tematikos. [žiūrėta 2021-09-30]. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/valstybiniu-moksliniu-tyrimu-institutu-20222026-m.-siulomos-ilgalaikiu-instituciniu-mtep-programu-tematikos/3879>

5 lentelė. Ilgalaikės institucinės MTEP programos įgyvendinamos (baigiamos įgyvendinti) MTI (2017 – 2021(2023) m. laikotarpiu)

Programos įgyvendini-mo laikotarpis	Progra-mą įgyven-dinantis MTI	Programos pavadinimas	Norminiai etatai skirti programai	Lėšos visai programai (tūkst. Eur) (iš viso)	Lėšos norminiams etatams (tūkst. Eur)	Kitos lėšos planuojamai programai vykdyti (iš kitų MTI skirtų VB bazinio finansavimo lėšų) (tūkst. Eur)	Lėšų dalis norminiams etatams nuo visų Programai numatytų lėšų (proc.)
2017–2021	FTMC	Aplinką tausojanti energetika ir aplinkosaugos technologijos	60	5 750,0 €	2 875,0 €	2 875,0 €	50%
2017–2021		Funkcinės medžiagos ir technologijos	43	4 120,0 €	2 060,0 €	2 060,0 €	50%
2017–2021		Matavimų technologijos ir prietaisai	6	580,0 €	290,0 €	290,0 €	50%
2017–2021		Molekulinė elektronika ir nanoinžinerija	34	3 260,0 €	1 630,0 €	1 630,0 €	50%
2017–2021		Nanostruktūrizuotos medžiagos ir elektronikos prietaisai	34	3 260,0 €	1 630,0 €	1 630,0 €	50%
2017–2021		Optoelektronikos ir lazerių technologijos	32	3 070,0 €	1 535,0 €	1 535,0 €	50%
2017–2021		Sudėtingų sistemų dinamika ir charakterizavimas	13	1 250,0 €	625,0 €	625,0 €	50%
2017–2021		Tekstilės technologijos ir techninės tekstilės aprangos sistemos	10	960,0 €	480,0 €	480,0 €	50%
2017–2021		IŠ VISO:	232	22 250,0 €	11 125,0 €	11 125,0 €	50%
2017–2021	GTC	Biotos ištekliai kintančioje aplinkoje: populiacijų, rūšių ir bendrijų būklės tyrimai, valdymo ir tvaraus naudojimo pagrindimas (BIOTA);	31,7	1 689,8 €	1 681,3 €	8,5 €	99%
2017–2021		Laukinės gamtos biologinės įvairovės ir ekologijos molekuliniai pagrindai;	19,47	1 040,0 €	1 031,5 €	8,5 €	99%
2017–2021		Biologinių sistemų funkcijų, reakcijų, adaptacijos tyrimai ir taikymo perspektyvos;	25,22	1 345,0 €	1 336,5 €	8,5 €	99%
2017–2021		Geoaplinka ir jos ištekliai kintančiomis klimato ir žmogaus poveikio sąlygomis.	25,22	1 345,0 €	1 336,5 €	8,5 €	99%
2017–2021		IŠ VISO:	101,61	5 419,8 €	5 385,8 €	34,0 €	99%
2017–2021	LAEI	Lietuvos kaimo raida žinių visuomenėje;	6,5	311,6 €	311,6 €		100%
2017–2021		Tvaraus žemės ūkio kūrimas Lietuvoje.	7,94	380,7 €	380,7 €		100%
2017–2021		IŠ VISO:	14,44	692,3 €	692,3 €	- €	100%
2017–2021	LAMMC	Augalų biopotencialas ir kokybė daigafunkciniam panaudojimui;	16,41	1 120,4 €	786,8 €	333,6 €	70%
2017–2021		Darni miškininkystė ir globalūs pokyčiai;	10,5	716,9 €	503,4 €	213,5 €	70%
2017–2021		Kenksmingieji organizmai agro ir miško ekosistemose (KOMAS);	11,5	785,1 €	551,4 €	233,8 €	70%
2017–2021		Sodininkystė ir daržininkystė: agrobiologiniai pagrindai ir technologijos;	13,5	1 271,5 €	647,3 €	625,9 €	51%
2017–2021		Žemės ūkio bei miškų dirvožemių našumas ir tvarumas;	15,75	1 075,3 €	755,2 €	320,1 €	70%
2017–2021		Žemės ūkio ir miškų augalų požymių bei savybių genetinės prigimties tyrimas, genotipų kryptingas keitimas šiuolaikinėms veislėms kurti.	14	955,8 €	671,3 €	284,6 €	70%
2017–2021		IŠ VISO:	81,66	5 924,9 €	3 915,2 €	2 011,3 €	66%
2017–2021	LEI	Ateities energetikos technologijų kūrimas, jų saugos ir patikimumo tyrimai;	25,17	1 508,5 €	1 206,8 €	301,7 €	80%
2017–2021		Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros prognozės, efektyvaus naudojimo ir socialinio poveikio tyrimas;	17,08	1 023,5 €	818,9 €	204,6 €	80%
2017–2021		Energetikos darnios raidos modeliavimas ir valdymo tyrimas;	9,96	596,9 €	477,6 €	119,4 €	80%
2017–2021		Inovatyviose technologinėse sistemose vykstančių šiluminių ir hidrodinaminių procesų dėsningumų tyrimai;	20,5	1 475,0 €	982,8 €	491,4 €	67%
2017–2021		Jonizuojančios spinduliuotės poveikio bei kitų su atominių elektrinių eksploatavimo nutraukimu susijusių problemų tyrimas	8,22	492,5 €	394,0 €	98,5 €	80%
2017–2021		IŠ VISO:	80,93	5 096,4 €	3 880,1 €	1 215,6 €	76%
2017–2021	LII	Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: valdžia, luomas, individas (XIV–XVIII a. istorijos slinkty);	8,73	443,9 €	418,5 €	25,4 €	94%
2017–2021		Lietuvos Metrikos ir kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tyrimas;	7,69	376,0 €	368,5 €	7,5 €	98%
2017–2021		Tūkstantmečiai iki valstybės. Priešistorinių bendruomenių daugiasluksniai tyrimai;	7,58	368,4 €	363,4 €	5,0 €	99%

2017–2021	LKI	Vėluojanti tauta – 2: Lietuvių modernizacijos problemos.		15,18	756,1 €	728,0 €	28,1 €	96%
2017–2021		IŠ VISO:		39,18	1 944,4 €	1 878,4 €	66,0 €	97%
2017–2021		Fundamentiniai ir taikomieji lietuvių ir kitų baltų kalbų vardyno bei etimologijos tyrimai, 2017–2021;		6	287,7 €	287,7 €		100%
2017–2021		Fundamentalieji ir taikomieji šiuolaikinės bendrinės lietuvių kalbos pokyčių bei inovacijų tyrimai ir sklaida;		14,78	708,7 €	708,7 €		100%
2017–2021		Sociolingvistiniai duomenynai, tyrimai ir populiarioji sklaida, 2017–2021;		4	191,8 €	191,8 €		100%
2017–2021		XXI amžiaus tarmėtyros modelio kūrimas ir taikomieji regioniniai variantiškumo tyrimai.		10,5	503,4 €	503,4 €		100%
2017–2021	LII + LKTI	IŠ VISO:		35,28	1 691,5 €	1 691,5 €	- €	100%
2017–2021		XIX amžiaus sociokultūrinis laukas: visuomenės grupės, asmenybės, institucijos	LII	5,56	276,5 €	266,5 €	10,0 €	96%
2017–2021			LKTI	2,75	137,8 €	131,9 €		96%
2017–2021		IŠ VISO:		8,31	414,3 €	398,4 €	10,0 €	96%
2017–2021	LLTI	Moderniosios Lietuvos literatūrinis kanonas;		6,4	307,0 €	307,0 €		100%
2017–2021		Lietuvių folkloro, mitologijos ir šiuolaikinių folklorinių procesų tyrimai;		12,92	619,5 €	619,5 €		100%
2017–2021		Literatūra kaip socialumo liudininkė: estetika, atmintis, mentalitetas vėlyvuoju sovietmečiu–XXI a. pradžioje;		6,4	307,0 €	307,0 €		100%
2017–2021		Senosios Lietuvos ir Prūsijos raštijos fundamentiniai tyrimai.		6,5	311,5 €	311,5 €		100%
2017–2021		IŠ VISO:		32,22	1 545,0 €	1 545,0 €	- €	100%
2017–2021		LSTC	Lietuvos visuomenės socialinės diferenciacijos procesai ir integracijos prielaidos;		6,86	329,0 €		
2017–2021	Socialinių ir ekonominių pokyčių įtakos darbo rinkai ir atskirų gyventojų grupių užimtumui tyrimai;		4,89	234,5 €				
2017–2021	Socialinių ir etninių grupių įtrauktis ir veiksniai keliant jų gerovę: šeima, būstas, pajamos, socialinės paslaugos.		4,9	235,0 €				
2017–2021	IŠ VISO:		16,65	798,5 €	- €	- €		
2017–2021	LKTI	Lietuvos dailės, muzikos ir teatro tyrimai: paveldas, nauji reiškiniai, kontekstai;		12,23	599,3 €	586,4 €	13,0 €	98%
2017–2021		Tradicijos ir dabarties sankirtos: tarpdalykiniai XX a.–XXI a. kultūros tyrimai.		11,25	539,4 €	539,4 €		100%
2017–2021		IŠ VISO:		23,48	1 138,7 €	1 125,7 €	13,0 €	99%
2017–2021	NVI	Kancerogenezės bei piktybinių navikų epidemiologijos tyrimai vėžio profilaktikos plėtrai;		6,2	419,0 €	296,5 €	122,5 €	71%
2017–2021		Vėžio ankstyvosios diagnostikos tobulinimas;		6,2	419,0 €	296,5 €	122,5 €	71%
2017–2021		Piktybinių navikų individualizuoto gydymo technologijų plėtra.		6,22	419,0 €	298,5 €	120,5 €	71%
2017–2021		IŠ VISO:		18,62	1 257,0 €	891,5 €	365,5 €	71%
2017–2021	IMC	Molekulinio ir ląstelinio imuniteto tyrimai biologiniuose modeliuose in vitro ir in vivo;		9	1 855,0 €	431,5 €	1 423,5 €	23%
2017–2021		Naujos kamieninių ląstelių ir rekombinantinių molekulių technologijos audinių inžinerijai ir regeneracinei medicinai;		10	2 060,0 €	479,5 €	1 580,6 €	23%
2017–2021		Sveikatinimo, inovatyvių diagnostikos ir gydymo metodų taikymo ir ligų prevencijos tyrimai.		8,69	1 575,0 €	415,2 €	1 159,8 €	26%
2017–2021		IŠ VISO:		27,69	5 490,0 €	1 326,2 €	4 163,9 €	24%
2019–2023	LTI	Veiksmingų baudymo ir kitų valstybės reagavimo į nusikalstamas veikas formų ir priemonių tyrimai		n.n.	595,5 €	595,5 €		100%
2016–2020		Naujas požiūris į korupciją: iššūkiai ir galimybės peržengiant viešojo sektoriaus ribas		4,07	194,2 €	194,2 €		100%
2016–2023		IŠ VISO:		4,07	789,7 €	789,7 €	- €	100%

Parengta remiantis ilgalaikių institucinių MTEP programų aprašymais

Nr. 2 Interviu su suinteresuotų šalių atstovais

2.1. Interviu dalyviai

Nr.	Institucija	Informantų skaičius	Informantai
1	Energetikos ministerija	2	Žilvinas Danys, Inovacijų ir tarptautiškumo skatinimo grupės vadovas; Daumantas Kerežis, Inovacijų ir tarptautiškumo grupės vyresnysis patarėjas
2	Ekonomikos ir inovacijų ministerija	1	Nenurodoma
3	Finansų ministerija	1	Irma Patapienė, Investicijų departamento vyresnioji patarėja
4	Krašto apsaugos ministerija	2	Laurynas Mockaitis, Gynybos resursų agentūros prie KAM tyrimų ir technologijų skyriaus vedėjas; Domilė Lideikytė,
	Kultūros ministerija	1	Deividas Velkas, Visuomenės informavimo ir autorių teisių politikos grupės vadovas
6	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	5	Ugnė Užgalė, Daina Urbonaitienė, Almeda Kurienė, Rasa Genienė, Rita Skrebiškienė
7	Susisiekimo ministerija	1	Jurgita Barysienė, Infrastruktūros plėtros klausimų vyresnioji specialistė
8	Sveikatos apsaugos ministerija	1	Raimonda Janonienė, Strateginio planavimo ir valdymo skyriaus vedėja
9	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	1	Tadas Juknevičius, Mokslo skyriaus vedėjas
10	Teisingumo ministerija	4	Nenurodoma
11	Užsienio reikalų ministerija	1	Nenurodoma
12	Vidaus reikalų ministerija	3	Nenurodoma
13	Žemės ūkio ministerija	2	Laima Taparauskienė, Mokslo ir inovacijų skyriaus vedėja; Vygantas Katkevičius, Strateginių pokyčių valdymo grupės Vyriausiasis patarėjas
14	Mokslinių tyrimų institutų atstovai	13	Interviu su MTI atstovais dalyvavo: • 1 LKTI atstovas • 1 LSMC atstovas • 2 LEI atstovai Grupinėje diskusijoje dalyvavo atstovai iš šių institucijų: • 1 FTMC; • 2 LAMMC • 1 NVI • 2 GTC • 3 IMC
15	LMT	3	Romas Baronas Eugenijus Stumbrys Vaiva Priudokienė
16	LRVK	1	Daiva Žaromskytė-Rastėnė

2.2. Interviu analizės metodo aprašymas⁸⁸

Interviu su suinteresuotų pusių atstovais analizei pasirinktas kokybinės turinio analizės metodas. Atliekant kokybinę turinio analizę (toliau – KTA) analizuoti referuoti⁸⁹, pokalbių su suinteresuotų pusių atstovais, tekstai. Analizuojant šiuos tekstus siekta sistemingai klasifikuoti informantų patirtis susijusias su priemonėmis, padedančiomis valstybės institucijoms užsakyti reikalingus MTEP (ilgalaikėmis – NMP ir institutų – MTEP programomis bei Reikminių tyrimų priemone). KTA leidžia apibūdinti analizuojamą reiškinį (valstybės užsakymus moksliniams tyrimams ir kitoms paslaugoms iš tyrėjų) bei atskleisti, kokias prasmes, patirtis išskiria skirtingas suinteresuotas puses atstovaujantys tyrimo dalyviai:

- priemonių rezultatų potencialūs naudotojai (ministerijų atstovai, LRVK),
- programų administratoriai (Lietuvos mokslo tarybos atstovai),
- bei pagal šias priemones MTEP veiklas įgyvendinantys ir jų rezultatus pristatantys tyrėjai (MTI atstovai).

88 Remiantis Sabaliauskas, S. Kokybinė turinio analizė. In: Žydzūnaitė, V., Sabaliauskas, S. Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai. Vilnius, 2017. p. 56 – 88.

89 Referuotas pokalbio tekstas šio atveju reiškia pokalbio transkripciją, kurioje fiksuojami prasminiai informantų pasisakymai (teiginiai), neįtraukiant latentinių jų pasisakymų aspektų (pauzių, vizualinių, garsinių išraiškų, ekspresijos, nurodančios informanto elgesį, jausmus; neįtraukiant kalbos šiukšlių, kurios neatspindi informanto pasisakymo esmės ir pan.).

Tai yra, šiuo metodu galima aprašyti, kaip skirtingose suinteresuotose pusėse vyksta (vyko) MTEP užsakymų formulavimo, įgyvendinimo, bei jų rezultatų panaudojimo procesai, ar esama sąveikų įvairovės, su kokiais iššūkiais šiuose procesuose susiduriama ir pan., remiantis tyrimo dalyvių patirtimis.

KTA leidžia (1) sutraukti didelės apimties informaciją, surinktą pokalbių metu, (2) jungti tyrimo duomenis (informantų patirtis) pagal prasmę ir turinį į tam tikras kategorijas ir subkategorijas bei (3) suformuluoti empiriniais duomenimis pagrįstas išvadas. Taikant KTA dėmesys skiriamas tam, kaip informantai suvokia ir perteikia savo patirtis, nevertinamos jų asmenybės.

Atliekant KTA tyrime taikyta dedukcinė ir indukcinė kokybinė turinio analizė, kurios etapai apėmė pagrindinius žingsnius:

- (1) pirminė dedukcinė analizė atlikta pagal iš anksto numatomas kategorijas ir parengtą preliminarą kategorijų matricą;
- (2) vykdomas duomenų kodavimas, pirmiausia pagal išskirtas kategorijas vėliau, detalizuojant ir išskiriant kaip analizuojamo objekto požymiai pasireiškia konkrečioje situacijoje (pvz., kalbant apie konkrečią MTEP užsakymo priemonę arba, jei nebuvo su tokia susidurta / turima mažai žinių – bendrai apie situaciją);
- (3) kodai, esant poreikiui grupuojami į subkategorijas,
- (4) tais atvejais, kai negalima prasminių vienetų priskirti iš anksto išskirtoms kategorijoms, formuojamos išryškėjusios indukcinės kategorijos ir joms būdingos subkategorijos.
- (5) tikslinama, modifikuojama pirminė kategorijų matrica;
- (6) apibendrinama gauta kategorijų matrica, duomenys integruojami į tyrimo ataskaitą.

6 lentelė. Pirminė kategorijų matrica naudota dedukcinės analizės metu

Tema	Kategorija
MTEP užsakymų sistema	Sistemos apibūdinimas
	Sistemos išskiriami privalumai
	Iššūkiai su kuriais susiduriama sistemoje
MTEP užsakymo inicijavimas	Užsakymų inicijavimo proceso apibūdinimas
	Užsakymų inicijavimo procese išskiriami privalumai
	Iššūkiai su kuriais susiduriama užsakymų inicijavimo proceso metu
	Neapibrėžta kategorija (jei nėra kam priskirti)
MTEP užsakymo įgyvendinimas	Užsakymų įgyvendinimo proceso apibūdinimas
	Užsakymų įgyvendinimo procese išskiriami privalumai
	Iššūkiai su kuriais susiduriama užsakymų įgyvendinimo proceso metu
	Neapibrėžta kategorija (jei nėra kam priskirti)
MTEP užsakymo rezultatų panaudojimas	Rezultatų panaudojimo proceso apibūdinimas
	Rezultatų panaudojimo procese išskiriami privalumai
	Iššūkiai su kuriais susiduriama panaudojant rezultatus
	Neapibrėžta kategorija (jei nėra kam priskirti)
Mokslo ir inovacijų pareigūnas	Ministerijos situacija ir poreikis tokiam pareigūnui
	Teigiami tokios pozicijos steigimo aspektai
	Iššūkiai tokiai pozicijai sukūrus
	Neapibrėžta kategorija (jei nėra kam priskirti)
Neapibrėžta tema	Neapibrėžta kategorija (jei nėra kam priskirti)

Parengė STRATA

2.3. Interviu gairės

2.3.1 Interviu su valstybės institucijų atstovais

2.3.1.1. Interviu su ministerijų atstovais gairės

Įvadinis klausimas

1. Jeigu galėtumėte trumpai apibūdinti Jūsų ministerijos įsitraukimą panaudojant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatus, ministerijos lygmenyje priimant sprendimus dėl politikos formavimo ar įgyvendinimo, kaip Jūs vertumėte šį įsitraukimą?

Priemonių žinomumas

Toliau detaliau bus aptariami trys valstybės MTEP poreikiams atliepti skirtos priemonių grupės – reikminiai tyrimai, nacionalinės mokslinių tyrimų programos bei valstybinių mokslinių tyrimų institutų MTEP programos. Tais atvejais, jei su priemonėmis nebuvo susidurta, klausiami bendri klausimai.

2.1 Pirmiausia norėtusi suprasti kiek Jums yra tekę susidurti su šiomis priemonėmis?

- ar šios priemonės Jums yra žinomos?
- ar Jūsų ministerija yra / buvo koku nors būdu įsitraukusi į jas?

Jei nei su viena įvardinta priemone nebuvo susidurta:

2.2 Prašau, pasidalinkite, dėl ko šiomis priemonėmis nebuvo naudotasi / nebuvo įsitraukta į jų įgyvendinimo procesus?

- Ar matote ministerijos poreikį pasinaudoti kažkuria iš šių priemonių ateityje?

Valstybės MTEP užsakymų iniciavimo procesas

2. Papasakokite plačiau kaip Jūsų ministerijoje vyksta ministerijos poreikius atliepiančių MTEP užsakymų formavimo procesas?

Klausimo detalizavimas:

3. Kaip formuojamas Jūsų ministerijos MTEP užsakymų (tyrimų) poreikis?

- Pavyzdžiui, kaip keliamos sprendžiamos problemos, formuluojamos tyrimų temos, rengiami tyrimų planai, laukiami tyrimų projektų rezultatai ir pan.?
- Kas įsitraukia į ministerijos MTEP poreikio formavimą? Ar Jūsų ministerijoje už MTEP poreikių formavimą, planų rengimą ir pan. yra atsakingas koks nors vienas ar keli žmonės, ar tai labiau išsiskaidę po ministerijos padalinius?
- Ar Jūsų ministerijoje rengiami užsakymų mokslui / MTEP poreikio planai?
- Kaip yra organizuojamas pačių temų atrankos procesas?
- Ar Jūsų ministerijoje žinoma, į kokias institucijas (ar kokius tyrėjus) galima kreiptis, norint gauti įrodymais, MTEP grįstus patarimus kylančioms problemoms spręsti?

4. Kokie, Jūsų manymu, šio užsakymų formavimo proceso ir jo veiksmų teigiami aspektai?

5. Kokie šio proceso pasitaikantys trikdžiai, taisytiniai aspektai?

Klausimai tik tiems, kas susidūrę su bent viena iš programų:

6. Ar Jūsų ministerija, atsižvelgdama į savo MTEP užsakymų poreikį, koku nors būdu įsitraukia į šių programų (šios programos) formavimą?

- Pavyzdžiui, dalyvauja konsultacijose, teikia pastabas dėl formuojamų temų, dalyvauja nacionalinių mokslo programų vykdymo grupėse, teikia išvadas, rekomendacijas dėl tų programų tobulinimo ir pan.?
- Jei taip, kaip įsitraukiate?
- Jei ne – kas trukdo įsitraukimui, kokias problemas čia matote ar su jomis teko susidurti?

Klausimas tiems, kas yra susidūrę su reikminiais tyrimais:

7. Atsižvelgiant į ministerijų pasiūlytų reikminių tyrimų temų atrankos sėkmės rodiklį, nemaža dalis (daugiau nei du trečdaliai) valstybės institucijoms aktualių reikminių tyrimų temų praranda galimybę atitinkamu kvietimo laikotarpiu būti ištirtos per reikminių tyrimų priemonę, todėl atsiranda poreikis ieškoti kitų finansavimo šaltinių arba bandyti teikti temas vėlesniais metais. Kokie, Jūsų manymu, būtų galimi šios problemos sprendimai, situacijos gerinimo būdai?

Bendras klausimas visiems:

8. Jūsų manymu, ar ir kaip galėtų būti aktyvesnis ministerijų įsitraukimas – apariamų programų – valstybinių MTI ilgalaikių MTEP programų, reikminių tyrimų, nacionalinių mokslo programų – inicijavimo atveju? Kaip (ar akivaizdžiai) keistų situaciją aktyvesnis suinteresuotų šalių įsitraukimas?

Valstybės MTEP užsakymų įgyvendinimo procesas

Bendras klausimas visiems:

9. Papasakokite plačiau apie Jūsų ministerijos dalyvavimą ministerijos poreikius atliepiančių MTEP užsakymų įgyvendinimo procesuose.

Klausimo detalizavimas:

10. Kokiais šaltiniais Jūsų ministerijoje finansuojami užsakomi MTEP?

- *Susidūrusiems su bent viena iš priemonių:* Ar Jūsų ministerijoje naudojamos tik šios / šia priemonėmis/priemone ar ieškomi kiti galimi finansavimo šaltiniai?
- *Nesusidūrusiems su bent viena iš trijų priemonių:* Ar yra ieškoma papildomų finansavimo šaltinių ministerijos MTEP užsakymų poreikiui atliepti (pavyzdžiui, nacionalinių ar tarptautinių MTEP programų, fondų, ES finansavimo mechanizmų ar kt.)?
- Su kokiais iššūkiais susiduriate ieškant finansavimo šaltinių Jūsų MTEP poreikiams atliepti?

11. Galbūt atliekate kokius nors veiksmus užtikrinti ministerijos užsakytų MTEP rezultatų kokybei (pavyzdžiui, inicijuojate diskusijas, konsultacijas, atliekate tarpinių ataskaitų peržiūrą, etc.)?

12. Kokiais būdais užtikrinamas Jūsų ministerijos ir jai pavaldžių tyrimus įgyvendinančių institucijų (pavyzdžiui, laboratorijų, centrų) bendradarbiavimas MTEP įgyvendinimo ar mūsų aptariamų trijų programų kontekste?

13. Kokie, Jūsų manymu, šio MTEP užsakymų įgyvendinimo proceso ir jo veiksmų teigiami aspektai? Kokie šiame procese pasitaikantys trikdžiai, taisytiniai aspektai?

Valstybės MTEP įgyvendintų rezultatų panaudojimas

Bendras klausimas visiems:

14. Papasakokite plačiau kaip Jūsų ministerijoje naudojami užsakyti MTEP rezultatai.

Klausimo detalizavimas:

15. Ar yra reflektuojama kiek gauti rezultatai atitinka ministerijos poreikius? Kokia Jūsų patirtis šiuo klausimu? Kokie būtų Jūsų pasiūlymai situacijos gerinimui?

- Kaip manote, ar ministerijoje pakanka įgūdžių suprasti, kritiškai įvertinti gautus rezultatus bei juos tinkamai panaudoti sprendimų priėmimo?
- Ar aptariate rezultatus su tyrimus įgyvendinusiiais tyrėjais?
- Ar rezultatų pateikimo terminai atitinka Jūsų ministerijos poreikius?
- Ar teko susidurti su situacija, kad užsakyti tyrimai ar tyrimų rezultatai būtų praradę aktualumą per tyrimo atlikimo laikotarpį? Jei taip, kaip, Jūsų manymu, tokios ar panašios situacijos galima būtų išvengti ateityje?

16. Kokie, Jūsų manymu, tokio tyrimų rezultatų panaudojimo teigiami aspektai? Kokie šiame procese pasitaikantys trikdžiai, taisytini aspektai?

17. Ar stebite, analizuojate, vertinate kaip ministerijos užsakytų MTEP rezultatai pritaikomi priimant politinius sprendimus?

18. Kokiais būdais užtikrinama ministerijos užsakytų (galbūt ir kitų) MTEP rezultatų sklaida?

Klausimas tik tiems, kurie susidūrę su bent viena iš programų:

19. Kaip (jeigu) Jūsų ministerija įsitraukia į šių programų vertinimą? Kokius matote čia privalumus ar trūkumus?

Baigiamieji klausimai

20. Kaip Jūs manote, ar ministerijai būtų naudinga turėti žmogų, kurio funkcijos būtų tiesiogiai susijusios su ministerijos MTEP poreikių koordinavimu (užsakymų planavimu, rezultatų panaudojimo užtikrinimu ir pan.)?

21. Atsižvelgiant į tai ką šiandien aptarėme, ar Jūs matytumėte dar kokių nors svarbių aspektų, kurie būtų susiję su procesais, kuriais valstybės institucijos gali užsakyti ir pasinaudoti MTEP rezultatais, bet jų dar nepalietėme ir manytumėte, kad į juos būtų svarbu atkreipti dėmesį?

2.3.1.2. Interviu su LRVK atstovais gairės

Įvadinis klausimas

22. Jeigu galėtumėte trumpai apibūdinti Kanceliarijos įsitraukimą panaudojant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos rezultatus, Kanceliarijos lygmenyje priimant sprendimus dėl politikos formavimo ar įgyvendinimo, kaip Jūs vertumėte šį įsitraukimą?

Priemonių žinomumas

Toliau detalčiau bus aptariami trys valstybės MTEP poreikiams atliepti skirtos priemonių grupės – reikminiai tyrimai, nacionalinės mokslinių tyrimų programos bei valstybinių mokslinių tyrimų institutų MTEP programos. Tais atvejais, jei su priemonėmis nebuvo susidurta, klausiami bendri klausimai.

23. Pirmiausia norėtusi suprasti kiek Jums yra tekę susidurti su šiomis priemonėmis?

- ar šios priemonės Jums yra žinomos?
- ar Kancelarija yra / buvo kokiu nors būdu įsitraukusi į jas?

Jei nei su viena įvardinta priemone nebuvo susidurta:

24. Prašau, pasidalinkite, dėl ko šiomis priemonėmis nebuvo naudotasi / nebuvo įsitraukta į jų įgyvendinimo procesus?

25. Ar matote Kanceliarijos poreikį pasinaudoti kažkuria iš šių priemonių ateityje?

Valstybės MTEP užsakymų iniciavimo procesas

26. Papasakokite plačiau kaip vyksta Kanceliarijos poreikius atliepiančių MTEP užsakymų formavimo procesas?

Klausimo detalizavimas:

27. Kaip formuojamas Kanceliarijos MTEP užsakymų (tyrimų) poreikis?

- Pavyzdžiui, kaip keliamos spręstinos problemos, formuluojamos tyrimų temos, rengiami tyrimų planai, laukiami tyrimų projektų rezultatai ir pan.?
- Kas įsitraukia į Kanceliarijos MTEP poreikio formavimą? Ar Kancelarijoje už MTEP poreikių formavimą, planų rengimą ir pan. yra atsakingas koks nors vienas ar keli žmonės, ar tai labiau išsiskaidę po LRVK padalinius?
- Ar Kancelarijoje rengiami užsakymų mokslui / MTEP poreikio planai?
- Kaip yra organizuojamas pačių temų atrankos procesas?
- Ar Kancelarijoje žinoma, į kokias institucijas (ar kokius tyrėjus) galima kreiptis, norint gauti įrodymais, MTEP grįstus patarimus kylančioms problemoms spręsti?

28. Kokie, Jūsų manymu, šio užsakymų formavimo proceso ir jo veiksmų teigiami aspektai?

29. Kokie šio proceso pasitaikantys trikdžiai, taisytini aspektai?

Klausimai, jei buvo susidūrę su bent viena iš programų:

30. Ar Kancelarija, atsižvelgdama į savo MTEP užsakymų poreikį, kokiu nors būdu įsitraukia į šių programų (šios programos) formavimą?

- Pavyzdžiui, dalyvauja konsultacijose, teikia pastabas dėl formuojamų temų, dalyvauja nacionalinių mokslo programų vykdymo grupėse, teikia išvadas, rekomendacijas dėl tų programų tobulinimo ir pan.?
- Jei taip, kaip įsitraukiate?
- Jei ne – kas trukdo įsitraukimui, kokias problemas čia matote ar su jomis teko susidurti?

Klausimai apie reikminius tyrimus:

31. Kanceliarija įsitraukia į Reikminių tyrimų tematiką, kurias siūlo ministerijos ar kitos suinteresuotos valstybės institucijos, atranką. Ar turite viziją, ką būtų galima šiame procese daryti kitaip?

32. Atsižvelgiant į ministerijų pasiūlytų reikminių tyrimų temų atrankos sėkmės rodiklį, nemaža dalis (daugiau nei du trečdaliai) valstybės institucijoms aktualių reikminių tyrimų temų praranda galimybę atitinkamu kvietimo laikotarpiu būti ištirtos per reikminių tyrimų priemonę, todėl atsiranda poreikis ieškoti kitų finansavimo šaltinių arba bandyti teikti temas vėlesniais metais. Kokie, Jūsų manymu, būtų galimi šios problemos sprendimai, situacijos gerinimo būdai?

Bendras klausimas apie visas tris programas:

33. Jūsų manymu, ar ir kaip galėtų būti aktyvesnis ministerijų, LRVK įsitraukimas – apariamų programų – valstybinių MTI ilgalaikių MTEP programų, reikminių tyrimų, nacionalinių mokslo programų – inicijavimo atveju? Kaip (ar akivaizdžiai) keistų situaciją aktyvesnis suinteresuotų šalių įsitraukimas?

Valstybės MTEP užsakymų įgyvendinimo procesas

Bendras klausimas:

34. Papasakokite plačiau apie Kanceliarijos dalyvavimą Kanceliarijos poreikius atliepančių MTEP užsakymų įgyvendinimo procesuose.

Klausimo detalizavimas:

35. Kokiais šaltiniais Kanceliarijoje finansuojami užsakomi MTEP?

- *Jei buvo susidūrę su bent viena iš priemonių:* Ar Kanceliarijoje naudojamosi tik šiomis / šia priemonėmis/ priemone ar ieškomi kiti galimi finansavimo šaltiniai?
- *Nesusidūrus su bent viena iš trijų priemonių:* Ar yra ieškoma papildomų finansavimo šaltinių Kanceliarijos MTEP užsakymų poreikiui atliepti (pavyzdžiui, nacionalinių ar tarptautinių MTEP programų, fondų, ES finansavimo mechanizmų ar kt.)?
- Su kokiais iššūkiais susiduriate ieškant finansavimo šaltinių Kanceliarijos MTEP poreikiams atliepti?

36. Galbūt atliekate kokius nors veiksmus užtikrinti Kanceliarijos užsakytų MTEP rezultatų kokybei (pavyzdžiui, inicijuojate diskusijas, konsultacijas, atliekate tarpinių ataskaitų peržiūrą, etc.)?

37. Kokie, Jūsų manymu, šio MTEP užsakymų įgyvendinimo proceso ir jo veiksmų teigiami aspektai? Kokie šiame procese pasitaikantys trikdžiai, taisytiniai aspektai?

Valstybės MTEP įgyvendintų rezultatų panaudojimas

Bendras klausimas visiems:

38. Papasakokite plačiau kaip Kanceliarijoje naudojami užsakyti MTEP rezultatai.

Klausimo detalizavimas:

39. Ar yra reflektuojama kiek gauti rezultatai atitinka LRVK poreikius? Kokia Jūsų patirtis šiuo klausimu? Kokie būtų Jūsų pasiūlymai situacijos gerinimui?

- Kaip manote, ar Kanceliarijoje pakanka įgūdžių suprasti, kritiškai įvertinti gautus rezultatus bei juos tinkamai panaudoti sprendimų priėmimo?
- Ar aptariate rezultatus su tyrimus įgyvendinusiaisia tyrėjais?
- Ar rezultatų pateikimo terminai atitinka Kanceliarijos poreikius?
- Ar teko susidurti su situacija, kad užsakyti tyrimai ar tyrimų rezultatai būtų praradę aktualumą per tyrimo atlikimo laikotarpį? Jei taip, kaip, Jūsų manymu, tokios ar panašios situacijos galima būtų išvengti ateityje?

40. Kokie, Jūsų manymu, tokio tyrimų rezultatų panaudojimo teigiami aspektai? Kokie šiame procese pasitaikantys trikdžiai, taisytiniai aspektai?

41. Ar stebite, analizuojate, vertinate kaip Kanceliarijos užsakytų MTEP rezultatai pritaikomi priimant politinius sprendimus?

42. Kokiais būdais užtikrinama Kanceliarijos užsakytų (galbūt ir kitų) MTEP rezultatų sklaida?

Klausimas tik tiems, kurie susidūrę su bent viena iš programų:

43. Kaip (jeigu) Kanceliarija įsitraukia į šių programų vertinimą? Kokius matote čia privalumus ar trūkumus?

Baigiamieji klausimai

44. Kaip Jūs manote, ar Kanceliarijai būtų naudinga turėti žmogų, kurio funkcijos būtų tiesiogiai susijusios su Kanceliarijos MTEP poreikių koordinavimu (užsakymų planavimu, rezultatų panaudojimo užtikrinimu ir pan.)?

45. Atsižvelgiant į tai ką šiandien aptarėme, ar Jūs matytumėte dar kokių nors svarbių aspektų, kurie būtų susiję su procesais, kuriais valstybės institucijos gali užsakyti ir pasinaudoti MTEP rezultatais, bet jų dar nepalietėme ir manytumėte, kad j juos būtų svarbu atkreipti dėmesį?

2.3.2 Interviu su LMT atstovais

2.3.2.1 Interviu su LMT vadovybe gairės:

Įvadiniai klausimai

1. Pasidalinkite kaip Jūs suprantate valstybės MTEP užsakymų sistemą? Ar galėtumėte apibūdinti, kas Jūsų nuomone, patenka po šia sąvoka? Kokios priemonės sudaro valstybės MTEP užsakymų sistemą?

Valstybės MTEP užsakymų iniciavimo ir įgyvendinimo procesas

2. Jeigu galėtumėte trumpai apibūdinti LMT įsitraukimą į valstybės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos užsakymų iniciavimą bei įgyvendinimo procesus, kaip Jūs vertumėte šį įsitraukimą?

Klausimo detalizavimas:

- Kaip vertinate LMT vaidmenį formuojant valstybės atžvilgiu aktualių sprendimų problemų, tyrimų temų formavimo procesus? (pvz., inicijuojant Reikminių tyrimų konkursus, formuojant Nacionalines mokslo programas, ilgalaikes institutų MTEP programas)
 - Su kokiais iššūkiais susiduriama LMT, kai yra (buvo) inicijuojamos valstybės poreikiams atliepti skirtos programos (pvz., Reikminių tyrimų, NMP, institutų ilgalaikės MTEP)? Kokius šių iššūkių sprendimo būdus Jūs matytumėte?
 - Kaip vertinate valstybės užsakymams skirtų MTEP programų (pvz., Reikminių tyrimų temų, NMP programų bei ilgalaikių institutų MTEP) tematikų vertinimo ir atrankos procesus? Jūsų manymu, kokie šių procesų pasitaikantys trikdžiai, taisytini aspektai?
 - Ar LMT turi viziją, atsižvelgiant į ankstesnę NMP iniciavimo patirtį, kaip galėtų būti organizuojamas naujų mokslo ir technologijų, prioritetinių tyrimų programų iniciavimo procesas? Ar yra dalykų, kuriuos būtų tikslinga taikyti ir ateityje, o kurių – atsakyti?
3. Kaip vertinate valstybės institucijų (ministerijų, LRVK ir kt.) vaidmenį valstybės poreikių mokslui, eksperimentinei plėtrai formavimo procesuose?
- Kokie jų vaidmens teigiami ir taisytini aspektai?
4. Kaip vertinate valstybės skiriamą finansavimą šių trijų priemonių įgyvendinimui?
- *Jei matoma kaip problema:* Kokius sprendimo būdus matytumėte šiai problemai spręsti?
 - Ar aktyvesnis ministerijų ar/ir kitų valstybės institucijų suinteresuotumas šių priemonių sukuriama rezultatais galėtų keisti situaciją, t. y., skatinti didesnes investicijas į valstybės užsakomuosius MTEP? Jei taip, ar turėtumėte viziją, kokiais veiksmais tą valstybės institucijų suinteresuotumą galima būtų stiprinti?
5. Kaip organizuojate programų (Reikminių tyrimų, NMP, ilgalaikių institutų) vertinimus?

Klausimo detalizavimas:

- Kokius matote čia privalumus ar trūkumus?
- Kokia LMT pozicija dėl šių programų vertinimų viešinimo?
- Ar (ir jei taip, tai kokiais būdais) LMT siekiama užtikrinti informacijos sklaidą, kad suinteresuotos šalys galėtų į(si)vertinti/susipažinti su atliktais vertinimais, ar vykdomos priemonės (pvz., Reikminiai tyrimai, NMP, ilgalaikės institutų MTEP programos) prisideda prie valstybei, visuomenei aktualių problemų sprendimo?

Valstybės MTEP įgyvendintų rezultatų panaudojimas

6. Kaip vertinate LMT vaidmenį užtikrinant, kad rezultatai gauti įgyvendinant veiklas pagal valstybės MTEP užsakymams skirtas programas (pvz., per Reikminių tyrimų projektus, NMP, ilgalaikes institutų programas), pasiektų sprendimų priėmėjus ir būtų panaudoti?

Klausimo detalizavimas:

- Kokiais būdais užtikrinama MTEP rezultatų, įgyvendinant tyrimus, pagal analizuojamas priemones, sklaida bei viešinimas? Ar yra stebima (planuojama stebėti) kaip panaudojami MTEP rezultatai, kurie buvo gauti įgyvendinant tyrimus per valstybės MTEP užsakymams skirtų programų priemones (pvz., Reikminių tyrimų, NMP, ilgalaikių institutų MTEP programų rezultatai)?
 - Kokį LMT vaidmenį matytumėte, siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinamos iš MTEP užsakymų rezultatų išplaukiančios rekomendacijos valstybės institucijoms?
7. Ar LMT atliekama valstybės lėšų panaudotų valstybės MTEP užsakymams stebėsena? Jei taip, tai kaip ši stebėsena vykdoma?

Užbaigiamasis klausimas jei neatsakyta interviu eigoje, lieka laiko

8. Atsižvelgiant į tai, ką šiandien aptarėme, ar Jūs matytumėte dar kokių nors svarbių aspektų, kurie būtų susiję su procesais, kuriais valstybės institucijos gali užsakyti ir pasinaudoti MTEP rezultatais ir juose LMT vaidmuo yra itin svarbus, bet jų dar nepalietėme ir manytumėte, kad į juos būtų svarbu atkreipti dėmesį?

2.3.2.2 Interviu su priemonės administruojančiais LMT atstovais gairės:

Įvadiniai klausimai

7. Pasidalinkite kaip Jūs suprantate valstybės MTEP užsakymų sistemą? Ar galėtumėte apibūdinti, kas Jūsų nuomone, patenka po šia sąvoka? Kokios priemonės sudaro valstybės MTEP užsakymų sistemą?

Valstybės MTEP užsakymų iniciavimo procesas

8. Jeigu galėtumėte trumpai apibūdinti LMT įsitraukimą į valstybės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos užsakymų iniciavimą bei įgyvendinimo procesus, kaip Jūs vertumėte šį įsitraukimą?

Klausimo detalizavimas:

- Kaip vertinate LMT vaidmenį formuojant valstybės atžvilgiu aktualių sprendimų problemų, tyrimų temų formavimo procesus, kurie vyksta inicijuojant reikminių tyrimų konkursus, formuojant nacionalines mokslo programas, ilgalaikes institutų MTEP programas?
- Su kokiais iššūkiais susiduriama LMT, kai yra (buvo) inicijuojamos Reikminių tyrimų, NMP, institutų ilgalaikės MTEP programos? Kokius šių iššūkių sprendimo būdus Jūs matytumėte?
- Kaip vertinate Reikminių tyrimų temų, NMP programų bei ilgalaikių institutų MTEP programų tematikų vertinimo ir atrankos procesus? Jūsų manymu, kokie šių procesų pasitaikantys trikdžiai, taisytini aspektai?

9. Kaip vertinate valstybės institucijų (ministerijų, LRVK ir kt.) vaidmenį valstybės poreikių mokslui, eksperimentinei plėtrai formavimo procesuose?

- o Kokie jų vaidmens teigiami ir taisytini aspektai?

Apie ilgalaikes MTI programas:

10. LMT ir kitos institucijos įsitraukia į valstybinių mokslinių tyrimų institutų ilgalaikių MTEP programų formavimą (dalyvauja konsultacijose, teikia išvadas dėl mokslinių tyrimų institutų planuojamų ilgalaikių programų ir pan.). Jūsų manymu, ar šie procesai organizuojami tinkamai? Ar yra aktualus aktyvesnio ministerijų, ar kitų valstybės institucijų įsitraukimo poreikis? Ką tai galėtų keisti?

Apie NMP:

11. Ar LMT turi viziją, atsižvelgiant į ankstesnę NMP inicijavimo patirtį, kaip galėtų būti organizuojamas naujų mokslo ir technologijų, prioritetinių tyrimų programų inicijavimo procesas? Ar yra dalykų, kuriuos būtų tikslinga taikyti ir ateityje, o kurių – atsisakyti?

- o Kaip, Jūsų manymu, aktyvesnis suinteresuotų šalių įsitraukimas į šį valstybės poreikius atliepiančių MTEP užsakymų formavimo procesą galėtų keisti situaciją?

12. Kaip vertinate valstybės skiriamą finansavimą šių trijų priemonių įgyvendinimui?

- o *Jei matoma kaip problema:* Kokius sprendimo būdus matytumėte šiai problemai spręsti?
- o Ar aktyvesnis ministerijų ar/ir kitų valstybės institucijų suinteresuotumas šių priemonių sukuriama rezultatais galėtų keisti situaciją, t. y., skatinti didesnes investicijas į valstybės užsakomuosius MTEP? Jei taip, ar turėtumėte viziją, kokiais veiksmais tą valstybės institucijų suinteresuotumą galima būtų stiprinti?

Valstybės MTEP užsakymų įgyvendinimo procesas

13. Kaip vyksta programų administravimas aptariamų valstybės MTEP užsakymui skirtų priemonių (Reikminių tyrimų, NMP, ilgalaikių institutų MTEP programų) įgyvendinimo kontekste?

- o Jūsų manymu, kokie šių administracinių procesų pasitaikantys trikdžiai, taisytini aspektai?
- o Kiek šie aspektai priklausomi nuo pačios LMT, o kiek nuo kitų suinteresuotų šalių įsitraukimo ar egzistuojančių reguliacinių aspektų?
- o Ar ir jei taip, tai kokių veiksmų imamasi (ar planuojama imtis) šiam procesui gerinti?

14. Ar Jūs stebite, vertinate su kokiomis problemomis susiduria tyrėjų komandos, įgyvendindamos valstybės užsakomuosius MTEP projektus pagal aptiriamas priemones?

- o Jūsų vertinimu, kokia dalis problemų, su kuriomis susiduria tyrėjai, sprendimų priklauso nuo pačios LMT, o kokia – nuo kitų išorinių (pavyzdžiui, reguliacinių) ar vidinių (pavyzdžiui, pačiose MSI taikomos praktikos) aspektų?
- o Ar šiuo atveju matote kokiais veiksmais ar suinteresuotų šalių sprendimais galima būtų pagerinti situaciją?

9. Kaip organizuojate programų (Reikminių tyrimų, NMP, ilgalaikių institutų) vertinimus? Kokius matote čia privalumus ar trūkumus?

- o Kokia LMT pozicija dėl šių programų vertinimų viešinimo?
- o Ar (ir jei taip, tai kokiais būdais) LMT siekiama užtikrinti informacijos sklaidą, kad suinteresuotos šalys galėtų į(si)vertinti/susipažinti su atliktais vertinimais, ar vykdomos priemonės – Reikminiai tyrimai, NMP, ilgalaikės institutų MTEP programos – prisideda prie valstybei, visuomenei aktualių problemų sprendimo?

Valstybės MTEP įgyvendintų rezultatų panaudojimas

10. Kaip vertinate LMT vaidmenį užtikrinant, kad rezultatai gauti įgyvendinant Reikminių tyrimų projektus, NMP, ilgalaikes institutų MTEP programas, pasiektų sprendimų priėmėjus ir būtų panaudoti?

Klausimo detalizavimas:

- o Kokius privalumus ir trūkumus išskirtumėte dėl projektų rezultatų, kurie buvo gauti įgyvendinant tyrimus per Reikminių tyrimų, NMP, ilgalaikių institutų MTEP programų priemones, vertinimo proceso?
- o Jūsų manymu, ar (ir jei taip, tai kaip) yra reflektuojama kaip rezultatai, kurie buvo gauti finansuojant tyrimus per aptiriamas tris priemones, atitinka valstybės poreikius? *Pavyzdžiui: vertinant projektų galutines vertinimo ataskaitas ar pačias programas; pačių įgyvendinusių tyrimus institucijų; valstybės institucijų, kurios dalyvavo tyrimų temų ar programų inicijavimo procesuose?*
- o Kokiais būdais užtikrinama MTEP rezultatų, įgyvendinant tyrimus, pagal analizuojamas priemones, sklaida bei viešinimas?
- o Ar yra stebima (planuojama stebėti) kaip panaudojami MTEP rezultatai, kurie buvo gauti įgyvendinant tyrimus per Reikminių tyrimų, NMP, ilgalaikių institutų MTEP programų priemones?
- o Kokį LMT vaidmenį matytumėte, siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinamos iš MTEP užsakymų rezultatų išplaukiančios rekomendacijos valstybės institucijoms?

11. Ar LMT atliekama valstybės lėšų panaudotų valstybės MTEP užsakymams stebėseną? Jei taip, tai kaip ši stebėseną vykdoma?

Užbaigiamasis klausimas jei neatsakyta interviu eigoje, lieka laiko

12. Atsižvelgiant į tai, ką šiandien aptarėme, ar Jūs matytumėte dar kokių nors svarbių aspektų, kurie būtų susiję su procesais, kuriais valstybės institucijos gali užsakyti ir pasinaudoti MTEP rezultatais ir juose LMT vaidmuo yra itin svarbus, bet jų dar nepalietėme ir manytumėte, kad į juos būtų svarbu atkreipti dėmesį?

2.3.3 Pokalbių su MTI atstovais gairės

2.3.3.1. Interviu su MTI atstovais gairės

Klausimai apie ilgalaikes institutų MTEP programas

1. Prašau papasakokite trumpai, kaip yra formuojamos ir tvirtinamos ilgalaikės institutų MTEP programos.
 - Kaip Jūsų atstovaujami (SH/GTMŽ) mokslinių tyrimų institutai (MTI) dalyvauja ilgalaikių institutų MTEP programų formavimo procesuose?
 - Kokios įprastai įsitvirtinusios ilgalaikių institutų MTEP programų siūlymų teikimo procedūros? Kokie šių procedūrų teigiami aspektai, kuriuos aspektus galima būtų tobulinti?
 - Kaip vertinate ilgalaikių institutų MTEP programų temų vertinimo ir atrankos procesą? *(Ilgalaikių institucinių MTEP programų atveju inicijuoja: 1) MTI – vertina ŠMSM (aptaria MTI, ŠMSM ir LMT, suinteresuotos ministerijos); 2) teikia ŠMSM – detalizuoja LMT – skelbiamas kvietimas teikti paraiškas)*
 - Kaip vertinate valstybės institucijų (ministerijų ir ne tik) įsitraukimą formuojant ir įgyvendinant institutų ilgalaikes MTEP programas? *Ar matote poreikį, kad šios institucijos aktyviau įsitrauktų į programų formavimo ar / ir įgyvendinimo procesus? Ką aktyvesnis valstybės institucijų įsitraukimas į programų formavimo procesus galėtų pakeisti? Jeigu aktyvesnio įsitraukimo poreikis matomas, kokie veiksmai, Jūsų manymu, tą įsitraukimą galėtų pastiprinti?*
2. Kaip vertinate skiriamą finansavimą ilgalaikėms institutų MTEP programoms įgyvendinti?
 - Ar, gavus finansavimą ilgalaikėi institucinei MTEP programai įgyvendinti, tam, kad pasiekti užsibrėžtų tikslų, susiduriama su papildomų finansavimo šaltinių poreikiu? Jei taip, kur, kokiais būdais ieškomi sprendimai? Su kokiais iššūkiais susiduria Jūsų atstovaujami MTI ieškant papildomų finansavimo šaltinių? Kokie būtų Jūsų siūlymai problemai spręsti?
3. Kaip vertinate ilgalaikių institucinių MTEP programų projektų administravimą individualiose MTI? Kokie šiame procese pasitaikantys trikdžiai, taisytini aspektai?
4. Papasakokite trumpai, kaip vyksta ilgalaikių institutų MTEP programų vertinimas? Su kokiomis problemomis čia susiduria Jūsų atstovaujami mokslinių tyrimų institutai? Kaip, Jūsų manymu, galima būtų koreguoti šį procesą?

Klausimai apie kitas valstybės MTEP užsakymų priemones

5. Jeigu galėtumėte trumpai apibūdinti Jūsų atstovaujamų (SH/GTMŽ) mokslinių tyrimų institutų dalyvavimą kitose valstybės poreikiams atliepti skirtose MTEP priemonėse – Reikminiuose tyrimuose, Nacionalinėse mokslo programose (NMP) – kiek aktyviai Jūsų atstovaujamų institutų tyrėjai įsitraukia (ar norėtų įsitraukti) į šias priemones?
 - Kaip (ar) dalyvavimas šiose priemonėse siejasi su institutų ilgalaikių MTEP programų įgyvendinimu?

Valstybės MTEP užsakymų iniciavimo procesas

6. Ar Jūsų atstovaujami institutai koku nors būdu buvo (yra) įsitraukę į Reikminių tyrimų, NMP keliamų sprendimų problemų, tyrimų temų formulavimą?
 - Jei taip, kaip šis įsitraukimas vyksta? Su kokiais iššūkiais, žvelgiant iš MTI perspektyvos, šiame etape susiduriama? *Jei dalyvaudavo NMP temų formulavimo procesuose: Kaip, remiantis Jūsų atstovaujamų MTI patirtimi, matytumėte naujų mokslo ir technologijų programų inicijavimo procesus? Ką galima būtų perimti iš ankstesniųjų, o ko, remiantis ta patirtimi, geriau reikėtų vengti, ar ką reikėtų keisti?*
7. Kaip vertinate valstybės institucijų (ministerijų, LRVK), LMT vaidmenį valstybės poreikių mokslui, eksperimentinei plėtrai formavimo procesuose? Kokie jų vaidmens teigiami ir taisytini aspektai? *Ar matote poreikį, kad šios institucijos aktyviau įsitrauktų į problemų, tyrimų ar pačių programų temų formavimo procesus? Kaip, Jūsų manymu, aktyvesnis suinteresuotų šalių įsitraukimas į šį valstybės poreikius atliepiančių MTEP užsakymų formavimo procesą galėtų keisti situaciją? Jeigu jų aktyvumo poreikis matomas, kokie veiksmai, Jūsų manymu, tą įsitraukimą galėtų pagerinti / pastiprinti?*
8. Kaip vertinate Reikminių tyrimų ir NMP temų vertinimo ir atrankos procesą aktualumo, strategiškumo, moksliskumo ir kitais svarbiais aspektais? *NMP atveju pasiūlymus teikti gali viešojo administravimo institucijos, MSI, mokslininkai ar kiti fiziniai ir juridiniai asmenys – vėliau LMT vertina (moksliskumą), ŠMSM tvirtina galutinį programų sąrašą// Reikminių tyrimų atveju MSI, ministerijos formuoja temas – teikia LRVK – LRVK vertina (aktualumą, strategiškumą ir pan.) – vėliau LMT vertina (moksliskumą).*

Valstybės MTEP užsakymų įgyvendinimo procesas

9. Kaip kiekvienos šios priemonės – Reikminiai tyrimai, NMP, ilgalaikės institutų MTEP programos – specifika (*trukmė, atrankos procesai, laukiami rezultatai ar pan.*) veikia patį MTEP įgyvendinimo procesą ar tai į kokio tipo rezultatus įprastai orientuojasi Jūsų atstovaujami MTI? Ar, Jūsų manymu, šiuo klausimu reikalingi kokie nors keitimai?
10. Kaip vertinate programų administravimą mūsų aptariamų valstybės poreikiams atliepti skirtų MTEP programų įgyvendinimo kontekste? Kokių pasiūlymų šiam procesui gerinti turėtumėte?
11. Ar Jūsų atstovaujamų MTI tyrėjams, laimėjus Reikminių tyrimų, NMP konkursus, tam, kad pasiekti užsibrėžtų tikslų tuose projektuose, susiduriama su papildomų finansavimo šaltinių poreikiu? Jei taip, kur, kokiais būdais ieškomi sprendimai?
12. *Papildomas, užduodamas priklausomai nuo anksčiau atsakytų:* Kaip manote, kaip ateityje, formuojant mūsų aptariamų priemonių ar panašaus tipo į valstybės institucijų MTEP užsakymus orientuotas programas, būtų galima išvengti problemų, su kuriomis buvo ar yra susiduriama jų ankstesniu įgyvendinimo atveju? Kokį savo vaidmenį šiame procese matytų institutai?

Valstybės MTEP įgyvendintų rezultatų panaudojimas

13. Papasakokite plačiau kokių veiksmų imamasi (jei imamasi) tam, kad, Jūsų atstovaujamų institutų MTEP rezultatai, gauti įgyvendinant tyrimus pagal aptariamas tris priemones, būtų panaudoti valstybės institucijų?

- Jūsų manymu, ar (ir jei taip, tai kaip) Jūsų atstovaujami (SH/GTMŽ) moksliniai tyrimų institutai reflektuoja kiek jų pateikiami MTEP rezultatai atitinka valstybės institucijų, kurių užsakymu vykdyti MTEP, poreikius?
- Kokiais būdais įprastai komunikuojate MTEP rezultatus šiais rezultatais suinteresuotoms valstybės institucijoms? Su kokiais iššūkiais susiduriate tokioje komunikacijos procese?
- Ar (ir jei taip, tai kaip) Jūsų atstovaujamuose institutuose užtikrinama, kad parengtos rekomendacijos, išplaukiančios iš atliktų tyrimų, būtų pateiktos valstybės institucijoms? Ar šiuo atveju susiduriama su kokiomis nors problemomis? Jei taip, kokie veiksmai (pačių institutų ar suinteresuotų valstybės institucijų) galėtų keisti situaciją? Ar stebima, kokia dalis rekomendacijų yra įgyvendinamos?

14. *Paklausti, jei prieš tai neatsakė:* Kokiais būdais užtikrinama Jūsų atstovaujamų MTI įgyvendinamų MTEP rezultatų sklaida bei viešinimas?

Užbaigiamasis klausimas jei neatsakyta interviu eigoje, lieka laiko

15. Atsižvelgiant į tai ką šiandien aptarėme, ar Jūs matytumėte dar kokių nors svarbių aspektų, kurie būtų susiję su procesais, kuriais valstybės institucijos gali užsakyti ir pasinaudoti MTEP rezultatais, o Jūsų atstovaujami SH/GTMŽ mokslinių tyrimų institutai atliepti jų poreikius, bet jų dar nepalietėme ir manytumėte, kad į juos būtų svarbu atkreipti dėmesį?

2.3.3.2. Grupinės diskusijos su MTI atstovais gairės

Klausimai apie ilgalaikes institutų MTEP programas

7. Prašau papasakokite trumpai, kaip Jūs suprantate, kokia yra institutų ilgalaikių MTEP programų paskirtis?

- *Kokius esminius institutų ilgalaikių MTEP programų privalumus ir trūkumus išskirtumėte?*
- *Į ką turėtų būti orientuotos ilgalaikės institutų MTEP programos?*

8. Kaip vertinate valstybės institucijų (ministerijų ir ne tik) įsitraukimą formuojant ir įgyvendinant institutų ilgalaikes MTEP programas?

- *Ar matote poreikį, kad šios institucijos aktyviau įsitrauktų į programų formavimo ar / ir įgyvendinimo procesus? Jeigu aktyvesnio įsitraukimo poreikis matomas, kokie veiksmai, Jūsų manymu, tą įsitraukimą galėtų pastiprinti?*

9. Kaip vertinate finansavimo mechanizmą ilgalaikėms institutų MTEP programoms įgyvendinti?

- *Ar, gavus finansavimą ilgalaikiai institucinei MTEP programai įgyvendinti, tam, kad pasiekti užsibrėžtų tikslų, susiduriama su papildomų finansavimo šaltinių poreikiu? Jei taip, kur, kokiais būdais ieškomi sprendimai? Su kokiais iššūkiais susiduria Jūsų atstovaujami MTI ieškant papildomų finansavimo šaltinių? Kokie būtų Jūsų siūlymai problemai spręsti?*

10. Kas yra pagrindiniai Jūsų ilgalaikių MTEP programų rezultatų naudos gavėjai? Kokių veiksmų imamasi (jei imamasi) tam, kad, Jūsų atstovaujamų institutų MTEP rezultatai, gauti įgyvendinant tyrimus pagal ilgalaikes MTEP programas, būtų panaudoti valstybės institucijų ar kitų suinteresuotų šalių?

- *Kokiais būdais įprastai komunikuojate ilgalaikių MTEP programų rezultatus šiais rezultatais suinteresuotoms valstybės institucijoms ar kitoms suinteresuotoms šalims? Su kokiais iššūkiais susiduriate tokioje komunikacijos procese?*

11. Kaip vertinate atsiskaitymo už ilgalaikių institucinių MTEP programų įgyvendinimą procesą? Kokie procese pasitaikantys trikdžiai, taisytiniai aspektai? Kaip, Jūsų manymu, galima būtų koreguoti šį procesą?

2.4. Suinteresuotų šalių požiūris apie analizuojamas priemones

7 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: NMP

Suinteresuota šalis	Priemonės paskirtis
LMT	NMP idėja – spręsti ilgalaikes valstybės problemas: „LMT programinį konkursinį finansavimą įgyvendina tik nuo 2008 m., iškarto iniciavo valstybės užsakomųjų tyrimų priemonę – nacionalines mokslo programas, idėja yra kad sprendžia ilgalaikes valstybės problemas.“ Priemonės privalumas: Mokslininkai buvo paskatinti plėsti savo veiklų spektrą – savo tyrimais spręsti problemas, aktualias valstybei: „O NMP, nors jos ir buvo padarytos ne visada atliepiančios iššūkius, kurie patys reikalingiausi valstybei, man patiko dėl to, kad mokslininkai suprato, kad tai ne iš apačios iniciatyva. Tu turi pritaikyti savo tyrimus problemai išspręsti. Ir radosi mokslininkų ir grupių, kurios perėjo spręsti valstybės reikmes (aišku suprato ir tai, kad pinigai didesni, konkursai mažesni), bet jie buvo paskatinti daryti kažką kito, ko reikia valstybei, nei kad kapstytis savo įprastose veiklose.“
Institucijos įsitraukimas ir temų inicijavimas	
ŠMSM	ŠMSM administravo NMP rengimą (rengė teisės aktus pagal LMT pasiūlymus, vyriausybė tvirtino programas), pati siūlymų neteikė.
LMT	- Pasiūlymus temoms galėjo teikti įvairūs juridiniai ir fiziniai (anksčiau) asmenys: „NMP yra sugalvotos teisingai, kad gali, pvz., kokią problemą LT reikia išspręsti per 5-7 metus, gali teikti šiuos pasiūlymus tarybai, gali teikti bet kokie juridiniai asmenys, įskaitant ir ministerijas, soc. partnerius, asociacijas ir pagal seną tvarką – dar ir fiziniai asmenys galėjo teikti. Bet kas galėjo teikti. 2013 m. buvo paskutinį kartą teikti tie pasiūlymai dėl NMP, tai buvo 48 pasiūlymai, juos teikė 23 mokslo ir studijų institucijos, 7 ministerijos, 4 verslo įmonės, 9 įvairūs soc. partneriai ir 3 fiziniai asmenys. Tokia puokštė teikėjų.“ - Ministerijos įtraukiamos į vykdymo grupes – vienos aktyvios, kitos nelabai: „<...> visose vykdymo grupėse yra ministerijų atstovų. Negali sakyti, kad jie nieko nedaro (nors yra ir tokių), yra tokių, kur labai kišasi, didelę įtaką daro.“ - NMP ir jų tematikų atranką daro ekspertų grupės. - NMP inicijavimas turi prasidėti nuo valdžios institucijų, kur LMT jau tik parengtą detalią programą, tačiau tai praktiškai neveikia. - Didžiausią įtaką temų atrankai turėjo mokslininkai: „Problema – kaip išrinkti, kokios temos iš 48 pasiūlymų pačios svarbiausios? Tai sugalvota buvo teisingai ir lyg teisingai buvo padaryta. Teikiančių institucijų įvairovė didelė. Bet vis tiek, tiek 2010 m., tiek 2015 m., didžiausią įtaką nusprendžiant turėjo mokslininkai.“ - Aktualu suformuoti temas, neprarandančias aktualumo valstybės poreikių atžvilgiu per ilgą laikotarpį.
Kitos ministerijos	Apibendrinant pokalbius: Vieniems ministerijų atstovams NMP yra žinomos ar bent girdėtos, buvo įsitraukta į programų formavimo procesus, dalyvauta (dalyvaujama) programų vykdymo grupėse; kiti ministerijų atstovai apie NMP nežinojo [tai nebūtinai reiškia, kad nėra kolegų iš kitų padalinių, kurie irgi nebūtų žinoję].
	EM - Neaišku kaip veikė sistema ir temų suformavimas. - Ministerijai buvo aktuali programa [Ateities energetika, 2010–2014 m.], tačiau kai ji pasibaigė, tęsti programos nepavyko – sulaukta neigiamo atsako, nes prioritetai jau buvo kiti [„Su nacionalinėmis programomis mums buvo aktuali ateities energetikos programa. Negaliu pasakyti, kiek mes prisidėjome prie jos atsiradimo, bet ji tokia buvo. Pastebėjimas – programa buvo iki 2014 metų ir pasibaigė; tuo metu tai buvo prioritetas, buvo finansavimas. Po 2014 jei mes apeliuodavome, kad reikia energetikai daugiau dėmesio, kad strategija 2018 m atsinaujino, kažko reikia daugiau, tai dažnai būdavo referuojama, ir tos pačios LMT – štai buvo programa tuo laikotarpiu, mes ten skyrėme prioritetą, o dabar prioritetas yra kitur, jūs esat eilėje.“].
	ŽŪM Ministerija gali dalyvauti tik teikiant pasiūlymus dėl prioritetų formavimo, bet po to, kai programa pasileidžia, tai yra mokslininkų konkursas ir toliau ministerija neįsitraukia „mes, kaip valstybės strategiją formuojanti ir politiką įgyvendinanti institucija, gyvename sau, o mokslininkai orientuoti į fundamentiką ir nukeliauja sau. Tai čia su nacionalinėmis [mokslo] programomis. Aš matyčiau tokią problemą, nes jas reikėtų kažkaip tai susieti“.
LRVK	Minimalus žinojimas, kad programos yra, LMT sprendžia dėl finansavimo, kad skelbiami kvietimai paraiškoms teikti; Nėra aiškūs temų atrankos prioritetai (ar pagal paklausą, ar – pasiūlą).
Valstybiniai MTI	[LEI]: NMP programa sudėliota „kabinetiškai“; nėra programų tęstinumo, nors iššūkiai yra aktualūs ir kyla nauji, net jei sritis ta pati [pvz., su energetikos tematika: „Tai atspindi valstybės poziciją – „buvo ta energetika“ – kai LMT sako, kad „turėję jau programą – viskas“; daugiau nenusimato finansavimo. Tačiau kai pažiūri kaip vyksta gyvenimas Europoje, tai vienas iš iššūkių, dar mes absoliučiai niekas nesuvokiame kas bus 50 metais [2050], kai deklaruojame, kad nebus CO2 išmetimų? Kaip bus kai 30 metais [2030] turės sumažėti 55 proc.? Kad mums iki 30 metų gerai būtų turėti žalią be atliekų miestą, miestelį ar savivaldybę – čia yra iššūkiai. Daug kas turi keistis – pradedant nuo mentaliteto, baigiant technologijomis ir demonstracinėmis veiklomis. Tas yra užduota, žaliasis kursas, skaitmenizacija, tai čia reikėtų skirti dėmesio, duoti finansavimo, nes tai nauja ne tik mums, tai nauja visai Europai. <...> čia yra kryptis, kur visi turėtume pasitempti.“]
Priemonės įgyvendinimas	
LMT	Priemonė teoriškai aprašyta gerai, bet praktiškai neveikia. Priemonės finansavimo sąlygų pakeitimas sukėlė iššūkių tyrimus įgyvendinančioms ir administruojančioms institucijoms: „Nacionalinėse mokslo programose neveikia tai, kad antrajame etape, nuo 2015 m., buvo pakeistos sąlygos ir problema ta, kad, ministras, tvirtindamas programas, nustatė lėšas ne visam 6-7 metų laikotarpiui, o pusei jo – iki programos tarpinės ataskaitos. Tai nebuvo derinta. Mes pamatėme

	patvirtintą dokumentą. Kai yra tarpinis vertinimas, nutrūksta programos vykdymas. Kol tarpinė ataskaita parašoma, kol ją įvertina, kol ministras patvirtina pinigus, praeina metai. Tai labai sutrukdo. Tada negalim skelbti kvietimų, taikom link tos tarpinės ataskaitos. Pati programa negauna tų rezultatų, kuriuos galėjo gauti, kurie pradžioje buvo sugalvoti. Jei programa pateikta administruojančiai institucijai, jei yra patvirtinta NMP Vyriausybėje, tai reiktų palikti administruojančiai institucijai veikti ir nekaišioti pagalių į ratus ten, kur nereikia.“ Priemonės privalumas: Susiformavo mokslininkų bendradarbiavimo tinklai, kurie turėtų išlikti ir ateityje: „Dar didelis pliusas: konsolidavus mes matome, kad tarp mokslininkų susidarė konsorciumai tiems projektams vykdyti. Gal tai ateityje paskatins juos ir daugiau tyrimų vykdyti kartu.“ Tuo pačiu metu iniciuota daug NMP temų – tikslas ne valstybės interesai, bet mokslininkų išlaikymas. „Panašiai, kaip ilgalaikėms institucinėms, ta pati bėda: valstybėje vienos nacionalinės programos atsiradimas turi būti įvykis, o ne visų temų konkursas ir vienu ypu penkios. Valstybėje taip nedaroma, bet kadangi atsirado pinigų, sumažino bazinį finansavimą, tai vienu ypu, nes mokslininkams reikia pinigų. Prioritetas – mokslininkų išlaikymas, o ne valstybės interesai. Kai daromos reformos, apie tai pas mus negalvojama“.	
Rezultatų panaudojimas		
LMT	- Rekomendacijų teikimas yra privalomas, baigiantis didžiąjai daliai paskutinių programų, bus gautos rekomendacijos, kurias galėtų LRV panaudoti; - Nuo 2015 m. projektų vykdytojai privalo pateikti rekomendacijas tiksliniams adresatams ir baigiamojoje ataskaitoje nurodyti koks buvo atsakas.	
Kitos ministerijos	ŽŪM	- Ministerija prašo tyrimų rezultatų, ataskaitų ir naudoja aktualius tyrimų rezultatus: „Nacionalinės mokslo programos: mūsų skyriaus žmonės kviečiami į konferencijas, mes prašome ataskaitų, rezultatų. Jei jie yra aktualūs pagal mūsų kuravimo sritis, tai mes rengdami teisės aktus vadovaujamės tomis rekomendacijomis ir tai mums labai svarbu“. - Jei rezultatuose mokslininkai pateikia rekomendacijas, tai atitinkamai formuojamos strategijos, tačiau tai ilgesni procesai (kartais spėjama, o kartais – ne; kartais reikia jau nebe tyrimo (pvz., kai ateina EK nurodymai), o aiškaus sprendimo).
Rezultatų viešinimas		
Kitos ministerijos	ŽŪM	Ministerijos atstovai kviečiami į baigiamąsias konferencijas.
Rezultatų / Programos vertinimas		
LMT	- NMP kritikuojama, kad tai ne valstybės užsakomos programos, tačiau į programų formavimą ir įgyvendinimą pagal numatytą tvarką gali įsitraukti įvairios suinteresuotos šalys; - Priemonė organizuojama remiantis patogumu (apsidraudimas svarbiausia, nenorima dirbti su rizikos fondais) kontroliuojančioms institucijoms, bet ne įgyvendinančioms ir administruojančioms: „Dėl vertinimo, seniai sakau tai, bet ministerija negirdi. Kai reikia rašyti tarpinę ataskaitą ir vertinimą, realiai susidaro metų pertrauka. Čia absurdas. Ir programa perskelta. Pvz., treji metai, 1 metai – tarpas ir po to vėl 2-3 metai. Niekur pasauly taip nėra. Po tarpinio vertinimo retas atvejis kad programa būtų nutraukiama. Tai reikia numatyti teisės aktuose. Gal 1 iš 10 programų ir bus nutraukta. Bet noras apsidrausti (kaip su struktūriniais). Kai programa vyksta normaliai, dalis projektų yra vykdomi. Yra tarpinis vertinimas, yra sutartys. Jei galutinis rezultatas programą nutraukti, tai tie vykdomi projektai arba leisti juos pabaigti arba nutraukti. Greičiausiai leisti pabaigti, nes mokslininkai bylinėsis. Bet tas praradimas dėl leidimo pabaigti nesėkmingos programos, palyginus smulkmena su ta žala, kurią duoda pertrauka. Kadangi visada visur finansininkai ir Valstybės kontrolė yra teisi, o visi kiti klysta, tai nenoras rizikuoti nors puse procento, o apsidrausti, kad nei vienas projektas, kai prasideda tarpinis vertinimas, nebus vykdomas. Tai mechanistinis priėjimas. Visada yra rizika ir rizikos fondas ir reikia skaičiuoti, kad iš 10 ar 20 programų viena bus nutraukta. Ir tai nieko tokio, tai yra rizika. Deja, VK ir FM žino geriau. ŠMSM apsidraudiškumas „o kas bus, jeigu nutrauksim programą? Ką daryti? Neteisėtai išleistos lėšos“. Visai nenorima dirbti su rizikos fondais. Jei yra rizikos kapitalas ir visa kita, tai kai kalbam apie mokslo ir riziką, tai po struktūrinių fondų pamatė, ką reiškia susiplanuoti rodiklius ir po to reikalauti, kad kiekvienas rodiklis būtų pasiektas 100 proc. Blefas. Žymiai pigiau nutraukti programą palyginus su ta žala, kurią atneša toks apsidraudiškumas. Čia nesuvokiamas kenkimas. Užtai nei vieno cento be pateisinimo. O kad pateisinimas gula talmudais ant lentynų ir niekam tos studijos neįdomios, bet svarbu viskas pateisinta, studija yra, aprobuota, ekspertų įvertinta, o kad niekam neįdomu – koks skirtumas“; - Vienas iš vertinimo aspektų – tyrimo klausimo aktualumo pasauliniame kontekste refleksija; - Vykdomi priemonių ex-post vertinimai (įrankio efektyvumui, tobulinimui), tačiau juos atlieka tie patys mokslininkai, o ne išorės ekspertai.	
Valstybiniai MTI	[LEI]: Priemonių reikalavimuose nėra lankstumo rezultatams: Negalima pakeisti rezultatų pateikimo formos; rodiklių [užsimenama apie NMP, tačiau pavyzdys pateikiamas iš ES SF projekto: „Iš kitos pusės pažvelkim, turim nacionalinę mokslo programą, straipsnius kaip viščiukus galim suskaičiuoti, bet projektus. Sėkmės rodiklis yra Lietuvos, Europos (dešimt-penkiolika proc.), tai jei dešimt paraiškų rengsi, vieną projektą laimėsi. Tai tarp tų kriterijų irgi galima parašyti, kad bus paraiškos, tai paskui kritikuos – kokios paraiškos, jei įsipareigosi, kad bus 1 projektas, o tu nelaimėsi, nors dėsi daug pastangų – nėra pas mus lankstumo. Nelankstumo pvz.: buvo struktūrinių fondų projektas ir tarp įsipareigojimų buvo – parašyti penkis straipsnius, kolega sako, geriau iškeiskim į tris patentus lietuviškus tuos straipsnius, nes tuo laiku vyko derybos su Švedija – jie norėtų pasinaudoti ta išrasta inovacija. Kad ir paskelbsi straipsnį, kad po ir yra patentas, kitiems atskleisi savo tą know-how. Tai tokio pakeitimo neleido ir – liepė publikuoti straipsnius. Rezultatas – nutrūko derybos su Švedais, nes jie sako: „jei jūs paskelbiate straipsnius, tai mums jūs nebeįdomūs“. Tai va buvo įrašytas „straipsnis“ ir nebėra lankstumo, negali pakeisti“].	
Jei būtų kuriamos panašios programos / tęsiamos NMP pobūdžio priemonės		
ŠMSM	Priemonės ateitis – nebebus įgyvendinama, bus kuriamos naujos programos, kur reikalingas atsakomybių tarp ŠMSM ir EIM pasidalinimas: „Pagal dabartinę įstatyminę bazę, nacionalinių mokslo programų jau nebėra nuo 2018 m. Bet yra planuojamos nacionalinės mokslo ir technologijų programos, kurios yra patobulinta nacionalinių mokslo programų versija. Kalbama apie į misijas orientuotą mokslo ir inovacijų politiką. Tai bus atnaujinimas. Bet tos programos dar planavimo stadijoje ir kokios jos bus, ar kaip bus įgyvendinamos ir kas įgyvendins, dar nėra aišku. Šiuo metu tariamasi su suinteresuotomis šalimis. Už tas nacionalines mokslo ir technologijų programas, neaišku, kas yra atsakinga – ar EIMIN – nes jos yra parašytos technologijų ir inovacijų įstatyme, kuris šiuo metu yra koreguojamas. Yra EIMIN kartu su ŠMSM. Reikia atsidalinti atsakomybes. Vienas programą įgyvendins EIMIN kuriama inovacijų agentūra, kitas – LMT ar kita švietimo ir mokslo srities institucija. Čia klausimas vadovybės, atsakomybių pasidalinimas, struktūros ir veikimo schemos parengimas. Apie tai detalių ir terminų negaliu pasakyti.“	

LMT	• Priemonės nebeliko ir LMT inicijavo dukterinę priemonę – konkursinės prioritetinių tyrimų programos; Naujos NMTP: • Nėra bendradarbiavimo praktikos, nėra aišku kaip institucijos turėtų dirbti inicijavimo etape; • Nėra aiškūs naujos programos inicijavimo pagrindas ir principai; • Programa vis dar neparengta, nes nėra turinio; Pasvarstymai dėl galimo kitokio NMP inicijavimo: • Galima būtų suburti ekspertų grupes iš mokslo ekspertų, socialinių partnerių, verslo atstovų, kurie pagal nacionalinius planavimo dokumentus galėtų identifikuoti ilgalaikių MTEP poreikį. Ekspertų grupė formuotų tematikas, tikslus, uždavinius. Iššūkis – įvairių institucijų įtraukimas yra susijęs su ištempimu laike, tad reikia operatyvumo; • Vietoj daugelio vykdytojų, vieną NMTP programą vykdytų vienas vykdytojas su partneriais: išvengiama dabartinės problemos, kad NMP įgyvendinantiems pavieniams projektams, bendroji tema-problema tampa fragmentuota.
Kitos ministerijos	EM Formuojant programas norėtųsi: • kad ministerijos sričiai irgi būtų skirtas prioritetas: „<i>Tai kalbant apie ateitį, tai jau ir mes esam kitų realybė – jau turime ir padalinį, darbų sąrašą, tai iš to jau visa programa susiformuotų. Tai mes kaip energetikos ministerija, matytume energetiką kaip vieną iš prioritetinių sričių, norėtume, kad jai būtų daugiau dėmesio skirta. Tie visi kiti – reikminiai, institutai – viskas tvarkoj, bet šiek tiek per mažai, tai norėtųsi, kad būtų pripažinta. Nes mes irgi keliame tikslą tokį visų apimančią, kaip EnergyTech (kaip FinTech) turėti ir iš strategijos plaukia tikslas, kad Lietuva būtų energetikos technologijas kurianti pas mus ir eksportuojanti, ne tik importuojanti, nes mes turime jau patirties keliuose srityse, tai iš to plaukia visas paketas veiksmų, pradedant moksliniais tyrimais ir baigiant gamyba tų produktų ir išvežimu. Tai mes tuo remiantis norėtume, kad energetika atsirastų kartu su lazeriais, biotechnologijomis, fintech, kad su jais irgi būtų tas energy prioritetas. O atsiradimas tarp prioritetų būtų lygu kad ir programa atsirastų energetinė</i>“ • tęstinumo „<i>Kad netektų susidurti, kad referencija į tai, kad „kodėl prašot šito vėl, nes jau energetikai buvo dėmesys ir viskas – kuo jūs išskirtiniai?“. Tai norėtųsi, kad nebūtų tokio – keturi metai ir viskas</i>“; • kad nebūtų konkurencijos tarp sričių, kurios nesusijusios „<i>Norisi, kad nebūtų konkurencijos tarp sričių, kurios nesusijusios ir kad tiesiog tuo laiku buvo ir praėjo laikas</i>“; • Naujoms NTMP potencialių užsakymų daug, bet problema kaip juos visus priimti ir įgyvendinti „<i>Idomu kaip bus su tų naujų programų kūrimu pagal tą [Inovacijų ir technologijų] įstatymą, nes idėjų yra daugiau nei yra priimama; norėtųsi, kad visos būtų priimančios, tai klausimas, ar įmanoma padaryti, kad daugiau užsakymų būtų priimama ir įgyvendinama?</i>“.

Parengta remiantis pokalbių su suinteresuotų šalių atstovais medžiaga

8 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Ilgalaikės MTI MTEP programos

Suinteresuota šalis	Artikuluojama / internalizuota ilgalaikių institucinių MTEP programų paskirtis
ŠMSM	Atitinka formalų tikslą;
LMT	Atitinka formalų tikslą;
Ministerijos	Apibendrintai galima teigti, kad ministerijoms aktualu, kad MTI atliktų tyrimus, analizes, kurių rezultatus galima būtų praktiškai pritaikyti iškilusioms problemoms spręsti arba esamos situacijos įvertinimui ir tolimesnių priemonių planavimui, t.y. tobulinti viešosios politikos sprendimus;
Valstybiniai MTI	• Vieni Programą supranta kaip MTI pagrindą MTEP, kitiems – tai formalus, savitiksliis dalykas [LEI]; • Programa tai MTI mokslinės veiklos planavimo, strategavimo įrankis, kuriuo siekiama tiek užtikrinti mokslinės veiklos plėtrą (planuoti ilgalaikius, fundamentinius tyrimus, MTI kompetencijų kėlimą) tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu, atliepti aktualumą visuomenės iššūkiams bei šalies raidai [H MTI, LEI, GTC, FTMC,]; ○ MTI ilgalaikių tyrimų programos turėtų būti naudojamos MTI kompetencijoms kelti [LEI]: - kaip pasirengimo kitiems projektams priemonė; - pasirengimui dalyvauti tarptautiniuose projektuose (pvz., pagrindžiant nacionalinį indėlį tarptautiniuose projektuose, kai nėra atitinkamos NMP ar kt. programos); - kaip priemonė telkti ekspertines konsultacijas nacionaliniu lygiu; • Neatitiktis tarp LMT ir ministerijų supratimo kas yra MTI ilgalaikės programos (LMT – orientacija į mokslą, o ministerijos tiksis greitų sprendimų) [LEI]; • Programos, skirtingai nei kitos projektinės ar taikomosios programos, turėtų orientuotis į fundamentinius tyrimus ir jų tęstinumą, užtikrinti mokslinę-teorinę bazę tolesniems taikomiesiems tyrimams ar gautų rezultatų pritaikymą komercijai [GTC].
Ministerijų dalyvavimas, įsitraukimas ilgalaikių institucinių MTEP programų inicijavime	
ŠMSM	Ministerija administruoja programas ir pati siūlymų neteikia – kreipiasi į kitas ministerijas, kad atsilieptų apie MTI siūlomas tematikas, ar pasiūlytų papildomai;
LMT	• LMT organizuodama temų aptarimą (yra buvę ir pakartotinių aptarimų) su suinteresuotomis šalimis pagal nuostatus, siekia užtikrinti maksimalų skaidrumą ir viešąjį interesą; • Aptarimuose išorės subjektai galimai dalyvauja nepakankamai;

	• Ministerijos ir joms pavardžios institucijos dėl kompetencijos stokos praktikoje stokoja svarios įtakos formuojant mokslinės Programos temas – reikalingas ministerijų ir prie jų įsteigtų institucijų darbuotojų mokslinės kompetencijos stiprinimas; • Turėtų būti leista ministerijoms turėti didesnę įtaką; • Programos tikslas spręsti valstybei ir visuomenei svarbias problemas, tačiau MTI patys pasirašo Programą – nebeaišku kas yra užsakovas (ar patys MTI?);
Ministerijos	• Nėra žinomi priemonių veikimo principai (pvz., ar reiks prisidėti finansiškai) [FM]; • Trūksta informacijos apie MTI ir jų tyrėjų galimybes [EIM]; • Komunikacija raštais neužtikrina įtraukaus ministerijų dalyvavimo būdo [ŽŪM, TM, UM, VRM, FM, ŽŪM]; • Nėra sąlyčio taškų su valstybiniais MTI, todėl neįsitraukiama arba žiūrima formaliai [EIM, SM]; • Susipažįstama su pasiūlymais, išsakomos pastabos, jei nesutinkama [ŽŪM]; • Ministerija teikia pasiūlymus sau aktualiose tematikose, tačiau neaišku kaip yra sudėliojamos ir įgyvendinamos Programos, kadangi toliau ministerijos neįtraukiamos [ŽŪM, EM]; • Nėra aišku, ar ministerija gali kaip nors teisėtai kitaip aktyviau įsitraukti, nes finansavimą skiria ŠMSM [EM]; • Ministerijos atstovo buvimas MTI mokslo taryboje galėtų būti kaip instrumentas dalyvauti planuojant tyrimus [TM]; • Turint poreikį, nėra instrumento tiesiogiai kreiptis į MTI (dėl viešųjų pirkimų nebelieka galimybės tiesioginiam bendradarbiavimui ir MTEP užsakymui) [ŽŪM]; • Anksčiau, iki institutų jungimo, MTI pats kreipdavosi į ministeriją dėl jai aktualių temų (MTI reorganizacija sumažino tiesioginį bendradarbiavimą tarp ministerijos ir MTI) [VRM, TM];
LRVK	• LRVK nėra informuojama apie vykstančius ilgalaikių MTI programų procesus; • Nėra žinomi priemonės veikimo principai (kokia sistema, kokie procesai ir kada vyksta); • Turint poreikį, nėra instrumento tiesiogiai kreiptis į MTI (dėl viešųjų pirkimų nebelieka galimybės tiesioginiam bendradarbiavimui ir MTEP užsakymui);
Valstybiniai MTI	• Ministerijos dalyvauja MTI ilgalaikių programų aptarime, bet procesas ne visada efektyviai įgyvendinamas [LEI]: ◦ Ministerijų dalyvavimas MTI inicijuojamų ilgalaikių MTI programų temų aptarime būtų efektyvesnis valstybei turint ilgalaikę strategiją [FTMC]; ◦ Reikia lankstumo ir daugiau laiko diskusijoms su ministerijomis, kad išgryninti problematiką [H MTI]; • Suinteresuotos tam tikromis temomis ministerijos produktyviai dalyvauja MTI inicijuojamų ilgalaikių programų temų aptarime (teikia pastabas) [FTMC]; vyksta diskusijos [H MTI]; • Bendradarbiavimas dėl interesų įtraukimo kyla iš turimų asmeninių kontaktų [LSMC]; • Ministerijų poreikiai yra konkretūs (nebūtinai orientuoti į mokslinius tyrimus) ir trumpalaikiai, o Programos yra orientuotos į ilgalaikių mokslinių tyrimų atlikimą [LEI]; ◦ <i>Ministerijų greiti užsakymų poreikiai patenkinami per viešuosius pirkimus, kur MTI konkuruoja su verslu (MTI procedūriškai sunkiau, nei privatiems) [GTC];</i> • Ministerijų poreikių yra išklausoma, bandoma juos, jei tai įmanoma, suderinti su programos paskirtimi ir su vertinimo kriterijais; • Ministerijų dalyvavimas užtikrina taikomąjį tyrimų aspektą, didesnę naudą valstybei [FTMC], bet ekspertinė veikla nėra vertinga moksliskumo prasme, už ką yra vertinama [H MTI]; • Ministerijų MTEP tyrimų lūkesčiai būtų patenkinti joms aktyviai formuojant tyrimų temas bei finansuojant tyrimus [NVI, LEI, IMC]; • Galbūt Mokslo ir inovacijų pareigūnai (MIP) ar jų tinklas galėtų būti tarpininkas tarp MTI ir ministerijos(-ų) susikalbant, koordinuotai pateikiant ministerijų idėjas / poreikius [NVI, LAMMC, LEI]; - <i>Grėsmė, kad MIP taps biurokratinio svetimkūniu; reikalingi valstybės lygmens susitarimai dėl tyrimų, o ne pavienių ministerijų reikalas [FTMC].</i>
Ilgalaikių institucinių MTEP programų tematikos / turinys	
ŠMSM	Įtraukus ministerijai aktualų darbą, kuris nebūtų MTEP, jis nebūtų užskaitytas vertinant MTI MTEP rezultatus, kas turėtų įtakos skiriamoms lėšoms iš bazinio finansavimo [ŠMSM];
LMT	• Smulkmeniškos tyrimų problemos; • Trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo; • Stambesnės problemos turėtų būti sprendžiamos kelių MTI; Nėra suformuotas aiškus atskyrimas tarp MTI ilgalaikių institucinių MTEP programų ir konkursinių programų – tyrėjų teikiamos paraiškos didina riziką dubliuoti programas, gauti dvigubą finansavimą, dubliuoti rezultatus (LMT stengiasi tą identifikuoti, kuomet yra teikiamos paraiškos konkursinėse programose);
Ministerijos	• Manoma, kad MTI atsižvelgia į strateginius ir pan. dokumentus, kitaip jų temos nebūtų atrinktos [EM]; Kai MTI buvo pavaldus ministerijai, tyrimai buvo planuojami ir derinami bendradarbiaujant (dabar išsiplėtė MTI interesų laukas) [SADM];
Valstybiniai MTI	• MTI kryptys yra nekinančios ir tvirtinamos LRV, o Programos – cikliškai kinta [H MTI]; • Programos siejamos su MTI mokslinėmis veiklos kryptimis [LEI]; • Dėl esamos sistemos principų (įgyvendinimu skiriamų resursų, vertinimo, poreikio bendradarbiauti su kitais skyriais ar institucijomis) MTI sudėtinga inicijuoti naujas, rizikingas tyrimų temas (MTI verčiau tobulina senas temas, nei imasi naujų) [FTMC, LAMMC]; • MTI atnauja tyrimo temas derindami su ES tyrimų kryptimis [NVI]; MTI ilgalaikių MTEP programų finansavimas neturėtų būti pagrindinis finansavimo šaltinis tarpsektoriniams, tarpinstituciniams tyrimams (pvz., vėžio, klimato kaitos temos) (Turėtų būti skiriamas atskiras ilgalaikis finansavimas, atskira atsakomybė ir vertinimo kriterijai) [FTMC]; Programos kaip proga atliepti naujas aktualijas, naujus poreikius ir suburti skirtingų sričių atstovus MTI viduje diskusijoms [H MTI]; • Programos siejamos su MTI tyrėjų patirtimi ir turima kompetencija; atsižvelgiant į galimas politines iniciatyvas (LRV programa, nacionalinės strateginės programos, partnerių interesais) bei progresyviais mokslo tendencijais; stengiamasi, kad temos būtų pagal poreikį (mokslinės / praktinės) [LSMC].
Ilgalaikių institucinių MTEP programų gyvendinimo laikotarpis	

LMT	<i>Kai Programą inicijuoja MTI:</i> • Pasirinktas nelankstus 5 m. įgyvendinimo laikotarpis (kvestionuotina ar nėra problemų, kurias galima išspręsti per 3-4 m.); • Visi MTI tuo pačiu metu pradeda ir baigia Programų tyrimų ciklus; • Slenkantis Programų įgyvendinimo grafikas užtikrintų efektyvesnę ir sklandesnę temų atranką bei Programų vertinimą (ŠMSM buvo siūlyta, bet neatsižvelgė); <i>Kai Programą inicijuoja ir finansuoja ministerija:</i> Trukmė gali būti skirtinga;
Ministerijos	Kalbant ne tiek apie ilgalaikes institucines MTEP programas, o bendrai apie mokslinių ir kitų tyrimų poreikį, pažymimas poreikis taikomiesiems darbams (studijoms, vertinimams, lyginamajai, kitų šalių gerosios praktikos pavyzdžių analizei, vidinio funkcionavimo studijos, įžvalgos ir pan.); Politinis ciklas (LRV programos), strateginių dokumentų rengimas, tarptautiniai susitarimai ir pan., lemia tyrimų poreikį ir neretai rezultatų reikia iki numatyto laikotarpio (pvz. LRV kadencijos vidurio ar pan.), o neretai ir trumpiau nei per 1 metus;
Valstybiniai MTI	• Kai kam iš MTI ilgalaikių programų 5 m. laikotarpis yra per trumpas ir nėra užtikrintumo ar po 5 m. bus galima juos tęsti [LAMMC]; • Temų atnaujinimas kas 5 m. užtikrina dinamiškumą [NVI]; Tyrimai planuojami ilgam laikotarpiui ir nėra mechanizmų aktualizuoti tyrimus ir suinteresuotoms šalim gauti patikimą, operatyvią, mokslu grįstą analitiką [LSMC].
Ilgalaikių institucinių MTEP programų finansavimas	
ŠMSM	Įtraukus šakinei ministerijai aktualų darbą, jei jis ne MTEP, jis nebūtų užskaitytas vertinant, kas turėtų įtakos skirstant lėšas už MTEP rezultatus; MTI įgyvendina ir ilgalaikes funkcijas, kurios nėra MTEP ir joms įgyvendinti reikalingas atskiras (ne MTEP) finansavimas; • MTI įgyvendina ir ilgalaikes funkcijas, kurios nėra MTEP ir joms įgyvendinti reikalingas atskiras (ne MTEP) finansavimas (minėti pavyzdžiai: „Fizinių technologijų centro viena iš veiklų yra etalonų saugojimas. Tai niekaip nėra moksliniai tyrimai, tiesiog yra ilgalaikė ir svarbi funkcija, kuri turėtų būti valstybės finansuojama. Jos nereiktų finansuoti iš mokslinių tyrimų programų, bet ją reiktų finansuoti, nes valstybei reikia. Arba žodynų sudarymas ir pan.“); • Ministerijos turėtų pačios nusimatyti finansavimą reikalingiems tyrimams;
Ministerijos	• Negalėjimas ministerijai dalinai finansuoti MTI, trukdo tiesioginiam ministerijos greitų poreikių patenkinimui [ŽŪM]; • Anksčiau kai kurie MTI buvo dvigubame pavaldume (pvz. LAEI → ŽŪM ir ŠMSM), tai leisdavo šakinei ministerijai tiesiogiai bendrauti su MTI, tiesiogiai užsakyti trumpalaikius tyrimus; • TM anksčiau galėjo suformuluoti užsakymų sąrašą ir skirti savo veiklai reikalingų tyrimų ar duomenų surinkimui asignavimus LTI, kaip biudžetiniai įstaigai, tačiau VK traktuoja tai, kaip netinkama praktiką lyginant su viešaisiais pirkimais;
Valstybiniai MTI	• Bendras MTEP finansavimo dydis yra per mažas [FTMC, GTC, LAMMC, NVI]: - Nėdidingant finansavimo mokslui, esminių pokyčių tyrimuose nebus; [FTMC, GTC, LAMMC, NVI] - Menkinamos prielaidos pridėtinės vertės kūrimui, europinių lėšų didesniai pritraukimui [FTMC] - MTI, turinti atstovauti visuomenę ir valstybę dėl nepakankamo finansavimo gali pradėti labiau atstovauti verslą [GTC]; • Finansavimas Programai įgyvendinti per mažas (lyginant su ateinančiu iš kitų finansavimo programų; naudojamos kitos lėšos programoms įgyvendinti (įskaitant tai, ką uždirba patys)) [LAMMC, NVI, GTC; FTMC; IMC, LSMC]; • Programos nesusietos su finansavimu ir nėra aiškūs rezultatų ir finansavimo susiejimas [GTC, LAMMC, LEI]: - Yra nustatyta, kad įstaiga turi skirti ne mažiau kaip 50 proc. gauto biudžeto (kuris skiriamas pagal bendrą MTEP veiklos vertinimo tvarką) programų įgyvendinimui [H MTI]; - Negali iškart tiksliai suplanuoti kiek bus tie 50 proc., nes tai priklausys nuo MTEP vertinimo rezultatų [LEI]; - MTI biudžetas sudaro tik 40 proc. reikalingų išlaidų ir finansavimą lemia MTEP vertinimas [LAMMC]; - Programos tik dalinai susietos su finansavimu per vertinimus, nes vertinimui teikiami per Programos įgyvendinimą parengti straipsniai [LEI]; - Reikalingas tikslus, o ne deklaruojamas finansavimas programų įgyvendinimui [LEI]; - MTEP finansavimo perskirstymui tarp sričių turi įtakos ir studentų įmokos už studijas, dėl to kenčia MTI, nes jie neturi studentų [LSMC]; • Vadovaujantis tvarka, neaišku kaip apskaičiuoti lėšų poreikį, nėra kriterijų kaip numatyti į priekį finansavimą [H MTI, LEI]; • Išlaidos skirtos tyrimų įgyvendinimui (lauko darbams, tyrimams), infrastruktūrai, komandiruotėms programose nėra numatytas; Programų įgyvendinimui ieškoma išorės šaltinių [H MTI, LSMC, GTC, FTMC], arba svarūs tyrimai / darbai gali būti neįtraukiami į programą [H MTI]; • Etatai Programose: - Nesužiūrėti vadybiniai elementai – Programa pririšta prie norminio etato, dėl kurio MTI negali būti lankstūs (pvz., priimdami / atleisdami tyrėjus ar inicijuodami naujas temas). Gautas biudžetas leidžia padengti atlyginimus mokslininkams, kurie yra laimėję konkursus bent jau 5 m. (NVI - lėšos nueina konkursus laimėjusių mokslininkų 70 proc. atlyginimams apmokėti, likusi dalis jų atlyginimų – iš uždirbamų lėšų); - MTI ilgalaikė programa nėra papildomas MTI darbas, dėl to etatai turi matytis [H MTI] - Gaunamas biudžetas Programai gali kasmet kisti priklausomai nuo pasiektų rezultatų, kas kartais gali nulemti, kad finansavimo nepakanka esamam moksliniam personalui išlaikyti (NVI); - Norminis etatas naudojamas lėšų poreikiui pagrįsti – teorinis konstruktas taikomas ir dabar kaip pagrindas biudžetui apskaičiuoti [H MTI] (skiriamų norminių etatų skaičiai užsilikę nuo krizės laikų, jei naudoti – tai reiktų atnaujinti pagal dabartinę situaciją) [LSMC];

	• Aktualu garantijos [skirti finansavimo] užtikrinant galimybę MTI inicijuoti aktualias naujas tyrimų temas, kai jau yra suplanuotos ilgalaikės veiklos (<i>jei šios programos nenumato, sunku bus konkuruoti tarptautiniu mastu (LMT pinigai per mažai)</i>) [FTMC, LAMMC pritarė]; • Ministerijos ir dabar gali dalyvauti prisidedamos finansiškai, bet tai nevyksta [LEI]; • Finansiškai įsitraukiant į Programą, užtikrinamas tiesioginis interesas, rezultatų panaudojamumas: – ministerija turėtų įvertinti ar numatyti aktualūs klausimai ir prisidėti prie finansavimo; – ministerija turėtų turėti galimybę įtraukti ad hoc poreikį į ilgalaikę MTEP programą ir skirti finansavimo klausimui spręsti (ministerijos labiau įsitraukia, MTI mažesnė paslaugų kaina nei privačiam sektoriuje; operatyviau reaguotų į kilusius iššūkius; jaustų atsakomybę ir užtikrintas būtų Programos lankstumas) [LSMC]; • MTI finansiškai baudžiamas už sėkmingą mokslinę ir finansinę veiklą – daugiau uždirbant mažinamas biudžetinis finansavimas [FTMC]; Formuojant programos finansavimo poreikį siūloma [LSMC]: ✓ grįsti pagal darbuotojų galimybes, o ne praėjusių metų įdarbinimus (<i>bet reikia kontrolės mechanizmo, kad neteiktų poreikio didesnio, nei yra</i>); ✓ formuoti atskirą biudžeto eilutę skirtą tyrimų įgyvendinimui (<i>padėtų planuoti ir ministerijoms tyrimų poreikį</i>); ✓ formuoti atskirą biudžeto eilutę duomenų sklaidai ir rezultatų panaudojimui (<i>publikacijoms, komandiruotėms, atstovavimui tarptaut. org., duomenų bazėms</i>); ✓ skirtingų mokslo sričių MTI skirtinga dalimi paskirstyti finansavimą ilgalaikėms MTEP programoms; ✓ svyravimams dėl publikacijų skelbimo stabilizuoti, siūloma kasmetinio vertinimo įtaką finansavimui daryti kas antrus metus ir susieti su darbo užmokesčio dalimi.
Ilgalaikių institucinių MTEP programų rezultatų prieinamumas viešinimas ir panaudojimas	
LMT	Rezultatų panaudojimo stebėsena nėra vykdoma; LMT galėtų užtikrinti iš MTEP užsakymų rezultatų išplaukiančių rekomendacijų valstybės institucijoms įgyvendinimą koordinuojant, užtikrinant projekto vykdymo metu bendradarbiavimą tarp užsakovo ir vykdytojo, viešinant rezultatus;
Ministerijos	Rezultatų pristatymas per renginius nepakankamas, reikalinga vieninga atliktų tyrimų DB [ŽŪM]; Galbūt informaciniai susitikimai, ataskaitų pristatymai, informacinės konferencijos padėtų suprasti ko galima tikėtis [EIM, TM, ŽŪM, FM]; Iki socialinių mokslų institutų sujungimo, žinant apie planuojamus MTI tyrimus, ministerija bandydavo adaptuoti teisėkūros procesą, kad galėtų pasinaudoti rezultatais [TM];
Valstybiniai MTI	• Pristatymai vyksta tiksliniuose renginiuose [FTMC, LEI]; • Su rezultatais galima susipažinti metinėse veiklos ataskaitose, skirtose visuomenei [FTMC, LEI]; • MTI viešina rezultatus publikacijose [FTMC, LEI]; • MTI vis dar trūksta rezultatų viešinimo praktikos, tačiau siekia tokią praktiką didinti [GTC]; • MIP pozicijos įsteigimas galėtų suformuoti ir sustiprinti MTI bendradarbiavimą su sprendimų priėmėjais viešinant, integruojant rezultatus į politines diskusijas [IMC, LEI]; • Aktualus MTI ilgalaikių MTEP programų tyrimų galutinių rezultatų viešinimas visuomenei per renginius, o ne talpinant ataskaitas tinklapyje (labiau atitiktų MTI misiją kaip atskaitingą visuomenei) [NVI]; • Programų biudžete lėšų viešinimui ir sklaidai lėšų nėra, ieškoma kitų šaltinių [LEI].
Ilgalaikių institucinių MTEP programų vertinimas	
LMT	• Programa yra dalinai nekonkursinė, nes finansavimą skiria per bazinį MTI finansavimą, o tematikas atranka ir vertina LMT ekspertai ; • MTI ilgalaikės institucinės programos rengiamos ir vertinamos pačių MTI; Interesų konflikto vengimas yra, bet patys Programų rašytojai organizuoja vertinimą (dalis vertinimų organizatorių ar sprendimų priėmėjų – MTI išeiviai ar tematikų / Programų autoriai); • Ankstesnė vertinimo procedūra buvo perteklinė; šiuo metu vertinimų skaičius cikle sumažėjęs; • LMT vertina programų moksliškumą, trūksta socialinių partnerių balso vertinant; Pamirštama, kad yra ir ilgalaikės institucinės MTEP programos universitetuose, tačiau jos nėra vertinamos, nors MTI Programos yra prižiūrimos.
Valstybiniai MTI	• Vertinimas korektiškas ir atitinka savo paskirtį [LSMC]; • Galima būti palengvinti procesą susiejant informacijos pateikimą su LMT informacinėmis sistemomis [GTC]; • Kuo Programa labiau susieta su LRV programa ir šalies tendencijomis, tuo palankiau vertinama ir lengviau apginama (kai vyksta temų atranka) [LSMC]; • MTI rengia ataskaitas apie Programas, bet jos nesusietos su finansavimu, kurį lemia MTEP vertinimas (kasmetinis, palyginamasis) [LAMMC]; • MTI turi vidinę ataskaitų rengimo tvarką ir ataskaitų rengimas už MTI ilgalaikes MTEP programas nėra sudėtingas [LSMC]; • Ataskaitų rengimas demokratiškas, susietas su uždaviniais ir nekeliantis iššūkių [LEI]; • <i>Komentaras bendrai apie situaciją, ne tik Programų vertinimą:</i> Pastovus valdžios institucijų kvestionavimas dėl MTI egzistavimo ir veiklos – trukdo susikaupti ir konkuruoti tarptautiniu mastu ir koncentruotis į rezultatų gavimą (visuomenę) [NVI]; • Retesnis MTI ilgalaikių programų tyrimų rezultatų atsiskaitymas LMT – teigiamas veiksnys (taupo laiką anksčiau buvo didelė administracinė našta; nebuvo aišku kas jomis vertinama [H MTI], [FTMC, NVI]; • Kasmetinės MTI ataskaitos visuomenei ir vidinis MTI rezultatų vertinimas,– efektyvesnis savikontrolės įrankis mokslininkams [FTMC, NVI];

	• Jei prie Programų finansavimo prisidėtų ir ministerijos, reikalingas arbitras sąsajoms su Programa įvertinti [LSMC] (jei ministerijos įtrauktų ad hoc poreikius į ilgalaikes MTEP programas – kaupti atsilepimus apie atliktus darbus ir įtraukti juos į vertinimus) [LSMC]; • Į vertinimą turėtų būti įtraukiama ir ekspertinė veikla [LSMC]; • Tai pagal ką vertinama ilgalaikė MTEP programa nėra mokslinės produkcijos vertinime (nemotyvuoja jaunų tyrėjų bendradarbiauti ir veikti LT lauke) [LSMC]; • Trūksta įvertinimo už darbą viešajame sektoriuje ir už lietuvišką produkciją [LSMC]; • Tarptautinis atstovavimas, ekspertinis darbas – neįvertinami (nei prestižo, nei finansine prasme) [LSMC]; • LT maža šalis ir giliai išmanančių ekspertų trūksta, dėl to dėmesys ne turiniui, o formai (nėra pajėgumų įsigilinti į turinį ir trūksta lankstumo) [LEI]; Trūksta grįžtamojo ryšio (lakoniški vertinimo rezultatai) [LEI].
--	---

Parengta remiantis pokalbių su suinteresuotų šalių atstovais medžiaga

9 lentelė. Suinteresuotų šalių požiūris: Reikminiai tyrimai

Suinteresuota šalis	Priemonės paskirtis	
LMT	Priemonė skirta greitiems taikomiesiems tyrimams: „ <i>LMT sukūrė reikminių tyrimų projektų priemonę, kurios tikslas buvo finansuoti skubius poreikius grįstus taikomuosius tyrimus</i> “ Tyrimai „ <i>skirti atsakymams gauti (ne žinioms) – kiek mokslininkai gali prisidėti prie valstybės institucijoms svarbios problemos sprendimo, pritaikant turimas žinias.</i> “ Būtų geriausia, jei atsiradus tyrimo poreikiui, jam būtų greitai teikiami siūlymai, kurie nebūtinai turi būti grįsti moksliniais tyrimais, bet grįsti mokslinėmis žiniomis. Priemonė orientuota labiau į problemų, su kuriomis susiduria valstybės institucijos, o ne visuomenės problemų sprendimus (Nėra visuomenę atstovaujančių institucijų)	
Ministerijos	EIM	Reikminiai tyrimai suprantami kaip sociologiniai tyrimai, kurie turi momentinį aktualumą, o fundamentiniai tyrimai skirti tyrėjų kvalifikacijai kelti
	KAM	Priemonė matoma kaip papildomas finansavimo šaltinis ministerijos tyrimų poreikiui atliepti (ministerija turi savo MTEP programą)
	SADM	Reikminiai tyrimai suprantami kaip giluminiai tyrimai, kurie užsakomi kai reikia priežasčių ar pan. analizės [gilesnis, nei vidiniais resursais atlikta analizė]
	SAM	Reikminiai tyrimai – tai paprastesnio pobūdžio trumpalaikė analitika, vertinimai, taikomieji tyrimai nūdienos poreikiams.
	VRM	Lūkesčių neatitikimas tarp skirtingų pusių: mokslininkai dalyvauja dėl mokslinių priežasčių [straipsnių ir pan.], o ministerijoms reikia receptų, nurodančių ką daryti sprendžiant aktualius klausimus.
LRVK	Tikslingas instrumentas, skirtas gautų tyrimų rezultatų panaudojimui sprendimų priėmimui; aktualu, kad jie nugultų į teisės aktų lydimuosius dokumentus.	
Priemonės žinomumas / Institucijos įsitraukimas		
Ministerijos	Apibendrinant pokalbius: Ministerijos dalyvauja šioje priemonėje, yra teikusios aktualias tematikas: vienoms ministerijoms būta sėkmingai atrinktų temų, kitoms dažniau neatrinktos arba nei karto neatrinktos.	
	EIM	Ministerija veikia per įstaigas ir užsiima teisės aktų rengimu, todėl reikminiai tyrimai nueina į valstybės valdomas įmones;
Temų inicijavimas ir atranka		
LMT	• Reikminiuose tyrimuose, ministerijų pateiktą vertinimą, nuo antro kvietimo, atlieka LRVK – vertina strategiškumą, aktualumą. Po to kai LRVK peržiūri siūlymus, tada pasijungia LMT komitetai ir vertina ar reikalingi MTEP tyrimai, ar nesidubliuoja, ar ministerijų pasiūlytos priemonės padės išspręsti problemą. Teigiama pusė – projekto atrankos etapo ekspertai, siekiant užtikrinti skaidrumą, jie patys negali teikti projektinių pasiūlymų finansavimui, siekiama užtikrinti valdžios padalijimo principus. • Ministerijoms nepakanka kompetencijos tinkamai formuluoti reikminių tyrimų sprendžiamas problemas, nustatyti laukiamus tyrimų rezultatus, ne visuomet pavyksta formuluoti teisingai tyrimo uždavinius, netenkina MTEP veiklą reikalingumo kriterijaus, smulkmeniškos (taip gali būti dėl kompetencijos stokos, darbuotojų kaitos ir neužtikrinto problemų sprendimų tęstinumo ar turint nepakankamai patirties MTEP srityje). • Svarstyti ar reikia reikalauti ir vertinti ar prašomas darbas yra MTEP. • Dabar temas gali teikti tik ministerijos (anksčiau galėjo ir Seimas, Prezidentūra ir pan.). Kitų institucijų čia neliko dėl to, kad jos yra kitokio atstovavimo institucijos, jų kitos funkcijos, darbai. • Per ilgas paraiškos teikimo, svarstymo, projekto įgyvendinimo procesas (užtrunka iki metų).	
Ministerijos	ŠMSM	• Formuojant ministerijos poreikį - tyrimų temos ateina iš skirtingų tematinų skyrių, o po to išeina ministerijos pozicija • Strateginiai, nacionaliniai dokumentai kaip atrankos kriterijus. • Reikminių tyrimų temų atrankos sėkmės rodiklis yra pakankamas. • Jeigu temos neatrenkamos, to galimos priežastys: a) ministerijos netinkamai formuluoja temas/ jos neaktualios; b) nėra pakankamai tyrėjų atlikti visus ministerijoms aktualius tyrimus c) kai kurioms ministerijų siūlomoms temoms nebūtinai reikalingi moksliniai tyrimai
	EM	• Tyrimų temos ateina iš skirtingų tematinų skyrių;

	• Temų poreikis susijęs su teisėkūros procesais (kai reikia mokslinio pagrindimo), yra didesnio planavimo dalis (plėtos programų ir kt.). • Jei tyrimas neatrenkamas, ieškoma kitų finansavimo šaltinių tyrimui finansuoti.
EIM	Ministerijoje atskiri padaliniai pagal aktualumą įsitraukia į poreikio teikimą.
FM	Ministerija yra siūliusi kitoms šakinėms ministerijoms reikminių tyrimų kryptis (pvz., Aplinkos ministerijai, kuri jau kelintą laikotarpį finansuoja Baltijos jūros pakrantės atstatymą, pila smėlį, gal kažkoks reikminis tyrimas duotų inovatyvesnį sprendimo būdą)
KAM	• Reikminių tyrimų temų teikimo schema tinkama; • Ministerija priemonei teikia siūlymus, kai nepatvirtina temos per savo finansavimą;
KM	• Temų inicijavimas ministerijos viduje eina iš apačios į viršų (temas inicijuoja pavieniai specialistai, o vėliau įtraukiama politinė vadovybė, žiūrima į strateginius dokumentus, LRV programą, ministrų prioritetus); konsultuojamasi su temose įvardintų problemų sprendėjais, MSI, verslo organizacijomis. • Teigiama ir teisinga kryptis, kad atrenkant temas, žiūrima į valstybės strateginius tikslus, programas, anksčiau tokių sąsajų būdavo mažiau. • Ministerija susidūrusi su temų atmetimo pagrindu. • Atrenkant temas, galėtų būti papildomi taškai skiriami jei yra sąsajų su valstybės strateginiais dokumentais, ministro pirmininko prioritetais ar pan. • Sąsajos su strateginiais dokumentais, LRV programa ar pan. padidina tikimybę, kad gauti tyrimo rezultatai bus panaudotini – bus politinė valia įgyvendinti pokyčius. Dėl to išankstinis suderinimas užtikrina panaudojimo sėkmę.
SADM	• Gavus užklausas iš LMT poreikis surenkamas iš padalinių; • Ministerija teikė paraiškas visada; vieną tą pačią temą teikė ne kartą ir dabar atrinko
SAM	• Nesėkmingas dalyvavimas Reikminių tyrimų atrankos procesuose, tačiau COVID situacija paskatino reikminių tyrimų priemonės modifikavimą – priemonė buvo pritaikyta išskirtinai tik SAM poreikiams: „<i>Tada SAM buvo išgryninusi ir parengusi 12 temų, kur matė poreikį, kad būtų daromi tyrimai. Tačiau, pasikeitus Vyriausybėm, buvo panaikintas DNR sąrašas ir tik ŠMSM pastangom ir užsispyrimu, buvo palikta galimybė susisiaurinant ambicijas ir poreikius, SAM gauti galimybę finansuoti keletą reikminių tyrimų, nes dabar jie finansuojami iš ŠMSM naujosios finansavimo perspektyvos lėšų. Priimti sprendimai palikti tik tuos projektus, iš ~26 dabar turime 5 projektus. Atrinkti tie, kurie LMT ekspertų buvo įvertinti aukščiausiu balu. Tai apsiribota tokia atranka, įvertinus rizikas, kad projektai turės būti padaryti per mažiau nei metus, tai buvo imta domėn tuos, kuriuos geriausiai įvertino ekspertai. Dabar turim tuos projektus</i>“. • Reikminių tyrimų temos formuojamos tarantis / konsultuojantis su: ministerijos struktūriniais padaliniais; pavaldžiomis institucijomis; suinteresuotomis šalimis. • COVID-19 reikminių tyrimų temos formuojamos tarantis / konsultuojantis su: su suinteresuotomis MSI; su pavaldžiomis institucijomis. • Matomas viešumo ir aiškumo temų atrankoje trūkumas: „<i>Gal viešumas ir didesnis aiškumas būtų pridėtinė vertė. Mes pateikiame temas ir po kiek laiko gauname atsakymą, kad temai nepritarta. Ir mes nežinome kodėl, tik kartais leidžia sau pateikti pilnesnį atsakymą. Būna neišku, kodėl neatitiko.</i>“
SM	• Ministerija yra teikusi paraiškas, bet nesėkmingai (tyrimą finansavo pati)
URM	• Paaiškinimų, dėl ko temos neatrinktos nebuvo [normalizuojama situacija, kad ribotos priemonės lėšos, daroma prielaida, kad temos atrenkamos atsižvelgiant į valstybės prioritetus] • Nėra aiškiai žinomas temų atrankos procesas – paaiškinimai dėl ko neatrinktos temos įneštų skaidrumo („<i>vienu ar keliaisakiniais parašyti kodėl tema priimta ar ne, ir ar ji įdomi, bet jai tiesiog nėra pinigų, būtų gerai</i>“)
VRM	• Temos neatrenkamos dėl planuojamų rezultatų (nebuvo numatyta monografija). • Ministerijos siūlo aktualias temas, bet neatsiranda tyrėjų, galinčių įgyvendinti tyrimus. • Kartais temos nepraeina LRVK filtro. • Temas teikia įstaigos, kurios tiesiogiai neformuoja politikos ir neįgyvendina problemų sprendimų (tokie tyrimai nepritaikomi) [pvz., Prezidentūra]. • Neatrinkus temų, reikalingas paaiškinimas / pagrindimas dėl ko tema neatrinkta. • Atrenkant temas, reikalinga galimybė diskusijai / temos, nuomonės apgynimui. • Atrenkant temas aktualu kokią pridėtinę vertę jos sukurs.
TM	Kiekviena ministerija siūlo savo temas, kurios jiems reikšmingos, o LRV [[turima mintyje LRVK] sprendžia dėl temos reikšmingumo – ministerijoje trūksta pradinio etape mokslininko ar analitiko kuris paanalizavęs sistemą, LRV programą pasakytų kur problemos, reikšmingumas
ŽŪM	Reikminių tyrimų programos keliama valstybiniai, ne sektoriai prioritetai, nesuteikia galimybės gauti finansavimą visoms ministerijoms.
LRVK	• Temos formuluojamos atsietai nuo sprendimų poreikių, tyrimai ne visada naudingi ir praktiški; • LMT neprisiima savininkystės ir sprendimus dėl temų atmetimo grindžia LRVK sprendimu – LRVK supriešinama su ministerijomis; trūksta ir mokslininkų įsitraukimo nusakant dėl krypčių ar temų perspektyvumo, jei LRVK to nemato; • Svarstytina, kad reikminiuose tyrimuose būtų nustatytos bendrosios temos, prioritetai, kurioms ministerijos teiktų savo temas (sumažinamas neefektyvumas ir lūkesčių neatliepimas, kai ministerijos teikia viską ir nėra prioritetų).
Priemonės įgyvendinimas	
LMT	• Temų atranka ir ataskaitų vertinimas taptų gerokai sklandesnis, jeigu būtų įgyvendinamas slenkantis grafikas. • Jeigu būtų nuolatinis konkursas, o ne kartą į metus, gal ministerijoms būtų patraukliau, leistų operatyviau panaudoti rezultatus (problemos kyla dažniau nei kas 1,5 – 2 metus).

		Ministerijoms reikia greitų rezultatų (kartais patarimo reikia per 2 savaites) – šis procesas nepritaikytas ministerijoms.
Ministerijos	SAM	- Ministerijai trūksta pajėgumų, kad galėtų intensyviau koordinuoti užsakytus COVID reikminius tyrimus: „<i>Bet, kadangi mūsų žmogiškieji ištekliai yra labai riboti, ir tas asmuo, kuriam pareigybėse yra įrašyta koordinuoti šias veiklas, be viso to turi dar daugybę kitų, tai mes koordinavimo ta tikrąją prasmę kaip ir nevykdome. Čia yra kitas skaudantis klausimas, nes tai, kaip darė ŠMSM, jie su mumis pasidalino ir jie savo temų atrinktuose projektuose pasidarė pasitarimus su projektų vykdytojais, visi pakalbėjo ir susitarė, kokio rezultato tikisi ir kur toliau naudos, tai šito darbo mes nepadarėme. Tai yra mano skyriaus darbas, bet, kovidiniame fone, prisikalbinti struktūrinius padalinius ir vadovybę skirti laiko dar tokiame susitikime, veiksmų visuma lėmė, kad mes iki šiol neturim. Bet nesakau, kad mes to nepadarysim galbūt ir artimiausiu metu, bent kad parodyti, kad ministerijai ne visvien, kad rezultatų mums reikia ir mes jų laukiame.</i>“ - Užsakymų kokybės užtikrinimas priklauso nuo individualių atsakingų darbuotojų įsitraukimo.
	SM	- Per ilgą priemonės laikotarpį; per kitas priemones galima rezultatus gauti greičiau; - Temų teikimo procedūroje daugiau lankstumo galėtų būti (patirtis, kai ministerija tiekė paraišką truputį po termino ir nepriėmė)
	VRM	Paprastai neįmanoma gauti greitų rezultatų, domina tyrimai, kurių rezultatus galima pritaikyti dabar; ministerijai reikia rezultatų per trumpesnę laiką nei 1,5 metų (rezultatams pritaikyti nebeliktų laiko (dėl LRV kadencijų)).
	KM	- Trūkumas – pernelyg dažnas taisyklių keitimasis; susidaro įspūdis, kad intereso derinti su įsitraukusiomis išorinėmis institucijomis nėra ir siekiama susitvarkyti tik matomas vidines problemas, ar administruojančiai institucijai kylančius įgyvendinimo sudėtingumus; kai keičiamos taisyklės, kitos suinteresuotos – dalyvaujančios institucijos turėtų turėti galimybę pareikšti nuomonę arba sudalyvauti diskusijose (ypač, jei keičiamos finansavimo taisyklės), būtų supažindintos su planuojamais keitimais. - Siūlytina, kad galėtų būti parengtas formatas ministerijoms išreikšti pastabas patogiai čia pat ir dabar (kai jaučiamas pulsas ir atsimenami kritiniai momentai, kad juos būtų galima taisyti).
LRVK		- Mechanizmas nėra gerai suveikęs, LRVK įtraukimas nėra toks atviras iš LMT pusės, kokio tikimasi; reikalingas naujas LRVK vaidmuo procese; - Rezultatai turėtų būti gauti greičiau, 1,5 m. per daug (kartais, jau būna pavėluoti); - Procedūros, kvietimo ir vertinimo laikotarpiai labai išsitęsę.
Priemonės finansavimas		
LMT		- Projektų vertė iki 70 tūkst. Eur, kas yra pakankamai mažai ir tai galimai lemia formuluojamų uždavinių smulkumą. - Reikminių tyrimų IV kvietime, ministerijoms buvo pasiūlyta prisidėti finansiškai prie planuojamų tyrimų, yra nuomonių kas ministerijos turėtų pačios finansuoti, tačiau kad padidinti suinteresuotumą buvo pasiūlyta prisidėti. O V kvietime LMT kvietė teikti tyrimų tematikas tik, jeigu ministerijos užtikrina kofinansavimą nemažesnę nei 20 proc. projekto vertės. Praktika parodė, kad ministerijoms sudėtinga rasti lėšų, taip pat pats kofinansavimo mechanizmas yra menkai reglamentuotas, lėšų panaudojimą ministerijos interpretuoja skirtingai, sukelia teisiųjų neaiškumų taip pat ir LMT. - Finansavimo problemų, kyla tarp institucijų padalinių (pvz., „kai raštą pasirašo kancleris arba viceministras, o ministerijos finansų direktorius nurodo, kad lėšų nėra, arba gali būti skirtos tik specialiais potvarkiais).
Ministerijos	ŠMSM	- Reikminiai tyrimai kaip galimybė padidinti MTEP finansavimą: „<i>Reikminiai tyrimai yra LMT finansavimas, o kitoms ministerijoms suteiktas įrankis užsakyti tyrimą už valstybės biudžeto pinigų. Kalbant apie kitų ministerijų įsitraukimą, matau, kad tos ministerijos savo biudžetuose turėtų numatyti lėšas tuos tyrimus finansuoti. Padidėtų MT finansavimas ir kitos ministerijos turėtų įrankius savo politikai įgyvendinti per MT ir jų rezultatus.</i>“ - Ministerijos turėtų numatyti lėšų reikminiams tyrimams finansuoti; - Reikminių tyrimų finansavimas ribotas, bet ne probleminis
	KAM	Siūlytina: - Numatyti ministerijoms atskiras eilutes tematiniams tyrimams finansuoti; - Skirti didesnę biudžetą.
	KM	Buvo atvejais, kad nepasinaudojo visa finansavimo suma ir paėmė pusę tyrimo įgyvendinimui skirtos sumos.
	SADM	Ministerija turi lėšų prisidėti prie finansavimo per šią priemonę finansuojamiems tyrimams
	SAM	- Kvietimo teikti paraiškas temoms ir finansavimo planavimo nesuderinamumas bei reikalavimas prisidėti finansiškai – nekelia entuziazmo įsitraukti: „<i>Tie reikminiai tyrimai, kur keldavo tam tikrą nepasitenkinimą ir ministerija nematė didelio entuziazmo, ir kartais džiaugdavosi, kad nepaėmė tos temos dėl to, kad ten yra reikalavimas prisidėti finansiškai. Esmė ta, kad kai suderini planavimo ciklą, mes jau dabar pasirengėme kitiems metams ir ką turim, tą turim. Ir tame nėra lėšos suplanuotos, kad mes galimai kreipsimės ir, jei būtų skirtas prioritetas mūsų temai, mes turėsim įgyvendinti ir tada mums reikės lėšų, tai taip nevyksta. Yra prasilenkimas: mes suplanuosim, suderinsim, tada vasaros pabaigoje ateis LMT raštas, kad pasiūlykite temas, kokios gali būti kitais metais finansuojamos, tada vėl užsivelia. Finansavimo nesuderinamumą matau.</i>“ - Reikalingas aiškesnis lėšų MTEP užsakymų poreikiui atliepti skyrimas: „<i>Turi būti aiškesnis susidėliojimas dėl tų lėšų poreikio, nes pati ministerija, kai gauna asignavimus, ar jai dar reikia prisidėti finansiškai prie reikminių tyrimų, tai ok, bet tu turi turėti tas lėšas, pati ministerija negeneruoja tų lėšų.</i>“
	URM	Kai tema neatrenkama, įvertinama ar tyrimas gali palaukti, jei ne – bandoma finansuoti savo resursais.
	ŽŪM	- Svarbiausia taikomųjų tyrimų priemonė, kuriai nepakankamas finansavimas yra didžiausia problema ir nepadengia ministerijų poreikio. - Ministerija turi savo MTEP finansavimą ir dėl to jos temos nėra finansuojamos per šią priemonę. - Siūlomas ministerijų MTEP poreikio finansavimo skyrimas pagal sektorius (pvz., kaip yra skirstomos lėšos pagal mokslo sritis), kad skirtingų sričių ministerijos tarpusavyje nekonkuruotų: „<i>Galim ginčytis, pakanka ar nepakanka, bet mes žinome, kad kiekvienais metais ŽŪ sektoriui skiriama tam tikra lėšų dalis. Ir jei ŽŪ sektoriui mes nepateikiame reikminio tyrimo, tai ok, tegu tos lėšos būna</i>

		<i>perskirstomos, bet dėl to, kad mes turime konkuruoti su, pvz., sveikatos, IT technologijom, tai tam tikrų finansų skyrimas ir numatymas, kad mes nekonkuruotume su tuo, kas negali konkuruoti, galbūt padėtų spręsti problemą“.</i> • Svarstyta ar nebūtų tikslinga išdalinti reikminių tyrimų biudžetą ministerijoms ir jos pačios nuspręstų kokius tyrimus inicijuoti ir finansuoti.
Rezultatų panaudojimas		
LMT		• Reikminių tyrimų kontekste, projekto įgyvendinimo metu, tyrėjų komanda glaudžiai bendradarbiauja su užsakovu. Gautus rezultatus LMT oficialiai pateikia ministerijai, pastaroji yra įpareigota pateikti informaciją kur ir kada panaudojo (praėjus pusei metų, anksčiau – metams, LMT raštu kreipiasi į ministeriją ir prašo pateikti informaciją apie tai kiek buvo panaudojami projekto rezultatai, informacija svarstoma reikminių tyrimų komiteto posėdyje; institucijai nepateikus informacijos apie rezultatų panaudojimą, laikoma, kad projekto rezultatai nėra pritaikomi). • Nėra mechanizmo įgalinančio ministerijas dalintis rezultatais, kooperuotis teikiant bendras reikminių tyrimų tematikas. • Vienos ministerijos užsakyto tyrimo rezultatai nėra prieinami kitoms ministerijoms: „<i>Šis klausimas svarstytas priežiūros ir valdymo komisijoje, bei valdymo komiteto posėdžiuose, buvo kreiptasi į LRVK, dėl tarpininkavimo pristatant reikminių tyrimų rezultatus, projekto „Kurk Lietuvą“ renginiuose ir platformoje, kad visos viešojo valdymo institucijos turėtų galimybę susipažinti su atliekamais reikminiais tyrimais. Tačiau iš LRVK atsakymo ir nebuvo gauta. Valdymo komitetas svarstė rezultatų viešinimo problemą spręsti kartu su STRATA, atstovas dalyvavo, tačiau šis klausimas taip ir liko atviras“.</i>
Ministerijos	ŠMSM	• Tikimasi, kad atlikus tyrimus, tyrėjai pristatys kaip rezultatus galima panaudoti ministerijos veikloje, o vėliau, vykstant procesams, bus galima pasikviesti kaip ekspertus, palaikyti ryšį, konsultuotis.
	EM	• Rezultatai panaudojami teisėkūroje (pavyzdžiui, vykdomas tyrimas apie energetinį skurdą: koks jo supratimas, pasireiškimas Lietuvoje – tuos rezultatus bus galima panaudoti plano atnaujinimui).
	FM	• Ministerija nesinaudoja <i>[informantė neužtikrinta, nes vartoja žodį „turbūt“]</i> priemonės rezultatais - poreikis analitinės studijos, vertinimai.
	KM	• Nėra aiškūs reikalavimai dėl projektų rezultatų perdavimo – kaip jie turi būti perduoti ministerijai; • Tarpinių rezultatų peržiūrėjimas labai svarbus užtikrinant, kad gauti rezultatai būtų panaudojami vėliau; • Ministerijoms suteikta laisvė įsitraukti į tyrimo projekto įgyvendinimą (identifikuojant laukiamus uždavinius, interesus ir kt.), tai leidžia sumažinti netinkamų rezultatų (praktiškai neįgyvendinamų) riziką; • Rezultatų aktualumą užtikrina tinkamas planavimas, lūkesčių suderinimas su tyrimo trukme – ministerija supranta kokio lygmens problemoms spręsti tinkamas šis mechanizmas. • Kuo tikslesni rezultatai, kuo jų praktinė vertė didesnė, tuo, tikėtina, jie bus labiau panaudoti užsakovu. Kuo rezultatai bendresnio pobūdžio, neorientuoti į politikos formavimą, keitimą ar įgyvendinimą, tuo jie mažiau panaudojami (laikomi „tik mokslininko nuomone“). • Rezultatų panaudojimo stebėseną greičiau vyksta per pačių problemų sprendimą – kuo labiau rezultatai susiję su LRV prioritetais, tuo jie labiau bus prižiūrimi, vertinami ir analizuojami. • LMT po 6 mėnesių kreipiasi į institucijas, prašo jas pateikti informaciją, kaip rezultatai buvo įgyvendinti po jų priėmimo.
	SAM	Ministerija nėra apribota teirautis, diskutuoti su tyrėjais, aiškintis, kad užsitikrinti rezultatų pritaikomumą – sutarties įsipareigojimai, atsakomybė ir finansavimas sureguliuoti tinkamai; tačiau toliau jau reikalingas aktyvesnis įsitraukimas iš turininių ministerijos skyrių, kuriuos tiesiogiai liečia tema.
	TM	Buvo sukurtas produktas, kurį naudoja pavaldi įstaiga.
	VRM	Rezultatai nepritaikomi, nes abstraktus pobūdžio <i>[pvz., rezultatas kolektyvinė monografija]</i> .
Rezultatų viešinimas		
Ministerijos	FM	Nėra viešinami užsakymų rezultatai, nesidalinama geraisiais pavyzdžiais
	KM	Ministerija MTEP užsakymų rezultatus viešina savo svetainėje ir nuo seno dalinasi rezultatais; taip įgyvendinama ir Valstybės kontrolės rekomendacija viešinimui
Vertinimas (temų, paraiškų, rezultatų, priemonės)		
LMT		• Reikminių tyrimų temų atranka dvipakopė: LRVK vertina strategiškumą; LMT – ar tyrimai yra MTEP ir ar nesidubliuoja: „<i>reikminių tyrimų programų ir tematikų atranką daro ekspertų grupės. Reikminiuose tyrimuose, ministerijų pateiktą vertinimą, nuo antro kvietimo, atlieka vyriausybės kanceliarija, vertina strategiškumą, aktualumą. Po to kai vyriausybė peržiūri siūlymus, tada pasijungia tarybos komitetai ir vertina ar reikalingi MTEP tyrimai, ar nesidubliuoja..“;</i> • Siekiama skaidrumo projektų atrankoje: „<i>Teigiama puse – projekto atrankos etapo ekspertai, siekiant užtikrinti skaidrumą, jie patys negali teikti projektinių pasiūlymų finansavimui patys, siekiama užtikrinti valdžios padalinimo principus“;</i> • Svarstyta ar būtų verta dviejų pakopų vertinimą (LMT ir LRVK) padaryti vienpakopiu (sudaryti iš abiejų institucijų ekspertų vertintojų grupę) – sutrumpintų vertinimo procesą.
Ministerijos	KM	LMT mokslininkai ir ministerijos atstovai vertina atskirai ir tai yra tinkama, gaunami keli išoriniai vertinimai – užtikrinamas nešališkumas, įvairiapusiškesnis rezultatų įvertinimas
	TM	LMT sudaro specialią komisiją, kurios sudėtyje yra ir ministerijų atstovų; jose tyrėjai pristato tarpinius ir galutinius rezultatus, o ministerijos dalyvaudamos pasako ar priima rezultatus
LRVK		Buvo teikta pastabų dėl priemonės, tačiau į daugumą jų neatsižvelgta.

Parengta remiantis pokalbių su suinteresuotų šalių atstovais medžiaga

Nr. 3 Užsienio šalių atvejų analizė

3.1 Užsienio šalių atvejų analizės klausimai

Apžvelgiant atvejus svariausi aspektai į ką atkreipiamas dėmesys:

1. Kaip **formuojami** užsakymai?
 - a. Kas į juos įsitraukia, kas organizuoja (temų formavimas, atranka ir pan.)? Ar yra kažkokie numatomi siekiniai, rodikliai? Ar užsakomi tik MTEP rezultatai ar užsakomi ir kito tipo rezultatai?
2. Kaip organizuojami **įgyvendinimo** procesai?
 - a. Kas skelbia, administruoja konkursus / kvietimus? Kas / kaip / kiek skiria finansavimą? Kaip įgyvendinama projektų / tyrimų atranka (ar yra vertinimo kriterijai ar pan.)? Ar yra priemonių valdymo, įgyvendinimo grupės ar pan.? Kokia projektų įgyvendinimui numatoma trukmė?
3. Kaip **panaudojami** gauti rezultatai?
 - a. Ar yra platformos, mechanizmai rezultatų sklaidai, viešinimui? Ar yra vertinamas poveikis, nauda, rezultatų panaudojamumas, priemonės veiksmingumas ar kt., jei taip, tai kaip?

3.2 Į Nacionalines mokslo programas panašios valstybės MTEP užsakymams skirtos priemonės veikiančios užsienio šalyse

3.2.1. Suomija

<i>Analizuojamas atvejis</i>	2013 m. Suomijos vyriausybė vykdydama mokslinių tyrimų finansavimo reformą, kuria siekė sustiprinti daugiadisciplininių, aukšto lygio mokslinių tyrimų visuomenės iššūkiams spręsti bei įrodymais informuotos politikos stiprinimui skirtas priemones, persikirstė į viešojo mokslinių tyrimų finansavimo dalį ir sukūrė strateginių mokslinių tyrimų finansavimo instrumentą Suomijos Akademijoje (Lietuvos mokslo tarybos atitikmuo – aut. past.). Ministro pirmininko ofisas įsteigė Strateginių mokslinių tyrimų tarybą, kuri turėjo rūpintis aktualių mokslinių tyrimų temų inicijavimu, programos koordinavimu, projektų stebėseną ir jų poveikio vertinimu. Strateginių mokslinių tyrimų taryba, buvo įkurta Suomijos Akademijoje, kuri turi didelę konkursinio mokslinių tyrimų finansavimo administravimo patirtį. Pirmosios programos buvo suformuotos 2015 m. Strateginių mokslinių tyrimų taryba kasmet interaktyviu būdu formuluoja naujas tyrimų temas. Proceso pabaigoje Strateginių tyrimų taryba pateikia naujų temų ir strateginių tyrimų prioritetų pasiūlymą Suomijos Vyriausybei, po Vyriausybės sprendimo sudaromos programos ir skelbiami šaukimai.
<i>Kriterijai strateginių tyrimų temoms</i>	• Temos turi būti esminiai iššūkiai Suomijos ateičiai; • Temos turi būti pakankamai horizontalios; • Temos aktualios skirtingiems visuomenės sektoriams (grupėms); • Temos turi būti pakankamai atskirtos viena nuo kitos; • Temos reikalauja naujų žinių sukūrimo ir daugiadisciplininės prieigos.
<i>Tyrimų įgyvendinimas</i>	Trukmė – nuo 3 iki 6 metų. Finansavimo sąlygos: Finansavimas yra skiriamas mokslininkų konsorciui, kurį turi sudaryti bent dvi organizacijos. Konsorciui turi pateikti tyrimo planą, kurio įgyvendinimui reikia pasitelkti bent tris mokslo kryptis (pagal Suomijos Akademijos klasifikaciją). Konsorciui turi turėti pagrindinį tyrėją, jo pavaduotoją, tarpusavio sąveikos koordinatorių, kuris turi būti atsakingas už konsorciui tarpusavio sąveikos plano įgyvendinimą. Konsorciui gali dalyvauti užsienio tyrėjai, tik jų veikla neturėtų sudaryti reikšmingo finansavimo dalies. Sprendžiant visuomenės iššūkius svarbu ne tik moksliniai tyrimai, bet ir žinių kūrėjų ir naudotojų tarpusavio sąveika viso projekto metu.
<i>Programos įgyvendinimas socialinis poveikis</i>	Strateginių mokslinių tyrimų programoms vadovauja programos direktorius, kuris yra įdarbintas laimėjusio konsorciui institucijoje (kuris tam skiria 40–60 proc. darbo laiko). Programos direktoriaus užduotis bendradarbiaujant su kolegomis atrasti bendras temas tarp projektų, išryškinti bendradarbiavimo galimybes, organizuoti bendrus renginius ir seminarus tarp projektų. Stiprinant programų socialinį poveikį, siekiama, kad susiformuotų ryšiai tarp tyrėjų ir potencialių žinių naudotojų. Tam yra parengiamas veiklų planas, kurį suformuoja ir įgyvendina programų direktoriai ir ekspertai, dirbantys Suomijos mokslų akademijos Strateginių mokslinių tyrimų tarybos skyriuje. Dialogui tarp mokslo ir politikos formuotojų ir įgyvendintojų stiprinimui, plane yra numatomos tokios veiklos kaip duomenų sisteminimas iš atliktų tyrimų, susitikimai su sprendimų priėmėjais, leidinių, tokių kaip politikos trumpaščiui parengimas ir pan.
<i>Šaltinis</i>	https://www.aka.fi/en/strategic-research/strategic-research/strategic-research-in-a-nutshell/strategic-research-themes/

3.3. Mokslinių tyrimų institutų veikimo principai siekiant atliepti valstybės poreikius užsienio šalyse

3.3.1. Norvegija

Atvejis	Norvegijoje veikia 32 mokslinių tyrimų institutai, kuriems skiriamas bazinis finansavimas iš valstybės biudžeto. Institutai įkurti tam, kad kurtų aukšto lygio tyrimus, kurie yra aktualūs pramonei, viešajam administravimui bei visuomenei plačiaja prasme. Institutų veiklą administruoja Norvegijos mokslo tarybos.
Bazinio finansavimo paskirstymo pagrindiniai aspektai	Valstybės skiriamas finansavimas šiems institutams skaidomas į dvi dalis: dalis lėšų skiriama pagal fiksuotą sumą ir dalis asignavimų pagal veiklos rezultatus . Bazinio finansavimo tikslas: užtikrinti stiprų institutų sektorių, galintį pasiūlyti verslui ir viešajam sektoriui aktualią aukštos tarptautinės kokybės ekspertizę ir tyrimų paslaugas. Bazinio finansavimas naudojamas: ilgalaikiam žinių ir kompetencijų ugdymui ir stiprinimui; daugiamečiams ir ilgalaikiams moksliniams tyrimų projektams įgyvendinti, kurie kaip tikimasi bus svarbūs instituto rezultatų naudotojams, bei kurie atitinka institutų tikslus ir strategijas; tarptautiškumui ir bendradarbiavimui skatinti; mokslinių tyrimų rezultatų kokybei užtikrinti; rezultatų publikavimui ir sklaidai; doktorantūros studijoms įgyvendinti; atsiskaitymams tyrimų projektuose (pvz., europiniuose projektuose); investicijoms į tyrimų infrastruktūrą. Bazinis finansavimas negali būti naudojamas kryžminiam subsidijavimui.
Ministerijų vaidmuo institutų baziniame finansavime	Institutai yra suskirstyti į keturias veiklos sritis, ir už šių sričių bazinio finansavimo skyrimą yra atsakingos atitinkamos ministerijos : (1) Klimato ir aplinkos ministerija atsakinga už aplinkos apsaugos srityje dirbančių institutų bazinį finansavimą; (2) Prekybos ir pramonės ministerija kartu su Žemės ūkio ir maisto ministerija atsakingos už institutų, veikiančių pirminės pramonės (žaliavų ir gamtos išteklių pramonės) srityse (angl. primary business institutes), bazinį finansavimą; (3) Švietimo ir mokslo ministerija atsakinga už socialinių mokslų srities institutų bazinį finansavimą; (4) Prekybos ir pramonės ministerija – už techninių-pramonės institutų bazinį finansavimą. Ministerijos atsakingos už atitinkamų veiklos sričių institutus siūlo bendrą lėšų paskirstymo sistemą ir kokią dalį reikia paskirti institutams už veiklos rezultatus. Bazinio finansavimas pagal rezultatus skirstomas atsižvelgiant į keturis rodiklius: i) mokslinės publikacijos (30 proc. svoris); ii) įgyti daktaro laipsniai (5 proc.); iii) pajamos iš tarptautinių šaltinių (20 proc.), iv) pajamos iš nacionalinių užsakymų (45 proc.). Bazinio finansavimo paskirstymą, jo atitikimą numatytiems reikalavimams užtikrina ir tikrina Norvegijos mokslo taryba. Norvegijos mokslo taryba savo ataskaitoje ⁹⁰ minėjo – nors tokiu finansavimo modeliu siekta, kad panašioje veiklos srityje veikiantys institutai turėtų lygiavertes konkurencijos sąlygas, sistemoje, kur nuo skirtingų ministerijų priklauso baziniai asignavimai institutams, sudaromos skirtingos atspirties sąlygos institutams įgyvendinti savo veiklas (ne tik tarp institutų veikiančių konkrečioje veiklos srityje, bet ir tarp veiklos sričių) (institutų bazinis finansavimas svyruoja nuo 5 iki 25 proc.). Atsižvelgiant į tai, Norvegijos mokslo taryba rekomenduoja ilgalaikėje perspektyvoje svarstyti, ar dalį bazinio finansavimo asignavimo turėtų skirti viena ar kelios ministerijos.
Ankstesnis institutų bazinio finansavimo modelis	Iki 2020 m. valstybės skiriamą bazinio finansavimo dalį institutams taip pat sudarė strateginėms institutų iniciatyvoms skirtas finansavimas, kuriam pagal atrinktas strategines sritis lėšas paskirti galėjo visos ministerijos. Institutų strateginės iniciatyvos pasirinktos įgyvendinti srityse, kurios negali būti įgyvendinamos per kitus finansavimo mechanizmus. Finansavimas strateginėms institutų iniciatyvoms buvo skiriamas institutams veikiantiems aplinkos apsaugos (gali sudaryti iki 40 proc. bazinio finansavimo), pirminės pramonės (gali sudaryti iki 30 proc. bazinio finansavimo), ir užsienio politikos srityse . Šios iniciatyvos finansavimą skiriančios ministerijos galėjo (jei turėjo poreikį) daryti įtaką iniciatyvų tematikoms. Šios iniciatyvos matytos kaip suinteresuotų ministerijų instrumentas, reikalaujantis mažiau administracinės naštos siekiant užsitikrinti ilgalaikėje perspektyvoje kompetencijas reikalingose srityse. Strateginei instituto iniciatyvai baziniame finansavime galima buvo numatyti max. iki 40 proc. instituto bazinio finansavimo. Jeigu finansavimą instituto strateginei iniciatyvai norėjo skirti kita (ne už instituto bazinį finansavimą atsakinga ministerija, ji turėjo kreiptis į atsakingą už bazinį atitinkamo instituto finansavimą ministeriją). Strateginės institutų programos įgyvendinamos per 2–5 m. laikotarpį. Ministerijos skirtingai finansuodavo šias iniciatyvas; skiriamas finansavimas iniciatyvoms skyrėsi ne ir tarp skirtingų veiklos sričių, kuriose veikia institutai. Kasmet institutai Norvegijos mokslo tarybai pristatydavo kokią dalį savo bazinio finansavimo lėšų panaudojo strateginių institutų iniciatyvoms ir kt. Veikloms. Aplinkosaugos institutai ir pirminės pramonės institutai taip pat rengė(ia) mokslo populiarinimo pranešimus apie savo įgyvendinamas strategines iniciatyvas. Strateginių institutų iniciatyvų schemos atsisakyti pasiūlė Norvegijos mokslo taryba, siūlydama, kad atsisakant šios priemonės institutams būtų padidintas bazinio finansavimo dydis. Vyriausybė laipsniškai atsisako strateginių institutų iniciatyvų (tos iniciatyvos, kurių įgyvendinimo pabaiga vėlesnė nei 2020 m., bus

90 Norges forskningsråd (2020). Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern: Gjennomgang av grunnfinansieringsordningen og råd om endringer [Rapport til Kunnskapsdepartementet]. ISBN 978-82-12-03852-3 (pdf).

	nenutrauktos, o pabaigiamos kaip numatyta), siekdama suteikti daugiau laisvės institutams, sumažinti administravimo išteklių naudojimą ir supaprastinti sistemą. Atsisakyti šio mechanizmo paskatino tai, kad ministerijos labai skirtingai naudojosi ir skirstė finansavimą šioms iniciatyvoms, iniciatyvų finansavimo mechanizmas atrodė komplikuoatas, iniciatyvos neturėjo pridėtinės vertės. Nuspręsta ieškoti kitų, tinkamesnių finansavimo mechanizmų.
Informacijos šaltiniai	1. Norvegijos mokslo taryba: https://www.forskingsradet.no/en/about-the-research-council/what-we-do/institute-sector/Public-basic-funding-for-research-institutes/ (angliškoje svetainės versijoje pateikiama iki 2020 m. galiojusi sistema (kur strateginės institutų iniciatyvos buvo institutų bazinio finansavimo dalis), norvegiškoje puslapio versijoje pateikiama atnaujinta informacija). 2. Kunnskapsdepartementet. Grunnlag for en helhetlig instituttpolitikk: Et kunnskapsgrunnlag for Strategi for helhetlig instituttpolitikk. Prieiga internetu: https://www.regjeringen.no/contentassets/980bb6529e194ddb970dc04b4d138af2/instituttrapporten.pdf 3. Norges forskningsråd (2020). Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern: Gjennomgang av grunnfinansieringsordningen og råd om endringer [Rapport til Kunnskapsdepartementet]. ISBN 978-82-12-03852-3 (pdf). 4. Bazinio finansavimo tyrimų institutams skyrimo gairės : https://www.forskingsradet.no/contentassets/474eb48c63f348259a2fa524fe875730/retningslinjer-for-statlig-grunnfinansiering-fastsatt-14.-januar-2020.pdf 5. Kunnskapsdepartementet (2020). Strategi for helhetlig instituttpolitikk. Prieiga internetu: https://www.regjeringen.no/contentassets/fd8d0dff9a594a81a5960bc4d15f9cac/institutstrategi.pdf

3.3.2 Nyderlandai

Atvejis	Nyderlandų mokslinių tyrimų institutų sistema ir klasifikacija Nyderlanduose veikiančius mokslinių tyrimų institutus galima suskirstyti pagal savininkystę ir misijų pobūdį.
Fundamentinius, akademinės pakraipos mokslinius tyrimus vykdančius institutai:	9 institutai, veikiantys po NOW-I (Nyderlandų mokslinių tyrimų institutų fondas), kuris yra nepriklausomas fondas, veikiantis po Nyderlandų mokslų taryba (NWO) administruoja devynis mokslinių tyrimų institutus. Moksliniai tyrimai NOW institutuose yra vedami smalsumo ir visuomenės iššūkių. Institutai dirba astronomijos, matematikos ir kompiuterių mokslų, fizikos, istorijos, jūros mokslų, teisės ir kriminalistikos ir kosmoso tyrimų srityse. Šie institutai orientuoti į akademinį, didelio neapibrėžtumo, visuomenės iššūkių sprendimo paieškų, tarptautiškai konkurencingų mokslinių tyrimų vykdymą. Tokių tyrimų vykdymui reikalingi ilgalaikiai įsipareigojimai ir daugiadisciplininės ekspertizės ir įrangos konsolidacija⁹¹. Karališka Nyderlandų mokslų akademija (KNOW) yra atsakinga už dešimt institutų ir tris institutus, kurie teikia mokslinių tyrimų infrastruktūros paslaugas. Institutai veikia humanitarinių, socialinių ir gamtos mokslų srityse. Akademijos institutai atlieka svarbų vaidmenį tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu, kurie veikia kaip nacionaliniai ekspertiniai centrai, kurie administruoja ir teikia prieigą prie pasaulinio lygio moksliniams tyrimams reikalingų išteklių. Ypatingas dėmesys Akademijos institutuose yra skiriamas žinių perdavimui. Akademija įsteigė Žinių perdavimo ofisą, kuris teikia institutams ir jų tyrėjams ekspertines paslaugas dėl žinių perdavimo ir dėl išorinio finansavimo pritraukimo⁹².
Taikomųjų tyrimų institutai	Nyderlanduose veikia keli institutai, kurie specializuojasi į taikomojus tyrimus ir eksperimentinę plėtrą. Svarbus konsoliduojantis elementas yra TO2 Atvirųjų Inovacijų Tinklas. Tai lanksti ir tinklo pagrindu veikianti struktūra, kurti siekia bendradarbiavimo užtikrinimo įgyvendinant tarpsektorinius mokslinių tyrimų projektus⁹³. TO2 federacija – apjungia penkių Nyderlandų taikomųjų tyrimų institutų (Deltares, MARIN, NLR, TNO ir WUR) partnerystę⁹⁴. Drauge šie institutai užtikrina sąsajas ir ryšius tarp žinių ir inovatyvaus poveikio vyriausybiniam sektoriui, verslui ir visuomenei.
Technologiniai institutai (angl. Technological Top Institutes) (toliau - TTI's)	Tai specialaus tipo mokslinių tyrimų institutai, kurie vykdo bendrus projektus su MTEP intensyviai besinaudojančios pramonės ir verslo atstovais ir vykdo tyrimus, kurie aktualūs intensyviai MTEP naudojančioms sektoriams ⁹⁵ . Į šią programą patenka tokie institutai, kaip pvz: Telematica Institute (Telin.nl), Materials Innovation Institute (M2i), TiFN Food & Nutrition ir t.t.
Ministerijų pavaldume veikiančius mokslinių tyrimų institutai	Nors jų skaičius vis mažėja, tačiau yra veikiančių mokslinių tyrimų institutų po sektorinėmis ministerijomis⁹⁶. Pvz.: • Teisingumo ir Saugumo ministerija turi savo vidinį Tyrimų ir dokumentacijos centrą (WODC); • Karališkas Nyderlandų Meteorologijos Institutas (KNMI) yra Infrastruktūros ir Vandentvarkos ministerijos agentūra; • Nyderlandų Socialinių tyrimų institutas (SCP) ir Nacionalinis visuomenės sveikatos ir aplinkos institutas (RIVM) yra Sveikatos, gerovės ir sporto ministerijos dalis;

91 NWO-I, the Institutes Organisation of NWO, is an independent foundation that falls under the Dutch Research Council (NWO). NWO-I manages nine national research institutes. Prieiga internetu: <https://www.nwo-i.nl/en/nwo-institutes-organisation/nwo-institutes/> ; <https://www.nwo.nl/en/nwoi>

92 Prieiga internetu: <https://www.know.nl/en/institutes>

93 Prieiga internetu: <https://www.euraxess.nl/netherlands/information-researchers/research-landscape>

94 Prieiga internetu: <https://to2-federatie.nl/>

95 Prieiga internetu: <https://www.euraxess.nl/netherlands/information-researchers/research-landscape>

96 Prieiga internetu: <https://factcards.nl/decks/phd-in-the-netherlands/dutch-research-institutes/>

	• Viena iš šių institutų veiklos kryptį būna patarimų Vyriausybei, sektorinėms ministerijoms teikimas, analizės ir įrodymų pateiktiems užsakymams įvykdyti, o taip pat rutininių stebėsenos veiklų savo srityje vykdymas.
--	---

3.4 Į Reikminių tyrimų priemonę panašios valstybės MTEP užsakymams skirtos priemonės veikiančios užsienio šalyse

3.4.1 Suomija

Atvejis	Suomijos Ministro pirmininko kanceliarija (suom. Valtioneuvoston kanslia, angl. Prime Minister's Office)
Užsakymų formavimas	Užsakymus koordinuoja: Ministro pirmininko kanceliarija (darbo grupė koordinuojanti tyrimų, įžvalgų ir vertinimo veiklas). Užsakymų inicijavimas: kasmetinis Vyriausybės analizės, vertinimų ir tyrimų planas yra pagrindas, kuriuo remiantis organizuojamos veiklos (numatomos tyrimų temos, taip pat rezervuojama lėšų ad hoc tyrimų poreikiams). Tyrimų temas (žinių poreikį) apibrėžia ministerijos. Kiekviena inicijuojama tema turi būti remiama atitinkamos ministerijos ministrų ir jų kabinetų. Vykdomas bendradarbiavimo procesas su tyrimų bendruomene. Užsakymų pobūdis: horizontalus bendradarbiavimas būtinas; reiškiniių analize (angl. phenomenon-based), tyrimais grįstos informacijos panaudojimas sprendimų priėmimo procesuose. Užsakymų apimtys: ~70 naujų tyrimų ir analizės projektų pradeda kasmet.
Užsakymų įgyvendinimas	Užsakymai įgyvendinami: per atvirus kvietimus paraiškoms teikti. Užsakymų įgyvendinimo trukmė: nuo kelių iki 36 mėnesių (dažniausiai 9–18 mėn.). Skiriamas biudžetas: kasmet ~10 mln. Eur. Paraiškas gali teikti: Universitetai, tyrimų institutai, verslo ar NVO atstovai (ar minėtų institucijų konsorciams; gali būti ir tarptautinės organizacijos). Atrankos kriterijai (jų svoris): • aktualumas ir poveikis (angl. relevance and impact) (25 %), • kokybė (35 %), • įvykdomumas (tyrėjų kompetencija ir ištekliai) (angl. feasibility, competence and resources of the proposed researchers) (30 %), • komunikacija, pritaikomumas (communication, applicability) (10%). Vertinimo procedūros: ministerijų ekspertai įvertina paraiškas; atrankamos geriausios paraiškos pagal paskelbtas temas. Paraiškų teikimo procedūros: teikdami paraiškas finansavimui gauti, pareiškėjai turi parengti komunikacijos ir panaudojimo planą.
Užsakymų panaudojimas / poveikis	Surinktos žinios panaudojamos: įstatymų leidyboje ir naujos politikos formavime; reformose, strategijose; naujų įgyvendinimo mechanizmų kūrimo; naudojama kaip informacija derybų procesuose; siekiant didinti supratimą, išgryninti naudojamas sąvokas, koncepcijas; gilinant valstybės tarnautojų ekspertinį žinojimą ir kt. Panaudojimo užtikrinimas: Valdymo grupės (angl. steering groups) – pagrindiniai sąveikos tarp žinias kuriančių ir žinias panaudojančių grupių užtikrinimo elementai (pagrindiniai sukurtų žinių naudotojai iš skirtingų ministerijų).
Informacijos šaltiniai	Pranešimo skaidrės. Alatarvas, R. (2021). Science for policymaking at the centre of Finland's government. "Science for policymaking in Denmark", April 22, 2021. Suomijos Vyriausybės informacinė svetainė apie Vyriausybės užsakymus, vertinimus ir tyrimus. Prieiga internetu: https://tietokayttoon.fi/en/frontpage

3.4.2 Estija

Analizuojamas atvejis	Estijos mokslo tarybos (est. Eesti Teadusagentuur, angl. Estonian Research Council, ETAg) programa „RITA“ skirta sektorinių MTEP darbų finansavimui - Iki 2022 m. veikia dvi priemonės tiesiogiai orientuotos į valstybės užsakomuosius tyrimus*:	
	1. Parama strateginėms MTEP veikloms (est. RITA tegevus 1: Strateegilise TA tegevuse toetamine), kur įgyvendinami vidutinės trukmės (iki 3 metų) Estijos valstybei aktualūs socio-ekonominiai taikomieji tarpdisciplininiai tyrimai ⁹⁷ .	2. Parama žiniomis grįstam politikos formavimui (est. RITA tegevus 2: Teadmisepõhise poliitikakujundamise toetamine), kur dalinai finansuojamas ministerijų taikomųjų tyrimų poreikis (iki 1,5 m. trukmės), skirtas atliepti aktualias problemas / tematinius iššūkius, kuriems reikalinga greita intervencija, ir kurių rezultatai panaudojami konkrečiai intervencijai parengti (pvz., teisės aktų, priemonių rengimui ir pan.).
Užsakymų formavimas	Užsakymus koordinuoja: Estijos mokslo taryba Užsakymų inicijavimas: 1.1. Taikomųjų tyrimų pasiūlymus, kurie būtų vykdomi per RITA programą ir yra svarbūs nacionaliniu mastu, teikia ministerijos. Tyrimų temos turi atitikti ministerijų plėtros planų ir (arba) darbo planų strateginius interesus ir atsižvelgti į tarptautines tendencijas. 1.2. Kilus ekstremaliai situacijai, norint inicijuoti skubius mokslinius tyrimus, ETAg, konsultuojantis su Švietimo ir mokslo ministerija, parengia ministerijų ir kitų atitinkamų agentūrų tyrimų pasiūlymų sąrašą. 2. ETAg sujungia ministerijų pateiktus pasiūlymus ir organizuoja ministerijų diskusiją, siekdama išsiaiškinti ministerijų interesus pateiktų tyrimų temų atžvilgiu. 3. Tyrimų temų sąrašas pateikiamas MTEP tarybai, kuri pareiškia savo nuomonę. 4. Už galutinę tyrimų temų atranką ir formulavimą atsakinga ETAg. Užsakymų pobūdis: taikomieji tyrimai užsakomi „iš viršaus į apačią“ principu, užsakant didelio masto tarpdisciplininius MTEP projektus, atsižvelgiant į (ateities) visuomenės poreikius. Užsakymų apimtys: kiekviena ministerija gali teikti 1–2 prioritetines temas	Užsakymus koordinuoja: Tyrimus užsakančios ministerijos Užsakymų inicijavimas: Priemonėje „Parama žiniomis grįstam politikos formavimui“ ministerijos nustato tyrimų poreikius ir taikomųjų tyrimų temas. Tyrimų poreikis gali būti teikiamas kiekvienais biudžetiniais metais. Tyrimų temas ir metinį finansavimą (<i>angl. annual financial limit</i>) tvirtina vertinimo grupė, kurią sudaro MTEP patarėjai dirbantys ministerijose arba, jei yra poreikis, ir ETAg atstovai. Užsakant tyrimus, ministerijos vadovaujasi savo nustatyta tvarka. Ministerija pildo paraiškos formą pateikdama informaciją apie tai, kokie tyrimai teikiama tema buvo/yra įgyvendinti, kokią problemą siekiama išspręsti, kokie keliama uždaviniai, laukiamas tyrimo poveikis, numatoma tyrimo metodologija, kaip tema siejasi su Estijos MTEPI strategija, pačia RITA programa, nacionaliniais, ministerijų lygmens veiksmų planais ir kt. dokumentais ir t.t. Užsakant tyrimus laikomasi EK komunikato „Valstybės pagalbos MTEPI sistema“⁹⁸ principų. Užsakymų pobūdis: taikomieji tyrimai užsakomi „iš viršaus į apačią“ principu, siekiant atliepti aktualias problemas / tematinius iššūkius, kuriems reikalinga greita intervencija, ir kurių rezultatus ministerija panaudotų konkrečiai intervencijai parengti (pvz., teisės aktų, priemonių rengimui ir pan.).
Užsakymų įgyvendinimas	Priemonės biudžetas: 17 mln. Eur (+1,6 mln. neeiliniam konkursui) (2015.06–2022.12). Skiriamas biudžetas tyrimams: vieno tyrimo ir konsorciumo sutarties vertė nuo 500 tūkst. iki 1,5 mln. Eur. Užsakymų įgyvendinimo trukmė: nuo 1,5 iki 3 metų. Konkursų dažnumas: 3 kvietimai** (2 planuoti, + 1 dėl ekstremalios situacijos).	Priemonės biudžetas: 5 mln. Eur (50 proc. finansuojama iš ERDF) (2016.01–2022.12). Užsakymų įgyvendinimo trukmė: nuo 3 mėn. iki 18 mėn. (max. iki 2 metų). Priemonės biudžeto įsipareigojimai: Ministerijos įsipareigoja finansuoti 40–50 proc. užsakomų tyrimų sumos (kritiniais ir išskirtiniais atvejais galima prašyti sumažinti iki 10 proc.). Skiriamas biudžetas tyrimams: vidutinė vienai studijai parengti skirta suma – 50 tūkst. Eur. Vertinimo procedūros: Ministerijos atsakingos už paraiškų atranką ir kriterijų nustatymą. Esant poreikiui, ministerijos kreipiasi pagalbos į ETAg. Ministerijos atstovai atsakingi už informacijos apie finansuojamus tyrimus suvedimą į ETIS (estų mokslinę informacinę sistemą).

97 Priemonės tikslai: i) didinti valstybės vaidmenį nustatant strateginius mokslo prioritetus; ii) didinti Estijos MTEP įgyvendinančių institucijų gebėjimus atlikti taikomuosius tyrimus, atliepiančią valstybės poreikius; iii) paremiant taikomuosius tyrimus gauti mokslu pagrįstas rekomendacijas ir jas įgyvendinti sprendžiant socialines ir ekonomines visuomenės problemas.

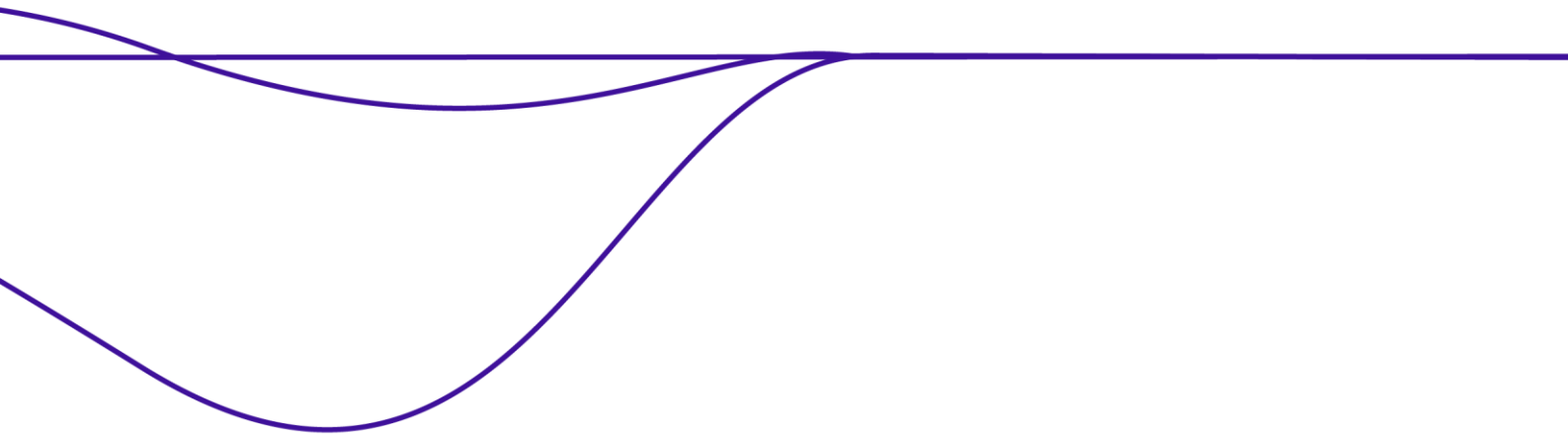
98 EK komunikatas. Valstybės pagalbos moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms sistema (2014/C198/01). Prieiga internetu (lietuvių kalba): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0627\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0627(01)&from=GA)

Iki šiol pagal priemonę finansuota: 20 tyrimų: I kvietime 6 tyrimai (7,5 mln. Eur); II kvietime – 10 (9,5 mln. Eur), III kvietime (neeilinis konkursas) – 4 (1,6 mln. Eur) Paraiškų teikimui skirta laiko: 1, 1,5, 2 arba 3 mėn. Rengiant paraiškas yra galimybė susitikti su tyrimo užsakovais, siekiant išsiaiškinti ar tyrimo planai atitinka užsakovų poreikius. Užsakymai įgyvendinami: ETAg, bendradarbiaudama su ministerijomis, parengia mokslinių tyrimų temų technines užduotis. Remdamasis techninėmis užduotimis, ETAg organizuoja atvirą kvietimą teikti mokslinių tyrimų pasiūlymus. Kvietimas teikti tyrimų pasiūlymus skelbiamas ETIS ir ETAg svetainėse. ETAg įvertina, ar užsakovieji taikomieji tyrimai yra tokia MTEP paslauga, kuriai užsakyti nereikia viešųjų pirkimų, kaip apibrėžta nacionaliniame Viešųjų pirkimų įstatyme. Jei viešųjų pirkimų organizuoti nereikia, tyrimų projektai atrenkami vykdytojo organizuoto viešo konkurso būdu. Paraiškas gali teikti: tarpdisciplininiai konsorciumai, kuriuos sudaryti gali mažiausiai dvi tyrėjų grupės iš bent dviejų skirtingų tipų institucijų (valstybinių, privačių MTEP įgyvendinančių institucijų ar universitetų). Teikiant paraišką nurodoma tyrimo temos, problemos ir tikslų atitiktis, taikytina metodologija, mokslinis pagrindimas; numatomi rezultatai ir poveikis, socio-ekonominė produkcija; tyrimo rezultatų sklaidos ir įgyvendinimo planas; tyrimo temos tvarumas, doktorantų/magistrantų įtraukimas į tyrimą; projekto biudžetas, įgyvendinimo tvarkaraštis ir pan. Atrankos kriterijai (jų svoris, slenkstinis balas): Paraiška vertinama skalėje nuo 1 iki 5 balų. Bendras balas formuojamas kaip svertinis vertinimo kriterijų vidurkis. Sudaromas įvertintų paraiškų reitingas. - Socio-ekonominis ir visuomeninis tyrimo aktualumas (angl. Socio-economic and societal relevance of the study) (60 proc., slenkstis 3,5 balo)): i) tyrimo poveikis įgyvendinant RITA programos tikslus, nacionalines strategijas ir plėtros planus; prisidėjimas prie socio-ekonominių ir visuomeninių problemų sprendimo; atitiktis sumaniai specializacijai (jei taikoma), atitiktis techninėje užduotyje numatytiems tikslams ir iškeltų klausimų sprendimas (60 proc.); ii) tyrimo įgyvendinimo, rezultatų sklaidos ir supažindinimo su visuomene planas (30 proc.); iii) numatomas indėlis užtikrinant naujos tyrėjų kartos ruošimą valstybei svarbiose srityse bei tyrimo poveikis kompleksiniams klausimams (cross-cutting issues) (10 proc.); - Mokslinis tyrimo lygis (40 proc. slenkstinis balas 3,5 balo):	Iki šiol pagal priemonę finansuota: 83 ministerijų užsakymai⁹⁹.
--	--

99 Pagal priemonę finansuotų tyrimų sąrašas su ataskaitomis pateikiamas ETAg puslapyje: <https://www.etag.ee/rahastamine/programmid/rita/rita-teadmisepohise-poliitikakujundamise-toetamine/valminud-uuringud-rita-2/>

	i) Konsorciumo pajėgumas atlikti tyrimą, įskaitant ligšiolinį jų mokslinių tyrimų lygį, komandos vadovų ir pagrindinių tyrėjų ankstesnių tyrimų rezultatus ir infrastruktūros tinkamumą (30 proc.); ii) Siūlomo tyrimo metodika, mokslinis lygis ir pagrindimas (40 proc.); iii) Biudžeto ir tvarkaraščio pagrįstumas ir realistiškumas (30 proc.). Išskirtiniais atvejais, kriterijai gali būti koreguojami ir adaptuojami specifinėms situacijoms. Vertinimo procedūros: ETAg sudaro ekspertų vertinimo grupes, į kurias įtraukiami – temas pateikę ministerijų atstovai ir atitinkamų sričių ekspertai. Vertinimo grupė gali naudotis ir nepriklausomų ekspertų paslaugomis, kad tinkamai įvertintų paraiškas. Vertinimo komisija pareiškėjams pateikia vertinimo rezultatus, paraiškos įvertinimą ir papildomus pasiūlymus. Kiekvienai mokslinių tyrimų temai finansuojamas bent vienas projektas, viršijęs abiejų kriterijų slenkstinius balus ir turintis aukščiausią balą tos mokslinės temos projektų reitinge. Jei tokios paraiškos nėra, ta tema nefinansuojama. Paraiškoms, kurių bendras balas yra vienodas, pirmenybė teikiama toms, kurios turi aukštesnį balą pagal tyrimo socio-ekonominio ir visuomeninio aktualumo kriterijų. Ministerijos skiria atsakingus asmenis, kurie bus atsakingi už įgyvendinamų tyrimų stebėseną, tyrimų ataskaitų vertinimą. Esant poreikiui, kontaktiniai asmenys konsultuojasi su ministerijų atstovais atsakingais už kompleksinius klausimus. Galutinės ataskaitos viešinamos.	
Užsakymų panaudojimas / poveikis	Laukiami rezultatai: - Bus užtikrinta taikomųjų tyrimų rezultatų sklaida ir laisva prieiga prie jų (pagrįstais atvejais krašto apsaugos srities tyrimai gali būti su ribota prieiga); - Daugės taikomųjų tyrimų, kurių tikslai atliepia valstybės ir socio-ekonominis tikslus; valstybė bus sumani taikomųjų tyrimų ir eksperimentinės plėtros užsakovė / organizatorė bei jų rezultatų naudotoja; - Sprendimų priėmimo procesai yra pagrįsti mokslu ir įrodymais; - Taikomųjų tyrimų, orientuotų į socio-ekonominis tikslus, organizavimas yra sistemingas bei išaugo ministerijų įsitraukimas nustatant MTEP prioritetus; - Tyrimus įgyvendinančios institucijos motyvuotos atlikti taikomuosius tyrimus bei vyksta veiksmingas bendradarbiavimas su vyriausybės institucijomis.	
Informacijos šaltiniai	https://www.etag.ee/en/funding/programmes/rita/ https://www.etag.ee/rahastamine/programm/rita/rita-strateegilise-ta-tegevuse-toetamine/kasulik-materiale/ https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2020/11/Lisa-1_RITA.pdf	

* - priemonių yra įgyvendinama programoje ir daugiau, pavyzdžiui, per šią programą finansuojama Estijos mokslo pareigūnų, dirbančių sektoriuose ministerijose, priemonė, Sumanios specializacijos veiklos ir kt. Programos biudžetas – 28,063 mln. Eur, kurių 85 proc. finansuojami Europos regioninės plėtros fondo (ERDF) lėšomis. Programos tikslai: (1) padidinti valstybės vaidmenį nustatant strategines mokslo kryptis, įskaitant tyrimų prioritetų nustatymą sprendžiant visuomenės iššūkius; (2) stiprinti ministerijų gebėjimus ir kompetencijas taikomųjų tyrimų ir jų panaudojimo, atliepiančių socio-ekonominis iššūkius, srityje; (3) didinti ministerijų, valstybės ir MTEP įgyvendinančių institucijų veiksmingą bendradarbiavimą planuojant ir vykdančią MTEP, atsižvelgiant į valstybės tikslus, didinant Estijos MTEP įgyvendinančių institucijų gebėjimus atlikti taikomuosius tyrimus; (4) plėtoti valstybei svarbias tyrimų kryptis, remti būsimo mokslininkų kartos rengimą šiose kryptyse, taip pat didinti lyčių pusiausvyrą užimant pareigas ir atsižvelgti į lyčių aspektus atliekant tyrimus ir studijas.

Kuriame pamatus pagrindams ir
įžvalgiams viešosios politikos sprendimams